

הישיבה השליש-מאות וארבעים-ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, ב' באב תשמ"ז (28 ביולי 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 14:02

א. הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל סירובה להפוך את המדינה לדמוקרטיה יהודית

יהודי בין ערבי, לכולם שוויון זכויות מלא, הלא כך נאמר במגילת העצמאות עלי-די הדמוקרטים הצבועים. שיהיה רוב של ערבים בגליל — אז מה? שיהיה רוב של ערבים במדינה — אז מה? הרי מה אומרים יום יום חברי הכנסת הנכבדים פושטי הטלפיים — "אדם נכרא בצלם אלוקים" — גם בגליל.

יהודים, מדינת ישראל עומדת מול סתירה עמוקה, מול ניגוד מוחלט, המאיים על עצם עתידה. מדובר בסתירה אידיאולוגית, שממנה בורחים המתיוונים המכוללים מאז קמה התנועה הציונית. חברי הכנסת, הכובשים את פניהם בקרקע בניסיון נואש לברוח מהחובה להחליט — הרי סתירה כפולה לפניכם: מדינה יהודית ציונית, או מדינה דמוקרטית נוסח המערב. עלינו לבחור באחת מן השתיים, כי אי-אפשר לאמץ את שתיים.

מדינת ישראל קמה כמדינה יהודית, ושכן ושכן אנחנו רואים במגילת העצמאות את המושג והקשר בין היהודי לארצו, עד לסעיף האופרטיבי שבו נאמר: "לפיכך אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל". מדינה יהודית. מה פירושה? מה ההגדרה היסודית, המקובלת על כל ציוני, דתי או שאינו דתי, מהימין ומהשמאל? מה ההגדרה של מדינה יהודית? הלא היא לכל הפחות מדינה עם רוב של יהודים. הלא בלי רוב של יהודים, לא ייתכן לכוון מדינה יהודית, שהרי רק רוב-יהודי מבטיח לעצמו ריבונות, עצמאות וחבטחה, שהעם הזה הוא אכן הקברניט של הספינה, הוא אכן בעל-הביט הקובע את גורלו. רוב יהודי — רק כך אפשר להקים מדינה יהודית. רק זאת הגדרתה.

אך מה בנוגע לדמוקרטיה המערבית? וכי אפשר לדבר בשם דמוקרטיה על רוב יהודי? הרי הדמוקרטיה היא עיוורת, אינה מבחינה בין יהודי לערבי, בין יהודי ללא-יהודי. לא רק שדתו של אדם לא מעלה ולא מורידה לדמוקרטיה, אלא שאסור להביא אותה בחשבון. כל אדם, כאשר הוא אדם, שווה. יהיה כאן רוב של גויים, רוב ערבי? נוח. אם הרוב הדמוקרטי ירצה לבטל את הייחוד היהודי של המדינה, זכותו. זאת הדמוקרטיה. ברם, יש סתירה מוחלטת בין הציונות ומדינתה היהודית לבין הדמוקרטיה המערבית. ממציאות זו, מהאמת המרה הזאת ברחו וממשיכים לברוח שפני הציונות.

חברי הכנסת, אי-אפשר להקים מדינה יהודית ודמוקרטיה על-פי ההגדרה של הדמוקרטיה והגדרת האזרחות של היום. על כן הצענו לפני כשבועיים חוק, שהיה אמור לפתור את הבעיה ולכוון מדינה יהודית ודמוקרטית. ברצוני לצטט מתחוק הזו, מדברי ההסבר: "כדי לשמור על מדינה יהודית, שתהיה גם דמוקרטית, חובה עלינו לשנות את ההגדרה של 'אזרח'. היום אימצה המדינה את ההגדרה החדשה יחסית, שנוצרה רק לפני כשלוש-מאות שנה, הקובעת שכל אדם הנוול על פיטת ארמה מסוימת, ללא אבחנה של לאום, גזע ודת, הוא אזרח של אותה פיטת ארמה. קרי: ארץ או מדינה. כך הוסכת הקרקע לגורם

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, סעיף ראשון על סדר-היום: הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל סירובה להפוך את המדינה לדמוקרטיה יהודית. בבקשה, חבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבותינו ויכרונם לברכה עמדו כבר לפני 2,000 שנה על המידה המגונה ששמה "צביעות", כאשר הביאו בתלמוד את דברי ינאי המלך שאמר לאשתו: "אל תחיראי מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים, אלא מן הצבועים שדומים לפרושים — שמעשיהם כמעשה זמרי ומכשפים שכר כפחוס".

מכל הבהמות הטמאות נודע לשמצה דווקא החזיר כסמל הצביעות, וכדברי חז"ל: החזיר הזה בשעה שהוא רובץ, פושט טלפיו, כאומר: ראו שאני טהור.

ובכן, ישבתי אתמול בכנסת עם חיוך מר-מתוק על דל שפתי והסתכלתי על התסריט הטרגי-קומי ששמו "חוק הגליל", ובו חברי כנסת נאורים ומתקדמים, שמדי יום טורחים, עמלים, מזיעים, נגד הגזענות הכהניסטית כביכול: חברי כנסת דמוקרטים והומניים שלא נותנים שנה לעציהם ותנומה לעפעפיהם במלחמה נגד מי שרחמנא ליצלן רואים הבדל מהותי, הלכתי וציוני בין יהודים לערבים. הסתכלתי על הצדיקים האלה, כולם עטופים בטליתות שכולן תכלה, וריח הצביעות נודף מהם וממלא את היכל בית-המחוקקים.

חוק הגליל בא, להרבי חומכיו, לשים קץ לסכנה הדמוגרפית בגליל; אזור המאבד את האוכלוסייה שלו, לדבריהם. האוכלוסייה שלו? חוק הגליל? יוק, מטרת החוק הזה היא לייחד את הגליל, אך כאשר מלאכי הכנסת, העולים ויורדים בסולם הצביעות, מדברים על מאזן האוכלוסייה, האם הם, שבשחצונתם, חושבים שאין ילד, אין ערבי, שלא מבין שדאגתם אינה לאוכלוסייה הגליל גרידא, כי אם לאוכלוסייה היהודית בגליל? וכי אין ערבי אחד, שאינו מבין כי מה שמטריד את הצבועים הוא הבריחה היהודית מהגליל והפיכתו למוקד ולמרכז של ערבים? וכי יש אחד מתומכי החוק הזה, המתקדמים, ההומניים, האוניברסליים, הדמוקרטים האלה, שלא היה עושה יום-טוב קטן בלבד, אילו היתה ירידה משמעותית באוכלוסייה הערבית בגליל?

היו פורשי הטלפיים, המתיימרים להיות דמוקרטים. חוק הגליל וחוק הציונות באים לנסות לכולם את האיום של רוב ערבי בגליל ובמדינה כולה, וכאן מקור הצביעות ובלבול המוחות. מה פשר החוק הגזעני הזה? וכי מה בכך, שהערבים הם כבר רוב בגליל? ומה בכך שהגליל הופך למרכז ולמוקד של ערבים? הרי כל אדם, כאשר הוא אדם, שווה? כך אני שומע מהמערך ומהליכוד, שהצביעו כעד חוק הגליל, ולכל אורח, בין

של מדינה יהודית, שהיא הנכס של העם היהודי, תהיה הדלת פתוחה לרווחה לכל לא-יהודי ללא הכדל לאום, דת, גזע, להתיגיר, וכך להצטרף לעם היהודי. הצטרפות זו תעניק לו אותה זכות אוטומטית לאזרחות, שיש לכל אדם אשר נולד יהודי".

חברי הכנסת, לצערי הרב, כאשר הוגשה ההצעה הזאת לכנסת, שוב הכה היושב-ראש. הוא פסל אותה בנימוק של גזענות. גזענות? אני עומד פה בכנסת, אין פה מלצר ערבי אחד, אין עובד ערבי אחד כאן. אילו לא היה חבר הכנסת תופיק טובי חבר הכנסת, לא היו מקבלים אותו כמלצר. והם מדברים על גזענות. מונית ערבית מגיעה לשער, לא נותנים לה להיכנס; למונית של היהודים, כן, חוק שבות — יש. חוק השבות חל על יהודים ולא על ערבים, אך זאת לא גזענות. רק כהנא הוא גזעני. איזו צביעות. פסלו את החוק הזה והממשלה שתק. הממשלה, חוג המזרח הזה שתק.

מגיע לה אי-אמון. בעזרת השם, בכנסת הבאה נחליף את הממשלה, נחליף את היושב-ראש, ובעזרת השם נבנה פה מדינה יהודית אמיתית.

אני מציע להביע אי-אמון לממשלה.

אהרן הראל (המערך):

אני מציע להסיר את הצעת האי-אמון מסדר-היום.

הי"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת האי-אמון של חבר הכנסת מאיר כהנא?

ה צ ב ע ה

הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה

בשל סירובה להפוך את המדינה לדמוקרטיה

יהודית לא נתקבלה.

ב. הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4), התשמ"ז — 1987 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הכנסת, יש למצוא דרך שתמנע את האפשרות להפוך את ועדת הכנסת לגוף העשוי, או עלול — הכול לפי השקפת המחבון — לשנות את מאזן הכוחות בכנסת, המבוסס לעתים על קול בודד אחד. לעומת זה, עשוי שיקול זה של מאזן הכוחות למנוע הרחקת חבר כנסת מיישובות הכנסת, גם במקרים שבהם הדבר ממש מתבקש, וכל זאת רק משום שקולו נדרש לצד מן הצדדים. הוועדה החליטה, על כן, ללכת בעקבות תקדים שכבר נקבע, בסעיף 50(א) לתקנון הכנסת, ולקבוע בחוק הוראה שלפיה בכל מקרה של הרחקת חבר הכנסת מיישובות הכנסת, יהא הוא רשאי להיכנס לישיבה לצורך הצבעה בלבד.

אבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. הצעת החוק מוגשת ללא הסתייגויות. אני מבין להצבעה את סעיף 1 בחוק.

ה צ ב ע ה

סעיף 1 נתקבל.

המכריע את הכעלות עליו, ויוצרת עם מיקטיבי ללא כל עבר משותף, דת או לאום משותפים. היסטוריה משותפת, שפה ותרבות משותפות. הקרקע היא הקובעת העיקרית, ואילו האדם טפל לה. מושג זה שינה לחלוטין את ההגדרה ההגיונית עתיקת היום שנקבעה כי לא הקרקע, לא פיסת האדמה, היא הקובעת ומגדירה את העם, כי אם העם האמיתי והטבעי, שיש לו היסטוריה, לאום, דת, תרבות ולשון משותפים, הוא המגדיר את הארץ ואת המדינה. לדוגמה: העם האדומי כלל רק אדומים, וכל בניו היו בעלי עבר משותף — עם טבעי. הם מצאו לעצמם פיסת אדמה, קרקע, ארץ, שותהיה להם כלי שיחזיק את העם האדומי. לאדמה הזו קראו ארץ אדום, כלומר הארץ של העם האדומי. העם היה העיקר, והארץ היתה טפלה לו. העם נקבע והוגדר באופן טבעי מלידתו ועד לפי העבר שלו.

"אם רצוננו לקיים מדינה, שהיא גם יהודית וגם דמוקרטית, עלינו לחזור להגדרה המקורית והטבעית של אזרחות כשביל העם הזה, דהיינו, קיים עם יהודי טבעי, שכל יהודי שבו קשור לכל יהודי אחר בקשר של היסטוריה, דת, לאום, שפה וכו'. כדי להקים ולקיים את חייו המיוחדים צריך העם הזה, העם היהודי, כלי, דהיינו ארץ, שבה יוכל להקים מדינה וחברה יהודית מיוחדת. ארץ זו טפלה היא לעם, והיא לא באה להגדירו אלא לשמש אותו. היא המדינה היהודית, כלומר, המדינה של העם היהודי. העם הוא העיקר, הוא מגדיר את הארץ, ואין הארץ מגדירה את העם. מטבע הדברים האזרחות של הארץ הזאת היא יהודית. אזרחות של העם היהודי, שהיה קיים עוד לפני קום המדינה היהודית, משום כך, כל יהודי בעולם הוא אזרח או אזרח בכוח של המדינה היהודית, וראוי לכנות את המדינה הזאת מדינת יהודה, כדי להבליט את העובדה שהיא הכלי של העם היהודי. כמדינה הזאת תהיה דמוקרטיה מלאה ללא סתירה בין היהדות לבין הדמוקרטיה. כי הרי כל האזרחים יהיו יהודים. כל כיראדם לא-יהודי, שירצה להיות אזרח של המדינה, מדינת יהודה, יצטרך לבקש אזרחות כמו בכל מדינה אחרת. היות שבקשתו זאת מושתתת על העניין

הי"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4). קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת להביא את הצעת החוק לאישור הכנסת.

מיכאל רייסר (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב־15 ביוני 1987 העבירה מליאת הכנסת את הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4), התשמ"ז — 1987, לוועדת הכנסת, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

את עיקרי הצעת החוק ואופן השתלבותה ביתר הוראותיו של חוק משכן הכנסת ורחבתו, התשכ"ח — 1968, הבאתי בפני מליאת הכנסת כשהעצתי את הצעת החוק בקריאה הראשונה, ולא אחזור עליהם.

בעת הדיון בוועדת הכנסת לקראת הכנת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית החליטה הוועדה להכניס בו תיקון, שבעיני הוא משמעותי ורב חשיבות. הוועדה סברה, שעם כל הרצון להגיב באופן הולם על הפרות סדר חמורות במשכן

היור"ד בן-מאיר:

חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4).
תששמ"ז — 1987, נתקבל.

אני מביא את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ג. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו

עסקו בהם בדרך זו של הפגשת דיסציפלינות שונות ואנשים בעלי מיומנות בתחומים הרלבנטיים לגיבוש מדיניות במובן הרחב של המושג.

אנחנו שוקדים עכשיו על הכנת המתאר החברתי, המתאר הטכנולוגי, המתאר הכלכלי, המתאר הדמוגרפי והמתאר המדיני של ישראל ומנסים לקשר אותם זה לזה ולבחון מהו הנתיב הנכון ביותר, או אולי המכטיה ביותר, שעל ישראל להתקדם בו בעתיד.

הנושא השני מתייחס לעובדה, שמשרד הכלכלה והתכנון מופקד על המעקב על תיקון הליקויים כעקבות דוחות מבקר המדינה. הכנסת דנה בנושא זה, וגם הוועדה לענייני ביקורת המדינה מקיימת דיונים תכופים ומכורכים בנושא. לכן אני אומר רק דבר אחד, והוא, שהליקויים שהתגלו בדרום האחרון של מבקר המדינה הם חריפים מאוד, יחסית חמורים אולי יותר מכל הליקויים שנתגלו בעבר. העובדה שרק 60% מהליקויים חוקנו, או הוחל בתיקונם, מעידה שהמצב עדיין רשלני וחייב שיפור דרמטי, דחוף ומרחיק לכת.

המשרד מקיים מטה לייעול המשק הציבורי, והוא עסק בנושאים שונים בקשר לזה, בכללם קיצור שבו העבודה. כמו כן, הוא הכין תוכניות לפיתוח הגליל והנגב, ובכללן פיתוח המגזר הלא-יהודי כשני אזורים אלו. הגשתי לממשלה הצעות החלטה בתחומים אלה. חלקן כבר אושר ואומץ, בעיקר בנוגע לנגב; וחלקן, הנוגע לגליל — ועדת השרים לענייני כלכלה עתידה לדון בו בזמן הקרוב.

אנחנו מופקדים על התכנון המשולב של מרחב אילת, בכלל זה התכנון של העתקת נמל המים אל נמל העלה ממזרח לעיר; העברת שדה התעופה של אילת אל צפון העיר כ-10 קילומטר ממנה ופינוי השדה ששימש אותה; הקמת תשלובת מסחרית-תיירותית ותשלובת מגורים באזור המתחנה, תהליך המתקדם בקצב מניח את הדעת. אני מניח, שכאשר פרויקט זה, שימומן בעיקרו ממקורות פרטיים, ימומש הלכה למעשה, ישתנו פני העיר אילת כולה.

אני רוצה להרחיב בנושא שהמשרד מעורב בו, אם כי לא מופקד עליו, שכן זו פעולה הנעשית במשותף על-ידי המשק הישראלי על כל מגוריו וצדדיו וקהליו אנשי העסקים, המדע והתיירות היהודים מתוך-לארץ — ואני מתכוון לכוח המשימה הכלכלי, שכל-כולו הוא תהליך מתמשך לעתיד לבוא למשך שנים רבות, ומגמתו להקים שותפות חדשה בין ישראל לבין העם היהודי בתפוצות על-ידי מפגש ישיר בין אנשים לעוסקים בתחומי פעילות זהים בישראל ומחוצה לה, בעיקר של יהודים.

אפשר להצביע על כמה התפתחויות חיוביות מאוד בעקבות הקמת כוח המשימה הכולל עכשיו כ-350 חברים, מהם כ-100 ישראלים וכ-250 מארצות-הברית, מקנדה, מדרום-אמריקה, מאוסטרליה, מאירופה ומדרום-אפריקה. בין השאר: הקמת מפעלים על-ידי חברת "לימטר בישראל" לסריגים; הקמת חברת השקעות בשותפות עם חברת "כלל" בהון יסוד של 50 מיליון דולר, שעתידה לרכוש בזמן הקרוב שני מפעלים בישראל, ביניהם חברה ממשלתית; הקמת חברה

היור"ד בן-מאיר:
אנחנו עוברים לסעיף הבא: סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו. בבקשה, שר הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון ג' עקבי:

אדוני היושב-ראש, חמישה חברי הכנסת, אני מתכבד לסקור את פעולות משרד, בעיקר את הבעיות שמשרד הכלכלה והתכנון מעורב בהן ויש להן קשר לתהליכים לאומיים ואחרים.

ברצוני לפתוח ולומר, שאני מקווה שלא נכביר על תהליך ההכרעה הכלכלית שלנו ועל השיקום, התברתי-הפוליטי של מדינת ישראל על-ידי מעשי חקיקה ופעולות, שיעמידו את הנתק המתחולל והולך, לצערי הרב, בעינו לבין יהודי התפוצות בכלל, וארצות-הברית בפרט. אני אומר זאת, משום שיוזמות החקיקה בעניינים אלה, העומדות על סדר-היום של הכנסת, גורמות כבר עתה לתהליכים שליליים ביותר ביחסי ההכנה, ביכולת שיתוף הפעולה, במידת הרצון להשקיע, לתרום, להיות מעורבים בפיתוח המשק הישראלי ובקידומו לקראת העתיד. אני חושב, שכל אחד מאתנו מבין היטב עד כמה מערכת היחסים הזאת קריטית לגורלה ולעתידה של מדינת ישראל. אנו תלויים בקשרים אלה בכל התחומים הקשורים להתעצמותנו ולפיתוח שלנו לקראת העתיד.

תחילה אומר בקיצור רב כמה דברים הכלולים בסקירה שהנחתי על שולחן הכנסת, ואחר-כך אעיר כמה הערות על תהליכי ההתפתחות הכלכלית-הלאומית שלנו, הנראים לי טעונים הדגשה והבהרה, ואולי גם דיון מחודש על רקע התפתחויות מדאגות בעיני, שרק מעטים בתוכנו פוקחים את עיניהם לעומתן ומסכים את תשומת הלב אליהן.

אני רוצה לומר, שמשרד הכלכלה והתכנון, שהוא משרד-מטה קטן בהיקפו, נקט שורה ארוכה מאוד של יוזמות מעבר לתפקידים הקבועים לו בחוק, ובמסגרת יוזמות אלו הוא מפעיל כוחות ומשאבים ואנשים, המוכנים לתרום לקידומן של אותן יוזמות. לא אוכיר את כולן, אחת מהן היא הקמתה של המועצה לתכנון לאומי.

נדמה לי, שלראשונה בתולדות המדינה קם גוף, הכולל 50 חברים מתחומי האקדמיה, המשק, החברה, עובדים בכירים של משרדי הממשלה, וגופים חיצוניים לממשלה שיש להם יד בקביעת ההתפתחות של ישראל, כגון: ההסתדרות, המעסיקים וגורמים אזוריים לסוגיהם. כל אלה דנים במשותף אחת לכמה שבועות בנושאים בין-תחומיים, ומנסים להגיע לסיכומים משותפים, שיש להם חשיבות בקביעת המדיניות לקראת העתיד הרחוק. במהלך שנה זו קיימה המועצה לתכנון לאומי דיונים על חידוש הצמיחה הכלכלית-החברתית והדרכים לכך, על הפריקת במשק הישראלי, על האסטרטגיה התעשייתית של ישראל לקראת העתיד, על הקשר בין יהדות העולם למדינת ישראל, על הערכת המצב הכלכלי של ישראל והצורך בבחינה מחודשת של המדיניות ועל הביטחון הלאומי של ישראל בשנות ה-90 בהשתתפות כל גורמי הביטחון והמשק.

במסגרת פעולותיה של המועצה מכין המטה שלה ניירות עבודה בנושאים שונים ובין-תחומיים, ונדמה לי כי מעולם לא

המשק הישראלי לפרוע 3.9 מיליארדי דולר קרן וריבית, והם נטל ומשימה קשים ביותר כשבילו.

ייתכן שהסיוע האמריקני בשנתיים הקרובות יישאר בעינו, כ-3 מיליארדי דולר. ברם, אין כל ודאות שנמשיך לקבלו בהיקפו הקיים. יתירה מזאת, הייתי מעז לומר, שייתכן שהוא יפתח. זה תלוי כמובן בשאלה, מי יהיה נשיא ארצות-הברית ומה יהיה הרכב הקונגרס האמריקני, אבל התהליך הכלכלי בארצות-הברית מצביע על כך, שארצות-הברית תהיה חייבת להיות הרבה יותר זהירה בתחומי מטבעיה-החוץ שלה.

תהליך זה כולו אינו מצביע על משבר קרוב, אבל הוא מדאיג בטווח הבינוני. הייתי אומר, שבתחום זה של התקרבות לעצמאות כלכלית אין שיפור, אלא יש חמירה מחמדת זה כשנה ורבע. רוב הגידול ביתרות מטבעיה-החוץ שלנו, שאנחנו משתכחים בהן, אינו נובע מעבודתנו ומהישיג המשק הישראלי, אלא מגידול הסייע האמריקני, מירידת מחירי הדלק, מהיחלשות הדולר ומירידת שערי הריבית בעולם. הייתי מעז לומר, שכמעט כל הגידול ביתרות מטבע חוץ נובע מסיבות אלה. על כן, ההשתכחות שלנו היא, לפי דעתי, קצת מוקדמת מדי, קצת מופרזת וקצת חסרת-ישר.

עדיין לא חל שינוי במבנה המשק והתעסוקה. המשק הישראלי הוא גוף גדול מאוד, העומד על רגליים דקות מאוד. זה איננו קשור כלל להחלטת הממשלה לאפשר משא-ומתן על מעבר לחמישה ימי עבודה בשבוע בלי להפחית את מספר שעות העבודה. המגזר היצרני יכול אומר למפעלים שעדיין לא עברו לחמישה ימי עבודה — וכידוע כמחצית מעובדי המגזר היצרני כבר עובדים חמישה ימים בשבוע — בניגוד לשיקולים הכלכליים שלכם ובניגוד לצרכים שלכם, נכפה עליכם לעבור לחמישה ימי עבודה בשבוע, עליידי שכיחות תעליידי לחצים, כדי שיתקצר גם שבוע העבודה במגזר הציבורי. זה יהיה מעשה איזולת ורעות רוח. לפי מיטב הנתונים שבידינו, מעבר לחמישה ימי עבודה בשבוע ללא הקטנת מספר שעות העבודה במגזר השירותי הוא לטובת המשק, הוא יקטין את תקציב המדינה וישפר את רמת-השירותים בכללותם, ובלבד ששירותי החינוך והבריאות ושירותים הניתנים לקהל ימשיכו להיות בימי שיש. וה"לכוד" הזה הוא אחת ההתנאות של הממשלה בהחלטותיה. אני מקווה שהדבר מוסכם גם על ההסתדרות.

עדיין לא חל שינוי בפריון העבודה והייצור. פרוין הייצור שלנו הוא, בממוצע, יחסית לארצות-הברית, 36%, ואילו ביפן הוא 94% לעומת ארצות-הברית, בגרמניה — 85% ואפילו בסינגפור 42%. עדיין לא התקדמו לעמידה כלכלית חיובית, המושחתת בעיקרה על ייצוא, והכיוון היחיד המשמעותי, שהוא עצמאות תוך תעסוקה מלאה ותוך גיוס משאבים לפיתוח המשק על בסיס של ייצוא — טרם הושג.

בתקופה האחרונה מתחוללת גיאות בצריכה הפרטית, הנובעת מעליית הכנסות ומירידה בחיסכון, חיסכון גלוי וחיסכון סמוי, וחלק מהאינפלציה, שאנחנו עדיין מצליחים לקיים ברמה נמוכה יחסית — לא יחסית למדינות אחרות אלא יחסית לעברנו "המזהיר" כשנים האחרונות — חלק מהאינפלציה ומלחצי האינפלציה נספג ביבוא הנדל במהירות רבה.

גם ההשקפה שאנחנו מקיימים תעסוקה מלאה ראיה, לפי דעתי, להתפכחות מסוימת. האבטלה מיוצאת בחלקה עליידי גידול ניכר מאוד בירידה מישראל. הירידה בשנתיים האחרונות הייתה גדולה מן העלייה. בחלקה נספגת האבטלה

פיננסית, מכשיר פיננסי, שהחל לפעול מ-1 ליוני באותו השקעות בישראל ובגיוס הון בארצות-הברית. המשקיעים הם מארצות-הברית, מקנדה ומישראל במשותף. הקמתן של עוד שתי חברות השקעה בקנדה ובאוסטרליה נמצאת בתהליך גיבוש. כך הוא גם בנוגע לחברה לייצור מוצרי צריכה לרשתות שיווק בארצות-הברית עליידי ישראלים ואמריקנים; כמו כן, הוקמה חברה עליידי רשת "רייט-איי" יחד עם חברים מכוח המשימה לישראל להרחבת שיווק של מוצרים רפואיים בעיקר. בתהליך של כירור לקראת הקמה מצויות שלוש חברות יצוא ענפיות בתחומי המהכת, מוצרי הבית והפלסטיקה. נעשו פעולות מיוחדות להגברת התיירות לישראל, ליצירת שיתוף פעולה לפיתוחים טכנולוגיים ובמה שנקרא הון סיכון.

מפעל זה אינו מפעל חד-פעמי, אלא תהליך מתמשך של יצירת שותפות מתרחבת והולכת בין ישראל — המשק הישראלי, אנשי העסקים, המדע והטכנולוגיה, התיירות בישראל — לבין הפוטנציאל היהודי האדיר המצוי היום מחוץ לישראל ומבקש להיפרד ממסלול הפילנטרופיה, הצדקה, החסד והרחמים ולעבור לשותפות ישירה ופשוטה המבוססת על-שוויון, אינטרסים משותפים ואחריות משותפת לגורל מדינת ישראל כמדינת היהודים.

אני רוצה לעבור לכמה הערות על התהליך הכלכלי והחברתי המתחולל בישראל ועל מה שמחייב ממנו, עליידי הנתונים שגיבשנו ועל-פי מיטב הכרחי בעיניי זה; ויש פער מסוים בין הכוונה ודרך ראיית לבין הדברים הבאים מדי פעם לדיעת הציבור ויש בהם אולי מידה רבה מאוד של משאלות לב, לעתים גם זחירות דעת חסרת בסיס.

עם הקמת ממשלת האחדות הלאומית נקטה הממשלה שורת צעדים, שהביאו פשוטו כמשמעו להצלת המשק ובמידה רבה מאוד להצלת החברה בישראל. ברם, ממש כשם שמלחמת ששת-הימים יצרה הזדמנות לפתרון, יצרה הזדמנות לשינוי, אבל הפתרון עצמו לא היה כמלחמה, כך גם התוכנית הכלכלית לא הביאה את הפתרון, אלא יצרה רקע להבראה, לתמורה ולשינוי כמערכת הכלכלית-החברתית של ישראל. היא איננה הפתרון, אלא היא ההזדמנות לפתרון. הפתרון עדיין אינו בידינו. התמורה, ההבראה והשיקום עדיין לא הושגו ברוב תחומי המשק והחברה בישראל.

עדיין לא מתחוללת התקרבות של ממש לעצמאות כלכלית, שמשמעותה הישירה והפשוטה היא שישאל תהקיים מעבודתה. להיפך, הייתי אומר, שיש בתקופה האחרונה התרחקות מעצמאות כלכלית, ולדעתי יש נסיגה מדאגיה מאוד בתחום זה. הגירעון המסחרי, הגירעון כמאזן התשלומים, גידול החוב הלאומי — ככל התחומים האלה אנו נמצאים בנסיגה.

הגירעון כמאזן המסחרי כרכע הראשון של השנה. כפי שחברי הכנסת יודעים היטב, גדל ב-65% לעומת אשתקד. במחצית הראשונה של השנה הזאת לעומת אשתקד היה גידול בגירעון המסחרי ב-45%. הגירעון הכולל לפי נתוני הארצות גיע השנה ל-5.8 מיליארדי דולר, שלם כ-2 מיליארדי דולר יותר מאשתקד. חלק מהגירעון אפשר אומנם לוקוף לגידול היבוא הביטחוני, אבל חלק מכך הוא כתוצאה מגידול היבוא האזרחי ואי-גידול מספיק ביצוא.

סך כל חובות החוץ שלנו היה בחודש מרס השנה כ-25 מיליארד דולר, שזה גידול ב-1.5 מיליארד דולר ב-14 החודשים שקדמו למועד זה. חובות הממשלה כמובן קטנים יותר, אבל גם כהם חל גידול. כשנה הבאה, כ-1988, יהיה על

לבנון עלתה למשק הלאומי 5.5 מיליארדי דולר. לכן, ההתקדמות המדינית, מערכת היחסים שלנו עם העולם המערבי, ובראש ובראשונה עם ארצות-הברית, תוך הורדת הפרופיל של הסכסוך האזורי שלנו, היכולת שלנו להגביל את ההוצאה לכיטחון ולהפנות משאבים לתחומים שקובעים את רמת האיכות האנושית, הכלכלית והחברתית, הטכנולוגית והמדינית של ישראל הם אשר יכריעו, בסופו של דבר, כיצד ייראה המשק, כיצד תיראה החברה הישראלית בעתיד.

מובן שלא פחות חשובה מכך היא מערכת היחסים שלנו עם יהודי התפוצות, הנמצאת בצומת דרכים מסוכן ביותר. די במהלך בלתי זהיר אחד שיעשה עלי-ידי הכנסת, עלי-ידי הממשלה, או עלי-ידי דוברי הציבור בישראל, כדי שישראל תאבד את מעמדה כמרכז לאומי-יהודי-תרבותי של העם היהודי, ויתגברו המגמות להקמת שני מרכזים: בבל וירושלים, או אפילו לראיית הגולה כמרכז הראשי של העם היהודי בעניי היהודים בתפוצות.

מובן שגם המדיניות הכלכלית והחברתית תקבע לא כמעט, והיא מותנית במדיניות חקציב מאוזנת, במדיניות שכר אחראית הקשורה לתפוקה, בהמשך הרפורמות בתחומי המיסוי בשוק ההון, בקביעת סדר עדיפויות בין-אזורי חדש, בהקטנת הביורוקרטיה המכבידה והמסרבלת הקיימת בישראל ומרתיעה כל משקיע זר, בקידום המדע, המחקר והחינוך, בקביעת יעדים לאומיים וביצירת הכלים להגשמתם, ובהימנעות, ככל שהדבר ניתן כמשטר דמוקרטי, מכלכלה בחירות, מנטיית פופוליסטיות וממצב של אי-יודאות ואי-כיטחון כלכלי וחברתי בתקופה הבאה. תודה רבה.

היור' ד' בן-מאיר:

חודה לשר הכלכלה והתכנון. חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לדיון. רשות הדיבור לראשון המתיינים, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בכל דיון על משרד הכלכלה והתכנון מתעוררת מחדש וכאילו מתבקשת מאלה השאלה, מה הוא כדיוק תפקידו של המשרד? אינני מתכוון לנוסחה הכתובה על הנייר, כי נוסחה אפשר תמיד למצוא, אלא לבחינת המצב בשטח.

שר האוצר קובע את המדיניות הכלכלית של המדינה. למשרד האוצר יש גם הכלים הדרושים לביצוע מדיניות כלכלית. משרד הכלכלה והתכנון עוסק, קודם כול, בתכנון כלכלי. גם התכנון הכלכלי קשור במדיניות כלכלית, כי למדיניות הכלכלית בהווה יש השלכות על מצב המשק הלאומי בעתיד. בדיוק כפי שהתכנון לעתיד יש לו השלכות על המדיניות הכלכלית בהווה — אם אנחנו רוצים שהתכנון יהיה תכנון ממשי והוא יתבצע.

ובכן, דווקא בדיון על משרד הכלכלה והתכנון מתבקש דיון רציני על מצב המשק הלאומי. על המדיניות הכלכלית של הממשלה, ששר האוצר קובע אותה. מתבקשת חשבה על השאלה: מה הם יעדי הממשלה מבחינת המדיניות הכלכלית שלה, ולכן מובילה מדיניות זו? עובדה היא שגם שר הכלכלה והתכנון עסק בנושא זה בסקירתו התמציתית היום.

אדוני היושב-ראש, יש לי רק עשר דקות, ולא אוכל לנתח בזמן הזה את כל המדיניות הכלכלית של הממשלה.

היור' ד' בן-מאיר:

צריך להשאיר משהו גם לדיון בשנה הבאה.

בגיאות בצריכה המקומית על חשבון התמרת מצבנו כמטבע חוץ. יש החמרה מתמדת בתחום התעסוקה של אוכלוסיית ערי ואזורי הפיתוח ובמצבם היחסי. בשנים 1984 — 1986 היתה הגירה שלילית של 8,600 נפש מן הגליל והנגב, כלומר, מספר היוצאים היה גדול ממספר הנכנסים לאזורים אלה ב-8,600 איש.

יש גם גידול בפער חברתי, כלומר בפערי רמות ההכנסה. אינני צריך לומר כאן עד כמה יש סיבה לדאגה למצבם המחמיר של המדע, הפיתוח הטכנולוגי וההשכלה הגבוהה בישראל, שהם המפתח העיקרי לשיפור האיכות שלנו.

לכן, אולי אפשר לומר דברים מפורשים ופשוטים. יש לנו הישג גדול בתחום הכלכלי בקיום הציבות. יש לנו הישג מסוים באי-גידול האבטלה; ביצענו כמה רפורמות חלקיות הנמצאות בראשית דרכן; איננו עומדים בפני משבר מיד, וגם זה הישג. ברם, עדיין לא הגענו אל המנוחה ולא הנחלה, ויש להמשיך במאמץ לאומי גדול למיצוי היכולת של ישראל, שעדיין לא מוצתה כרובה; לא מוצו ההסכמים עם השוק האירופי המשותף ועם ארצות-הברית במסגרת אזור הסחר החופשי; לא מוצתה התפוקה הלאומית שלנו אף שכבר היום כ-45% מהתפוקה הלאומית שלנו מיוצאת, וזאת נקודת התחלה מבטיחה מאוד לקראת העתיד; לא מוצתה היכולת המקצועית והמדינית הגדולה שלנו היוצרת סיכוי לטווח ארוך; ולא מוצתה העובדה הפשוטה שאנחנו חלק מן העם היהודי — טרם הגענו לראשית המיצוי של הפוטנציאל של שיתוף הפעולה בינינו לבינו בשנים שעברו.

משרד הכלכלה והתכנון יציע בקרוב מדיניות להתקדמות לקראת עצמאות כלכלית תוך צמיחה, המיוסדת על ייצוא ועל קיום יציבות יחסית של המשק. לפי התוכנית הזאת יגדל הייצוא הריאלי ב-9% לשנה, כלומר יוכלל בשבע השנים הקרובות. יאפשר השגת עצמאות כלכלית בתחום האזורי בתוך התקופה הזאת. ברם, לשם כך יש צורך לנהל מדיניות אחראית ופשוטה בכל השטחים, שכן הגורמים הלא-כלכליים השפיעו בעבר על התפתחותה הכלכלית של ישראל לא פחות מהגורמים הכלכליים. מי שחושב שהמדיניות המונטרית, או הפיסקלית או התקציבית היא אשר קבעה את התפתחות הכלכלית של ישראל בראש ובראשונה טועה במושגים כמותיים וטועה במושגים איכותיים. מה שהשפיע לא פחות מכך, ולדעתי יותר מכך, על התפתחות הכלכלית והחברתית של ישראל, במהלך שנות קיומה, היו גורמים שנבעו מהמדיניות בתחומי החוץ והביטחון, בתחומי העם היהודי, בתחומי היוזמות הממלכתיות לפיתוח, והגורמים הללו ישפיעו באותה מידה בעתיד, ואולי אף ביתר שאת.

אולי רק הדגמה אחת. במהלך 25 השנים האחרונות היה הסיוע האמריקני והיהודי במענקים לישראל כ-25 — 28 מיליארד דולר. יש מחלוקת מסוימת, אם לכלול בכך העברות חד-צדדיות של יחידים או לא.

היור' ד' בן-מאיר:
מתי?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

ב-25 השנים האחרונות, לא בכל שנות קיום המדינה, בכל שנות קיום המדינה היה הסיוע כ-35 מיליארד דולר.

מחיר המלחמות למשק הלאומי שלנו — ואינני מדבר על תקציב הביטחון אלא על מחיר המלחמות למשק הלאומי שלנו במובן הרחב והכולל של המושג — היה גבוה מזה. רק מלחמת

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

ודא, צריך.

אומר משהו על הצריכה. אמרו לי, שיש סימן של ריסון העלייה בצריכה הפרטית. הלוואי שזה יהיה נכון. שמעתי זאת אתמול משר האוצר.

היור"ד בן-מאיר:

חבר הכנסת שטייטוב, אני מבקש ממך לסיים.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

האינפלציה בעשור האחרון לא היתה אינפלציה דוחפת בשום שלב. כשהשכר דוחף והמחירים עולים. ככל השלבים היא היתה אינפלציה מושכת: המחירים עולים בגלל האינפלציה, והשכר זוחל אחריהם.

הדבר השלישי הדרוש הוא שינוי מבנה המשק. אדוני השר, כבר 30 שנה אנחנו מדברים על שינוי מבנה המשק והתעסקוה, ואין תוצאות.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

זה לא מחייב להפסיק לדבר על כך.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

נכון, כולנו מדברים. כבוד השר, לי, כאיש אופוזיציה, משלמים כאן משכורת כדי שאדבר. אינני יכול לעשות שום דבר. לעומת זה, עליך מוטל לעשות, כדי שתהיה צמיחה כלכלית. השרים לא צריכים להמשיך לדבר — הם צריכים לעשות.

אני הגעתי למסקנה שהממשלה הזאת אינה מסוגלת להתקדם יותר אפילו בנושא הכלכלי. והרי היא קמה למען פתרון הבעיות של המשק.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אני התכוונתי לומר, שבמהלך 30 השנים שהזכרת כתקופת התייחסות היית אתה שר יותר שנים ממני.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

נכון. אם אתה רוצה להדגיש את האחריות הקולקטיבית שאיננה קיימת בממשלה הזאת, והיתה קיימת בעבר — הרי אתה צודק.

היור"ד בן-מאיר:

הוא מתכוון לאחריות קולקטיבית היסטורית.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

נכון, יש בזה משהו. על כל פנים, אני גא בהישגי בתפקידי כשר הכריאות. לזה הייתי אחראי.

אדוני היושב-ראש, משפט אחד לסיום. אני חייב להתייחס לפעולה קונקרטית של משרד הכלכלה והתכנון. משרד הכלכלה והתכנון עשה מאמץ לנסות לרסן את הביורוקרטיה. אני מודה, שזה דבר קשה מאין כמוהו. אם תשאל היום את גורביצ'ק, מי האויב הגדול ביותר שלו, הוא יאמר: המעצמה ששמה ביורוקרטיה. זה אגוז קשה מאוד לפיצוץ, קשה מאוד לפצח אותו. אני קורא שהמשרד עשה כמה צעדים, למשל צעד לכיטול הביורוקרטיה המעייפת ושוחקת כל משקיע במשק. אין לי עכשיו זמן לומר מה צריך משקיע לעבור — — —

היור"ד בן-מאיר:

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

עוד דקה, אדוני היושב-ראש. אני כבר מסיים.

אסתפק רק בציוור תמונת מצב, ואנסה להסיק כמה מסקנות על סמך תמונת מצב זאת. מבחינת מצבו העכשווי של המשק הלאומי הייתי אומר, שהממשלה קופאת על שמריה. היה לה, לממשלה האחרות הלאומית, הישג מסוים, ואי-אפשר להכחיש זאת — ריסון האינפלציה. אבל בגלל הישג זה הממשלה, ובמיוחד שר האוצר, מתהלכים באיזו הרגשה של סיפוק ושביעות רצון מרביים.

דריכה במקום פירושה הוא נסיגה, למה הדבר דומה? לחולה הסובל משרה של מחלות קשות ומחוס גבוה מאוד, וכל תרופה נגד מחלה אחת יש לה תופעות לוואי לגבי המחלה האחרת. מה עושה הרופא? הוא מנסה קודם כול להוריד את החום. וכאשר החום מורד מ-42 מעלות ל-38 מעלות החולה מרגיש קצת יותר טוב, אבל אסור לרופא לחשוב שהוא ריפא באמת את החולה, כי כל המחלות עדיין קיימות.

הורידו את האינפלציה מ-400% ל-20%, ואסור לזלזל בזה. אבל, חברי הכנסת, העובדה שהאינפלציה היא כשיעור של 20% — ושר האוצר מתהלך בהרגשה מצוינת, ומדגיש כל יום שהקופה מלאה והרזרבות גדולות, אם כי אני מסכים בהחלט עם הניתוח שעשה פה כבוד השר על ההרכב של הרזרבות במטבע חוץ ועל הסיכנות שהביאו לרזרבות אלו — איננה מצדיקה שביעות רצון בלתי מוגבלת. יש הישג כלשהו, אבל מכאן ועד להרגשת הסיפוק העצמי המדחק הוא רב.

אומר במשפט אחד: החולי הלאומי נמשך, ואסור להתעלם ממנו. בעניין החוב הלאומי התיצוני והפנימי של מדינת ישראל, החוב לנפש, נדמה שלא אטעה אם אומר שהגענו לשיא עולמי. הגירעון במאזן המסחרי אינו יורד; הגירעון במאזן התשלומים אינו מצטמצם; הייבוא פורח. פורסם לאחרונה נתון על היקף יבוא כלי הרכב בשנה זו, היקף שהחזיר אותנו ל"מים העליונים" הם, ואנחנו זוכרים אותם. בייצוא אין פריצת דרך. העצמאות הכלכלית היא מאתנו והלאה. אין התקרבות לעצמאות כלכלית — יש התרחקות!

אני רוצה לומר, ואני חושב שכבוד השר יסכים אתי, שהמשק הלאומי הישראלי נמצא היום על פרשת דרכים, או שתימשך הדריכה במקום, שפירושה הוא נסיגה — בשבע השנים 1980 — 1986 לא גדל התוצר הלאומי לנפש. הוא הגיע לאפס בממוצע שנתי — אני חוזר: או שיימשך הקיפאון. שפירושו הוא נסיגה, או שתהיה תנופה מחודשת של צמיחה, שתאפשר לנו לקיים רמת ביטחון סבירה, רמת-חיים סבירה ותעסוקה מלאה במשק.

המשך התוכנית הכלכלית של הייצוב חייב להתקדם למדיניות של הבראת המשק. יש תוכנית כלכלית של ייצוב, אבל אני רוצה להזהיר את חברי הכנסת ואת כל מי שחושב, שמובטח לנו שתימשך האינפלציה של 20%, שהיציבות עדיין זמנית ואין כל ביטחון שהיא תימשך. לכן, המשך מדיניות הייצוב חייב להביא למדיניות נוספת של הבראת המשק. אני מתכוון בראש ובראשונה להגדלת הפירון ולהגדלת התפוקה. את שני הדברים האלה אפשר להשיג קודם כול על-ידי הבטחת שכר הוגן לעובדים. אני מתנגד לאורירה הנוצרת לאחרונה במדינה, כאילו השכר הוא אויב המשק.

אוריאל לין (הליכוד):

גם לא הצריכה.

הפיגור הנמשך בהשקעות בתשתית הדרושים בישראל ב-12 השנים האחרונות — ואני רוצה להזכיר שכשנת 1972 השקיעה המדינה 120 מיליון, ובשנת 1985 היא השקיעה 35 מיליון ברשת הכבישים — מגיעה עכשיו העלות למשק למיליארד דולר בשנה, וזה כתוצאה מאוכזן שעות עבודה, כתוצאה מבלאי מוגבר במכונות, מעלות של תאונות דרכים, מירידה בפריון, מעלות גבוהה יותר של שינוע סחורות, ועוד. הפיגור בפיתוח תשתית הכבישים עולה למשק מיליארד דולר בשנה.

החזון שלנו איננו סלילת מסילת הברזל לאילת. הדרך לאילת פתוחה. החזון במדינת ישראל של היום הוא לפתוח את זרימת התנועה במקומות שבהם יש ריכוזי אוכלוסייה, במקומות שבהם כתוצאה מכך שאי אפשר לנוע בהם, אנחנו מבזבזים שעות עבודה יקרות, אנחנו יוצרים בלאי של מכונות, נוסף על כך גורמים לתאונות דרכים. הדרך לאילת פתוחה — בריכוזי האוכלוסייה הדרך אינה פתוחה.

אני עובר לנושא אחר: אינני מוצא בחשיבה הכלכלית שלנו ניתוח יסודי של השאלה: מדוע התוצר לנפש בישראל הוא נמוך? התוצר לנפש בישראל לשנה מגיע ל-5,200 דולר, לעומת ארצות אירופיות בינוניות שבהן התוצר לנפש מגיע ל-11,000, ל-11,600 או ל-10,000 דולר. על כל פנים, במדינת הארצות האירופיות הבינוניות, כמו בלגיה, דנמרק, שוודיה והולנד, התוצר לנפש הוא יותר מכפליים של התוצר לנפש בישראל. אני לא מוצא ניתוח יסודי של השאלה: מדוע התוצר לנפש בישראל הוא נמוך? אני אומר: אני לא מוצא את הניתוח היסודי, ולדעתי, כל החשיבה הכלכלית שלנו, כשאנחנו עוסקים בתכנון ובניסיון להבראת המשק, צריכה להיות מנקודת מוצא זו: מדוע התוצר לנפש הוא כה נמוך?

מקובל לומר, שזה משום שהפריון הוא נמוך. התפוקה נמוכה וכו' וכו'. לא נכון, זה נכון רק בחלקו. נכון הוא שהפריון בישראל הוא נמוך, אבל התפוקה למועסק בישראל אינה נמצאת ברמת נסיגה כמו זו של התוצר לנפש. מבחינת תוצר למועסק, אנחנו עדיין נמצאים במקום לא כל כך גרוע — ברמה השווה, בערך, לזו שבאיטליה. לא שווה דבר שצריך להתלהב ממנו, אבל הרמה אינה נמוכה כל כך. התוצר לנפש הוא נמוך מאוד, והדבר נוגע למבנה התעסוקה ולבזבוז כוח-האדם — אין זו רק שאלה של שיעור התפוקה לעובד אלא של מספר האנשים העובדים ומקום עבודתם. זהו אחד הדברים שנעדרים בחשיבת הממשלה, ואני עדיין לא ראיתי ניתוח יסודי של הנושא הזה.

בקשר למבנה כוח-האדם, אני חושב שאנחנו חייבים גם לעשות היום חשבון נפש לאומי ולשאל את עצמנו: עד מתי, וכאיוזה היקף, חספק מדינת ישראל עבודה לחושבים מעוה, מיהודה ומשומרון? אנחנו מספקים היום למעלה מ-100,000 מקומות עבודה, בו בזמן שיש 86,000 מובטלים מקומיים. כל כוח-האדם מעוה, מיהודה ומשומרון — שגדל משנת 1970 ועד היום — מועסק במקומות עבודה בישראל. בו בזמן שכבישראל רמת האבטלה כבר מגיעה ל-7.2%, הרי כעוה, ביהודה ובשומרון שיעור האבטלה הוא 1.5% ו-3%. נדמה לי שאנחנו צריכים לעשות חשבון נפש ולבדוק עד מתי אנחנו צריכים להמשיך ולספק תעסוקה לעובדים מעוה, מיהודה ומשומרון בו בזמן שהאבטלה המקומית היא בהיקף כפי שהוא קיים היום.

דבר נוסף שמטריד אותי מאוד הוא העובדה, שמול עינינו ממש, בשנים האחרונות, מתרחש בזבז אדיר ושיטתי של

היורר ד' בן-מאיר: זה עוד דקה ועוד דקה, ואנחנו כבר מתקרבים ל-15 דקות.

יקטור שפיטוב (מפ"ם): אני מודה ליושב-ראש, אתה הפסדת. הייתי מעיר כמה הערות חשובות מאוד.

היורר ד' בן-מאיר: אני בטוח. יש על זה גם סיפור מה שקרה כתקופה שבה פנחס לבון המנוח עמד, בשנת 1950, בראש ועדה לצמצום 1,000 פקידים ממנגנון המדינה: מה קרה ואח מי הוא פיטר.

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין, ואחריו — לחבר הכנסת אפרים שלום.

אוריאל לין (הליכוד): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הכלכלה והתכנון, בשנת 1975, כאשר היית שר התחבורה, תחתית על תקנות המחייבות את האוטובוסים בהגה להשתמש בחגורות כטיחות. משום-מה מצאת לפטור מחובה זאת את אלה הנוהגים בתוך הערים. אני רוצה להביא לידעתך, ש-70% מהנפגעים בתאונות דרכים נפגעים כתוצאה מהתרחשויות בתוך הערים, ומרביתם של הנפגעים בתוך העיר נמצאים בתוך כלי הרכב, ואין הם הולכי הרגל כפי שמקובל לחשוב. אלה הם נתונים פשוטים. אני פונה אליך בתוקף חברותך בוועדת השרים לבטיחות בדרכים, שתשלים היום את המלאכה שהתחלת בה, ותפעל שאמצעי פשוט זה, שאינו קשור בהשקעות כספיות נוספות, יונהג במדינת ישראל. כל מי שבא לארץ מארצות העולם נכנס לכלי הרכב ומיד מהדק את חגורת הבטיחות, ואין הוא שואל את שר התחבורה חיים קורפו, אם הוא נמצא בתוך העיר או מחוץ לעיר. כשבוע שעבר ביקשה הממשלה מוועדת השרים לבטיחות בדרכים להגיש את המלצותיה בתוך 30 יום. נדמה לי שזה הזמן המתאים לכך.

הייתי מבקש גם, שנעזוב את נושא העלייה בצריכה. אני מחבון גם אליך, חבר הכנסת יקטור שפיטוב. עזבו את העלייה בצריכה, ריכוזו של עולם. אם אדם עובד, עובד באמת, ומשלם מסים כחוק, אתה תאמר לו שלא יצרוך, שלא יקנה? האם אין לו זכות לקנות את מה שהוא סבור שיכול לשפר את רמת-חיייו? אם אתה חושב שהוא לא עובד, טפל בזה שהוא לא עובד: אם אתה חושב שהוא אינו משלם מסים כחוק — טפל בזה שהוא אינו משלם מסים כחוק. אבל אם הוא מקיים את שני התנאים האלה — האם יש סיבה כלשהי שהוא לא יקנה מה שהוא חפץ בו? אינני רואה שום סיבה למנוע זאת ממנו, ואני חושב שאתם תוקפים בעיה במקום שאין בו בעיה.

אדוני שר הכלכלה והתכנון, תפקידי משרדך חשובים בעיני מאוד, משום שלדעתי ההשפעה העיקרית היא בשינוי יסודי של החשיבה הכלכלית בישראל, בקביעת נורמות לתכנון לטווח ארוך ובשינוי תפיסת יסוד. לדעתי, אלה הם האלמנטים החסרים בחשיבה הכלכלית שלנו בישראל.

הדבר הראשון, ובו הייתי רוצה לפתוח, הוא עניין ההשקעות בתשתית הפיסית. אנחנו מדברים יותר מדי על סיוע פרטני למפעלים. אנחנו מדברים יותר מדי על שיטות סיוע, אם במצעות חוק לעידוד השקעות הון ואם בדרכים אחרות: לעומת זה, אנחנו משקיעים פחות מדי בתשתית, ולא יעזור לנו שום דבר. אנחנו נוכל לתת פוילס רב יותר, להביא מפעלים מתקרבים יותר, אבל אם התשתית נמצאת בנסיגה — יהיה המשק כולו בנסיגה.

כמה כלכלנים שנועצתי בהם חישוב ומצאו, שכתוצאה

העדיפויות, ילך המצב ויחמיר. עובדה היא שהממשלה, בקובעה סדרי עדיפויות ביהודה ובשומרון בהקלות במסים, במתן שטחים חנים למגורים ולתעשייה ובסיוע מורחב יותר למגורים — גם אם יש למתגורר ביהודה ובשומרון דירה שנייה — בהעדרת האזור בהשקעות בתעשייה, מביאה לכך שאנחנו רואים פיתוח מואץ ואנחנו רואים גם הגירה רבה לאזור הזה ותוספת אוכלוסייה. אני חושב שלא חקיקת הם אשר יקרמו, בסופו של דבר, אותם אזורים, אלא קביעת סדרי העדיפויות. אני רוצה להביע כאן דעה על נושא יהודה ושומרון. אני מסכים כהחלטת ועדת הערפת חלק מהאזור, אבל צריך לקבוע את סדרי העדיפויות. אם ניתן אותו סיוע לנגב, ניתן יהיה לפתור במידה ניכרת מאוד.

אני חייב להדגיש כאן את מצוקתם של מושבי הנגב כתוצאה ממדיניות לא-נכונה של עידוד הייצוא החקלאי בעשור האחרון, ומושבים אלו מושתתים בעיקר על הייצוא. משקים רבים הגיעו להסתככות כספית, להחפוריות המסגרות הכלכליות והחברתיות. מושבי הנגב — אותו חזון של מורנו ורבנו, דוד בן-גוריון, עליו השלום, ששם את הדגש בפיתוח לכיש ונגב, בהקמת עשרות מושבים, קיבוצים וערי פיתוח — הולכים ומתמוטטים לנגד עינינו. לעצור הרב, אנו רואים היום במושבי הנגב אלפי דונמים שאי-אפשר לעבדם, והאדמות האלה מושכרות לערבים. יש פתגם האומר: הקרקע תהיה למעבדה ולא למחזיקיה. והסכנה מרחפת עליהם ואין להם ישועה.

נושא נוסף. אני רוצה לברך את השר על פעולתו הראשונה — אזור סחר חופשי באילת. אפשר לראות את הפירות: הגדלת התיירות והרחבת ההשקעות בתיירות ובמסחר.

אדוני השר, בתחום פעולתך יש נושא חשוב, והוא: קביעת סיווג ערי הפיתוח ומתן העדפות. לעצור הרב, הממשלה אינה שמה דגש בקביעת הסיווג ובמתן העדפות לפי המציאות: אחוז האבטלה, נגידת הצעירים, קליטת העלייה וגורמים רבים אחרים. על-פי חלק מהמלצות הממשלה, שהובאו לוועדת הכספים, אפשר לקבוע שלא הגיונאופיה. מצב המקום והקרבה לעיר הם הקובעים, אלא קרבה ללב השרים המטפלים בנושא. למשל, מגדל-העמק היא אזור פיתוח א', וירקנעם לא: אריאל — אזור פיתוח א', ואשקלון לא. אני יודע, לפי מה ואיך הם קובעים את הסיווג. אני חושב, שהגיע הזמן שתיעשה בדיקה יסודית ומקפת בנושא זה וייקבעו קריטריונים ברורים.

נושא אחרון שאני רוצה להתייחס אליו הוא הייצוא והייבוא. שמעתי לא אחת את השר מדבר — ואני מכיר את דעתו — על המאזן המסחרי שלנו. עדיין יש פער של כמיליארד וחצי דולר, גירעון מסחרי, בין היצוא ליבוא. הרושם שלי הוא, שהממשלה שיכורה מעורף מטבע חזק כדורכבה; עודף הנוכע בעיקרו מכך שבשנתיים האחרונות היו מענקים מוגדלים מארצות-הברית, והריבית המטורפת כהלוואות השקליות הנהוגות כאן נתנה עידוד לייבוא דולרים ולרווחים ספקולטיביים, שהביאו להגדלת יבוא הדולרים. מה שחשוב ביותר הוא יבוא הדולרים מייצוא, ולא מהלוואות ומהגדלת התחייבות המדינה.

אני רוצה לסיים ולומר: אף שמשרדך הוא בין המשרדים הלא-מנופחים במנגנון ובהוצאות מופרזות, נעשות בו עבודות חשובות מאוד לקידום תכנון הפיתוח הלאומי והכלכלי והפיקוח והייעול במשק הציבורי. גם המסלול החלופי להשקעות הון תרם תרומה חשובה מאוד לעידוד השקעות.

אני מקווה, שהסכמתך לקבל על עצמך משרד נוסף —

משאבים לאומיים, בו בזמן שאיננו מצליחים לגבש את העקרונות שלפיהם נמנע בזכות זה בעתיד. אני מתכוון לדברים הידועים: המשבר במניות הכנקים, "סולל-כונה", קופת חולים, משבר המושבים, ארגוני הקניות, התק"ם, "מנועי בית-שמש", "מספנות ישראל", "אל על" כעבר, התעשייה האווירית עם הפסדים חרישים. היקף ההפסדים במשק הוא אדיר, הוא נמשך בלא פחות מ-10 מיליארד דולר, ואנחנו עדיין לא הצלחנו לגבש כללי חשיבה ועקרונות שלפיהם נמנע הפסדים כאלה בעתיד, כדי שלא נצטרך לשלם בניגום, משום שאם אנחנו לא נדע לגבש תפיסה של אחריות אישית לכישלונות, אנחנו לא נמנע כישלונות בעתיד. וזו לא רק שאלה כלכלית, זוהי תפיסה שמע-פיה צריך לתפקד משק. משום שאם העיקרון הזה לא יעוצב, אנחנו נמשיך לשלם את מחיר הבוכורים האדירים האלה, ולמשק לא יהיו המשאבים לעשות מה שהוא צריך לעשות.

והערה אחרונה, כרשותך, אדוני היושב-ראש: נושא החברות הממשלתיות לא קיבל תנופה. ההיפך הוא הנכון: העסקים המתנהלים היום על-ידי החברות הממשלתיות מתרחבים בהתמדה במשק הישראלי. הממשלה מכינה, מפעם לפעם, ניירות עבודה, אבל אם נסתכל בכל הענפים המובילים במשק, בענפים הכבדים כמו מחצבים, ברזל ופלדה ותחבורה, הרי יש עלייה בהיקף העסקים של החברות הממשלתיות. מצד אחד אנחנו רוצים להוזין את יהודי העולם להשקיע בישראל — יבואו לכאן משקיעים, יפתחו עסקים, כפי שראיתי מקרים כעבר — ומצד שני, כאשר הם יכססו עסק מצליח תגיד להם מדינת ישראל: עכשיו אני רוצה להתחרות ככם באותו עסק. זה נעשה כעבר, ומפאת קוצר הזמן אינני יכול להביא דוגמאות.

אודה לך מאוד, אדוני שר הכלכלה והתכנון, אם תתייחס לאחר מכן לכל הנקודות האלה.

היו"ר ד' בן-מאיר: תודה רבה. ושות הדיבור לחבר הכנסת אפרים שלום, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את השר יעקבי על היוזמות הרבות והמבורכות שהוא נוטק במשרדו.

אני רוצה להתייחס לכמה נושאים בסקירה שלפנינו. הנושא הראשון — פיתוח הגליל, הגולן ויישובי הצפון. רק אתמול עבר כמליאת הכנסת, בקריאה טרומית, חוק הגליל. לעצרי, מדיניות הממשלה וסדרי העדיפויות במשק העשור האחרון — פועלם היוצא: אין פיתוח בגליל. הראיה — המצב הדמוגרפי, בריחת צעירים מהגליל, הקפאת ההשקעות במפעלים ובתשתיות. אני חייב לציין כאן, שיישובי רמת-הגולן והמושבים החקלאיים בגליל נמצאים במצב קשה ביותר. לא ניתנת להם עדיפות באמצעי הייצור, בהשקעות יצרניות.

הנושא השני — פיתוח הנגב, הערכה ודרום-הנגב. כל מי שנוסע מבאר-שבע דרומה רואה את כל המרחב הגדול שומם; אין החיישובות בנגב, המהווה 60% משטחה של מדינת ישראל וחיים בו בין 6% ל-7% מאוכלוסיית המדינה. בנגב קיים פוטנציאל עצום שאינו מנוצל, וגם ערי הפיתוח של הנגב, כמו מצפה-רמון, דימונה, ירוחם ואחרות, סובלות מתת-העסוקה רבה ביותר ומאבטלה גדולה בהשוואה לאזורים אחרים.

אומנם היו יריגים מספר כמליאה ובוועדות השונות. אני חושב שחוקים שנוחקו בכנסת, כמו חוק הנגב וחוק הגליל, יביאו את הפתרונות. כל עוד לא תקבע הממשלה את סדרי

"בתחילת 1986 חידש המטה לייצול המשק הציבורי את פעילותו כיחידת מטה במשרד הכלכלה והתכנון." — מתייחסים כאן לדרכי פעולה. הייתה רוצה לדעת, מה התייעל הלכה למעשה במשק הציבורי במשך השנה. אני רוצה לדעת, לא מה כתוב פה, אלא איך הדברים האלה באו לידי מימוש, כאילו דרכים וכיוצא באלה דברים. יש כאן מלים יפות, אני מוכרח לציין שהדברים כתובים יפה מאוד, אבל אין "תכלס".

אני קורא על ייעוץ משפטי בנוגע לחוק המבקרים הפנימיים: "בחוק המוצע גם מפורטים תנאי הכשירות של מבקר פנימי, סמכויותיו ותפקידיו". בינתיים אני קורא היום בעיתון, שרמח ההשכלה של המבקרים הפנימיים ירודה, אומר מר קוברסקי, האחראי חלקית לביקורת: "תעשייה של מערכת קליקלת שממנה סובל כל המנגנון הציבורי", דהיינו הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה השונים סובלת, והבנתי שאחד מהתפקידים של משרד הכלכלה והתכנון הוא לדאוג לדרכי הביקורת ולביצועה באמצעים שהוא ימצא לנכון. אני מבין, שהוא התחיל בפעולה זו. הייתי רוצה לשמוע על תוצאות מעשיות.

אשר לפיתוח הגליל והגולן. בפרק: תכנון אזורי, גם כאן אני קורא מלים יפות: "1. פיתוח פרויקטים המבליטים את התנאים הטבעיים הקיימים בשטח, בעיקר בתיירות; 2. להחיש הקצאת אמצעים תקציביים קיימים, הן לביצוע תוכניות קיימות והן לתכנון וביצוע של תוכניות חדשות; 3. להבטיח תיאום בין כל הגורמים הפועלים בשטח". אך הדברים אינם נראים בשטח. אני רוצה לדעת, מהו התיאום בין כל הגורמים העובדים בגליל. אינני יודע מה נעשה ומה יצא כתוצאה מהתיאום מכחינה מעשית בשטח, מה קרה בגליל במשך שלוש שנים אלה, ולכל הפחות בשנה האחרונה. הוא הדין בנוגע לגולן. אנחנו שומעים מפי מתיישבי הגולן דברים קשים מאוד. קודמי, חבר הכנסת אפרים שלום, דיבר על העניין, ואני רוצה להוסיף, שהמצב חמור ביותר. נכון שאפשר לומר שמשרד האוצר, משרד החקלאות ומשרד התעשייה והמסחר אחראים, אבל אם המשרד הזה כבר קיים, וגם הוא עוסק בכך והוא שותף לתקציבים, הייתי רוצה שהוא, לכל הפחות, יחיש תהליכי פיתוח שאינני רואה את התממשותם במקומות אלה.

אשר לנגב, הדברים דומים. אולי יש יש יותר התקדמות. אני לא מסכים לדברי חבר הכנסת אוריאל לין. אני חושב שהרכבת לאילת חשובה. אם המשרד מאיץ את התוכנית בנושא זה — אני חושב שהוא עושה דבר טוב לפיתוח הנגב. אני חושב, שהרכבת לאילת חשובה, כשם שהענקת שדה-התעופה וכל הקשור בכך יכולים לתרום לנגב.

נאמר: "ייעשה מאמץ להגדיל את האוכלוסייה בערי הפיתוח הקיימות ולחזק את בארשבע כמוקד אזורי". איך הדבר מתבצע בשטח מעבר למש שנאמר פה?

אוסף הערה על תעלת הימים, שכולם קברו אותה. אני חושב שאילו התממשה תוכנית זאת, היא הייתה מוסיפה לפיתוח הנגב עצמו הרבה מעבר לתוכנית להוסיף חשמל לאזור.

אינני רוצה לציין דוגמאות נוספות. אני לא יודע אם המשרד עסק באמת בדברים החשובים העיקריים, שהחזרו עליי קודמי.

מכירות חברות ממלכתיות — אנחנו מדברים על זה שנים. יש שתי אפשרויות: לא רוצים למכור את החברות בגלל המנהלים והדירקטורים, שכל השרים ממנים בכל המקומות וקשה להיפטר מחברה על כל מה שמסביב לה. אם אין זה

משרד התקשורת — לא תפגע במרצן ובכושרך לטפל בנושאים שטיפלת בהם בהצלחה. אני מאחל לך הרבה כוח להמשיך בתנופה הרבה שבה התחלת במשרדך בשנתיים האחרונות.

היו"ר ד' כץ-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת דוד דנינו; ובהיעדרו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי ביקורת קשה על משרד הכלכלה והתכנון, אבל אין היא מתייחסת אישית לשר, אלא לעצם הקמתו של משרד זה במסגרת המשרדים הרבים. יש לנו כיום, לדעתי, מלכתחילה לא היה צריך להקים את המשרד. אין ספק שהוא היה יכול להתקיים כמחלקה במשרד האוצר. אבל על כך אין לבוא בטענות אישיות לשר, כי הדבר קשור במבנה הממשלה, המשרדים שלה והכוח שלה, וזה חל גם על משרד זה.

אני קורא מתוך ספר התקציב, שהוגש לנו בתחילת השנה: כוח האדם המרבי במשרד הכלכלה והתכנון הוא 50 משרות. גם מבחינת התפקידים וגם מבחינת התוצאות, אני חושב ש-50 משרות הן מעל ומעבר למה שדרוש, ומעניינת שורה אחת שהוזכרה לפני כן, האומרת: "בהתאם להחלטת הממשלה הפחית משרד הכלכלה משרה אחת". יפה מאוד, מתוך 50 משרות הפחית המשרד משרה אחת — תרומה לייצול המשק הציבורי, שהוא אחד מתפקידי המשרד.

אני קורא עוד: "חידוש צמיחתו של המשק הישראלי" — תפקיד נוסף. בין השאר תעסוק הרשות השנה ב"פיתוח מודלים ענפים — תעשייה, בנייה ושיכון, חקלאות, תוכנה ותיירות". זה בין שאר הדברים הטובים, שנאמרו כאן על המשרד.

אשר לפעילות המשרד השנה. אני קורא על "ויסות הזמנים של פעילויות משקיות בישראל": "כל אחד ממשרדי הממשלה יפעל בתחומו להתקנת קהנות — — — משרד הפנים יבוא בדברים עם הרשויות המקומיות — — — מה התוצאה? מה נעשה? האם יש ויסות, בייחוד עכשיו, כשהולכים לקראת שבוע עבודה מקוצר? לא שמענו שיש ויסות בנושא זה במקום כלשהו.

בנייה מחדש של תשתית מודלים לתכנון ולחזוי: "ניסוי, שנערך במשך שלוש שנים, במודל האקונומטרי המקורי-כלכלי בהבדיל את מגבלותיו של המודל ואת הצורך בבניית מודל אקונומטרי חדש, מתקדם יותר — תהליך הנמצא כעת בערי צומו. עם זאת פותח כרשות לוח פריסה (spread sheet), שאפשר הכנת תחזיות לסקטורים ולתחומים שונים — בהסתמך על הנחות מקורי-כלכליות. לאחרונה צוידה הרשות במחשבים — — — שחלק מהם, הנמצאים בהכנה, ישמש לתוכנית הבאה לפיתוח המשק הלאומי. אינני יודע מה לומר על הדברים הללו, אבל אינני רואה, שמהם תצאנה אי-אלו תוצאות משמעותיות בנוגע לעניין עצמו.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

מהו העניין עצמו?

גרשון שפט (התחיה):

"בכלל שנה נטלה הרשות חלק פעיל גם בעריכת התקציב — — — כאמור, מוגש מסמך זה לממשלה, לכנסת ולציבור יחד עם הצעת התקציב השנתי". אם כן, הרשות לתכנון כלכלי שותפה מלא לעניין התקציב, ומאחר יותר אומר כמה דברים בנושא התקציב.

של ישראל. אני מדגיש כמה נושאים. הראשון — ייעול המשק הציבורי, תכנון לאומי כלכלי וחברתי. טוב שיש מי שחושב, טוב גם שיש מי שמתכנן. על זה אנחנו אומרים: סוף מעשה במחשבה תחילה.

מה שמדאג אותי הוא, אם התכנון הזה שקראנו עליו יוכל להתממש כתקופה הקרובה ביותר, והצפון, הגליל, הנגב והערבה יבואו על פתרונם, כפי שנאמר בדוח. יש לנו הרגשה שאין ביטחון, שהמחשבות והתכנון היפה יצאו לפועל בשנה הזאת כמוחר, או בשנה הבאה.

אני חייב לציין, שבכל זאת יש כאן תוואי. יש לחשוב על כל דבר, כי בעבר גרס חוסר המחשבה נזק חמור למשק הישראלי. מפעלים רבים קמו — בן לילה קמו ובן לילה נפלו.

אדוני השר, השבוע התבשרנו כאמצעות אחד העיתונים, בכותרת רועשת וגועשת ובאותיות של קידוש לבנה — ואני מצטט: ישראל מרוויה עשרות מיליוני דולרים מהשטחים, וזו רק היתרה שנוצרת מהכנסות המדינה מהשטחים לעומת הוצאותיה. אין צורך להמשיך בציטוט, כי לדעתי כתבה זו עוינת את המדינה ולא כדאי להשתמש בה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רגינו, הכותרת הזאת באה מפיו של חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד רגינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אני יודע, אבל הוא איננו נוכח באולם. לא רציתי להגיד זאת, כדי שלא תגיד לי שהוא איננו נוכח באולם ולא יכול לענות לי ולכן אל לי להתקיף אותו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אמרת שזה עוין למדינת ישראל, ולכן מצאתי לנכון לומר מפי מי נאמרו הדברים.

דוד רגינו (הסיעה הדתית-לאומית):

מייד תשמע מדוע זה עוין. אני חושב, שזאת האשמה חמורה כלפי המדינה, האשמה אשר עלול להשתמע ממנה, שכל אחיזתנו כיהודה ובשומרון — ואני מדגיש: כיהודה ובשומרון, ולא בשטחים, כפי שפורסם — היא למטרות רווח כספיות. דברים אלה הם, לדעתי, חסרי שחר ואין להם כל אחיזה במציאות.

יש לי שאלה בעניין זה. מדוע משרד הכלכלה, המופקד גם על הפיקוח הכלכלי על-פי חוק המדינה, לא מצא לנכון להגיב על עלייה זו? המעניין ביותר הוא, מדוע לא עסקו באותה כתבה בהתעשרות תושבי יהודה, שומרון ועזה ממכירת ירקות ופירות השנה במחירים מרקיעים שחקים, פי שלושה ואפילו פי ארבעה מתוצרת ישראל, בשל שנת השמיטה? הפקעת שערים על-ידי ערבים היא לגיטימית, ואיננו דורשים מהם החזר הכספים שנגבו שלא כדיון. אבל מעצמנו, מה אנחנו דורשים? — כספים שנגבו כדיון.

דבר שני, תפקיד נוסף וחשוב של המשרד הוא המעקב אחר הליקויים שנתגלו על-ידי מבקר המדינה באמצעות הדוח השנתי. אני מבין, שכבוד השר עשה עבודה יפה בחוברת שהוא המציא לנו, אבל אנחנו מרגישים, שאין שינויים וכנראה גם לא תהיינה שינויים לביקורת הזאת. מדבריו משתמע גם מעט ייאוש. נראה, שלא הכנסת ולא הממשלה מצליחות לתת שינויים לחיקון מהיר של הליקויים.

אדוני השר, הפרוטקציוניזם חוגג, לטוהר המידות יש פרשנויות רבות. יש טוהר מידות כזה ויש טוהר מידות כזה, אך

המצב — מדוע אין מוכרים את החברות? יש הרבה. האפשרות השנייה היא שאי-אפשר למכור בגלל תנאי השוק. בגלל מחירים. מפני שלא מוכנים להפסיד, ואינני יודע מה לא מוכנים להפסיד. עד היום לא קיבלתי הסבר מדוע חברות ממשלתיות, שהכול מסכימים שיש למכור אותן, לא נמכרות. זה גורם גם הפסדים בכל אותם תחומים שהחכדו כאן.

מלה אחרונה, היות שהיושב-ראש מאין כי, בכל זאת מדובר על תכנון של חקלאות ותעשייה. אני לא ראיתי את משרד הכלכלה יוצא מכליו בנוגע למשבר הריבית שהיה בתעשייה ובחקלאות, ופגע בשנה וחצי או בשנתיים האחרונות עד כדי קריסה של החקלאות וחלק גדול של התעשייה. איפה היה המשרד? לפי דבריו של מנכ"ל משרד החקלאות היתה הריבית הריאלית יותר מ-200%. אם ביולי 1985 היה החוב החקלאי 900 מיליון שקלים חדשים — בספטמבר 1986, שנה אחרי-כן, עלה החוב ל-1.6 מיליארד שקלים חדשים, והייצור לא גדל.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אני לא יודע איפה היה המשרד, אני יודע איפה אני הייתי. העליתי זאת בוועדת השרים לענייני כלכלה לכל הפחות חמש פעמים, ובלחץ שלי ושל שלושה שרים אחרים התחילו להוריד את שערי הריבית הריאלית במשק הישראלי החל מינואר. זה לא תפקיד של המשרד, זה תפקיד שלי.

גרשון שפט (התחיה):

אני שמח שהיית בין האנשים שהתירעו על כך. אני שמח שהתרעת על כך. אבל אם מדובר על תכנון של תעשייה וחקלאות, תגיד לי איך תעשייה וחקלאות יכולות לחיות, איך אפשר לתכנן אותן על ריבית כזאת? ובכלל לא מדובר על פער במאזן תשלומים, איך אפשר בכל זאת לכסות זאת?

שמעתי בעניין רב את דבריך, ולמרות הכול, עם הקפאת שער הדולר והצורך לשלם תוספת יוקר עור חודשים מספר — איך אתה רואה שהתעשייה וגם החקלאות יתגברו ויגבירו את הייצוא במצב הקיים? בכל אופן, לדרוש אפשר.

אינני מדבר עכשיו על שינוי מבנה המשק, שכולם דיברו עליו. אלה שינויים לטווח ארוך, ואילו אני שואל, איך אתה חושב שאפשר לפתח את התעשייה והחקלאות בשנה או בשנתיים הבאות ולקדם אותן לעומת מצבן היום?

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. ודבר הדיבור לחבר הכנסת דוד רגינו, ואתריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

דוד רגינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, אני מבין את השר על סקירתו, שנשלחה אלינו יום לפני הדין. זה חשוב, ועד עכשיו לא קרה כדבר הזה.

דוד מגן (הליכוד):

כדי שיהיה לנו מה לקרוא בלילה.

דוד רגינו (הסיעה הדתית-לאומית):

נכון. הוא רוצה להעסיק אותנו בלילה, כדי שכיום אולי לא נעסוק בו.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

ריפוי בעיסוק.

דוד רגינו (הסיעה הדתית-לאומית):

בסקירתו זו ראינו שהוא מעלה רעיונות חשובים לפיתוחה

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת דנינו, מוקצות לך עשר דקות. הכן נאום לעשר דקות, ואל תתווכח עם היושב-ראש. זה לא נעים לי. מה אתה חושב, שנעים לי להעיר לכל אחד? אני נותן לך עוד דקה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני השר, בסקירתך, בעמוד 28, בסעיף 4, הצעת הצעה למימוש ביטוח אבטלה. אני מכרך אותך על הצעה זאת. סוף סוף, יש עוד יהודי אחד שמגיש הצעה כזאת. יש כה הרבה מהחיות. לפני שנתיים העליתי הצעה זו פה, מעל הכמה, וחלק מחברי הכנסת קרצו בעיניהם וחלק עשו צחוק מההצעה וחשבו: איזה דמיון פרוץ — בו בזמן שהצעה זו תינתן הרבה דברים. קודם כול, אנשים ידורבנו לעבוד, הם ילמדו את המקצוע וכתוצאה מזה גם המדינה תרוויח — לא תהיה אבטלה, המשק ישגשג, יהיה ייצור, יהיה ייצוא, לכן אני אומר, טוב שהצעת זאת, ואני מקווה שתחליט לעבור את ההצעה — בשלב זה היא עדיין הצעה — ואנו נעזור לך לקדמה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קשה לי לראות בעין אחת עם חבר הכנסת אפרים שלום ועם חבר הכנסת דוד דנינו את פועלו של משרד כלכלי זה, ובמיוחד את הסעיף האחרון שעליו דיברת, חבר הכנסת דנינו.

קשה לי גם להתייחס לפעילותו של המשרד הזה, מפני שלא ברור על מה הוא מופקד ואיזה צורך יש בקיומו. אומנם, אין ספק שיש בו צורך קואליציוני, ואם יש חמישה שרים בלי חיק, יכול להיות עוד שר אחד. עד כמה שזכור לי, גם המעריך היה בדעה שמשרד זה מיותר בתקופת כהונתו של שר העל-כלכלי, יעקב מרדור.

אף-על-פי-כן, אם בתכנון כלכלי מדובר, חברי הכנסת, קרוב לוודאי שאיש לא יחלוק על כך שנושא ה"לביא" השפיע ויש בו כדי להשפיע, באופן מכריע, על משק המדינה בעבר ובשנים הקרובות. אם כך, מה היה חלקו של משרד הכלכלה בנושא זה? בהנחה ששר הכלכלה לא נטל חלק בשורה הארוכה של המחללים וההחלטות המוטעות, הנמנעות והשלומיאיות שליוו את הפרויקט הזה מתחילתו? כל זה, חברי הכנסת, על-פי דוח מבקר המדינה, לפי הפרסומים הממשלתיים, ולא סתם השמצות. בכל אופן, הייתי מבקש לשאול את השר: מה הוא עשה במשך שנתיים וחצי שהוא מכהן, כדי למנוע החלטות מוטעות, למנוע מחללים, לגרום לבדיקה רצינית של הפרויקט? מה היה חלקו, אם היה לו חלק בכלל, בכל הדיונים על פרויקט ה"לביא"? ואם לא היה לו שום חלק בתחום הזה, כיצד הוא מסביר זאת, כיצד ניתן להצדיק את קיומו של משרד כלכלה ותכנון כלכלי שאין לו שום נגיעה, השפעה, עמדה, משקל ותוכניות לגבי הפרויקט העצום הזה, כשל ההשפעה המכרעת ביותר על כלל המשק הלאומי? בכל זאת, היו זמנים ששמענו על כל מיני תוכניות חומש של שר הכלכלה, האם לא הובאו בכללן השפעותיו של פרויקט ה"לביא", המשכו או ביטולו?

חברי הכנסת, מכאן אני מבקש לעבור לנושא הנוגע למשרד הכלכלה ואשר, דומני, הוא עומד לעבור על פנינו בלי שיוודגש. מדובר, חברי הכנסת, במפעל, שבו כמה מאות עובדים, מפעל זה היה נתון לאחזרנה בקשיים, ואף נמסר לידי כונס נכסים. בכל זאת, בכל זה, חברי הכנסת, אין חדש, נושאים שונים חזרו ועלו כאן ונזרנו עד לעיפה. אנשים רבים אף

עדיין לא שמענו ולא ראינו שבשל מחללים חמורים הועבר מישהו מתפקידו.

יורשה לי לומר, אדוני השר, שדיכרת על מכירת חברות ממשלתיות ואמרת שהביצוע ייעשה בשלושה שלבים: אתור החברות המועמדות למכירה, בדיקת יכולתן לשגשג עסקית לאחר המכירה ובדיקה האם יש דימוי חיובי לחברה. אלו הם דברים יפים, אבל האם גם כאשר חבר ועדת ביקורת של אותה חברה אומר כי כמשך שנים רימו מנהלי החברה את הדיקטטוריון, האם אין בכך די כדי לאחר חברה כזאת ולמכור אותה? דבר כזה אינו מספיק? זה לא כה חמור?

האם כאשר התגלה שמנהלים מקבלים משכורות של 10,000 ושל 13,000 שקלים, שהן "משכורות רעב", ואני אומר בכונן המשכורות רעב, יכול כבוד השר לדין בוועדת השרים ואינו עושה מעשה בתחום זה? האם דבר זה אינו מעורר דאגה בדבר התערערות המשק? מדוע אותם שכירים המשחקים משכורת של 550 ושל 600 שקל, ואנחנו קוראים לה "משכורת מכובדת", אליהם אנחנו באים כטענות: מדוע אתם שוכחים? למה לכם להרעיש? למה לערער את המשק? למה זה ולמה זה. אבל על אלו, בעלי המשכורות השמנות, אין אפשרות כלל לדבר. אסור לדבר, ואם תדברו, תקום צעקה במדינה: מה אתם מדברים עלינו.

בסקירת השר הודגש גם, שמשדרו עוכר בתחומים רבים באמצעות רשויות, וביניהן המטה לייצול המשק הציבורי. אני מניח שהחוק הרפורמה במס הכנסה על לדין בוועדת השרים לענייני כלכלה, וודאי ניתן לחברי הוועדה ההסבר שניתן לנו מעל הכמה הזאת, ואישרתם את הדבר הזה. מה היה הנימוק? אנחנו נוריד את שיעור מס הכנסה מ-65% ל-48%. מדוע? כי את הפער הזה, את ההפרש בין 48% ל-65% ישקיעו בחיסכון, ואז ישגשג משק המדינה ויהיה מבוסס יותר. ומה מחברר, אדוני השר? מתברר שהעשירונים התחתונים חייבים במס הכנסה מ-600 שקל, ואותם עשירים גרמו שתהיה החייקורת, שרמת המחיה שלהם תהיה גבוהה יותר, ואז יהיה קשה גם למשק להתמודד איתו. האם מישהו של לב למצרכים שהופיעו בסקר? מי יכול לקנות אותם? — רק אלה שמשתכרים 10,000 ו-12,000 שקל ויותר לחודש. אלה שמשתכרים 500, 600 ו-700 שקל לחודש אינם יכולים לקנות, לא רק את המצרכים האלה אלא גם את המצרכים היומיומיים.

לכן אני שואל, אדוני השר, מדוע אין חושב שיש מקום לעשות רביזיה, ואולי לחשוב שהחוק הזה גרם עוול לקבוצה אחת ועשה טובה לקבוצה אחרת? מדוע לא לבדוק זאת ולנסות למצוא את הדרך שיהיה, לפחות, שוויון — לא כפי שמדברים על מעמד שווה לאשה, אני מסתפק אפילו ברבע משוויון זה — שיינתן פטור ממס לקבוצה החלשה יותר המשתכרת עד 1,000 שקל לחודש, ומעל סכום זה לחייב במס.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש לסיים. אני נותן לך עוד דקה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
הרשה לי לסיים.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
דקה זה הרבה מאוד זמן. למשל, הקדוש-ברוך-הוא אמר: יהי אור, ויהי אור. זה היה בהרבה פחות מדקה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אבל הקדוש-ברוך-הוא ידע לבנות את העולם בדקה. אני לא מסוגל אפילו להזיז בדקה. — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חברי הכנסת, כל אחד מכם יאמר את מה שהוא רוצה לומר. אם אתם רוצים להגביר את תשומת הלב למה שמישהו אומר, תפריעו לו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת דוד מגן. אני מבטיח לך, שלא אפריע לו לרוב.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, הרות של משרד הכלכלה והתכנון משקף בצורה חלקית בלבד את מקומו של משרד זה במערכת של משרדי הממשלה. קשה למשרד מסוג זה, ואנסה מייד להגדיר אותו, להתקיים כמשרד של לטיפונדיות. כי כמשרד של לטיפונדיות לכל בעל אחוזה יש המקום שלו, יש השלטון הבלעדי שלו. כמצאיות זו המשרד לתכנון כלכלי הוא משרד שנקרא לו משרד-על. משרד, אשר אין לו פונקציה אחת מוגדרת, אלא הוא קיים כדי לסייע בכמה תחומים, כמו בתחום התכנון, בתחום הייעול ובפרויקטים מיוחדים, דברים שאינם נכללים בצורה מלאה בהגדרות ובסמכויות של המשרדים השונים. לכן מצב לא קל.

הייתי אומר, שזה משרד שעיקר תפקידו לעודד חשיבה, להקדים את החשיבה למעשה. בממשלה כה מסובכת כמו ממשלת האחדות הלאומית קשה לעשות זאת. עם זאת, דווקא משום שקשה לעשות זאת, דווקא משום שיש מגמות סותרות הבאות לכיטוי במשרדים השונים, יש צורך במשרד המבליט את המשותף. מגמה זו באה לידי כיטוי כפונקציות העיקריות של המשרד.

התפקידים העיקריים של המשרד הם תכנון וייעול. כמו בהרכב משרדים קיים גם בו קונפליקט בלתי פוסק בין המגמה לאלתר, דהיינו לבין תכנון, להיכנס לתכתיבים לטווח קצר, לבין התכנון שהוא חשיבה לטווח ארוך. בארץ התכנון מכתוב פחות את המהלכים, ולכן המגמה היסודית של המשרד היא להיאבק כדי להחזירו לתודעה.

אם אני מנסה לעשות את המאזן, גם לפי הרוח שהוגש לנו, יש דברים שחודרים, שמשאירים את חותמם, אף שלצערי הגדול, ואני בטוח שגם לצערו של השר והצוות שלו, לא כל מה שמנסים לעשות אכן נעשה. זאת משום שהמשרד הזה מתנגש עם האינטרסים הפוליטיים והמגמות הסקטורליות.

אציין, למשל, את נושא הייעול. טבעי הדבר ומוסכם על הכול, שמבחינה הגיונית, יש פונקציות של גבייה שאילו איחדו אותן, הן היו עצמאיות את הגבייה ומוזילות את הוצאותיה. אני חושב, למשל, על המבייה של המסים, שבמקביל לה יש מערכות גבייה אחרות. אנחנו יודעים שההיגיון העומד מאחורי ייעול מערכות מתנגש עם האינטרס הפוליטי, ולכן אי-אפשר להעביר כרגע החלטות כאלה.

אביא עניין הקשור בהתפתחות האקטואלית. עקב המדיניות הכלכלית החדשה בוצעו פטורים רבים בהרכב משרדים. מדברים על 6,000 איש פטורים במהלך השנתיים האחרונות. רבים פטרו בטרם הגיעו לגיל הפרישה. הפטורים האלה מטילים עול כבד על תקציב המדינה, משום שבשירות המדינה נהוגה פנסיה תקציבית. אינני יודע אם המשרד בדק את הנושא הזה. הוא מצטלב עם משבר המור הצפוי בתחום קרנות הפנסיה, והנה, במסגרת פעולות ייעול להקטנת מצבת העובדים במשרדי הממשלה, דבר שהוא חיובי כשלעצמו, אנחנו מטילים נטל תקציבי הולך וגובר. הייתי מצפה, שהמשרד יקדיש את תשומת הלב להחליף הזה, אם הוא יהיה תהליך מתמשך, ויאמר

משתעממים מאוד, כאשר מדברים אתם על נושאים כאלה. ברם, הפעם נוסף ממר מיוחד לפרשה עגומה זו. הפעם הוצע המפעל הזה למכירה, וקרוב לוודאי שלא היה מעניין איש מה עלה בגורלו או בגורל עובדיו אלמלא היה ערבי בין היוזמים שהציעו לקנות את המפעל. פרצה סערה, שומו שמים, היס הערבי הציע את ההצעה הגבוהה ביותר. הוא גם התכוון ברצינות לשקם את המפעל, ולא היתה לו כל כוונה לפטר עובדים או לפגוע בהם. יתירה מזאת, התברר כדעבד, שאותם עובדים קיבלו במשך חודשים מספר את משכורתם מכספים שהשקיע אותו ערבי כמפעל כהלוואה לבעליו. מה עושים במקרה כזה, חברי הכנסת? כיצד פותרים את הבעיה, איך מונעים את האסון הנורא, שמפעל של מסמרים וגדרות חיל ייפול, חס וחלילה, לידי של שונא ישראל זה, שהוא בוודאי מחבל, או אהרן אש"ף. חס ושלום?

כמובן, יש מלת הקסם הידועה של ממשלת ישראל — ביטחון. מלה זו היא קוד מיוחד, הפועל אוטומטית לפתרון כל בעיה. רוצים למנוע פרוסוס מיותר? — ביטחון; רוצים לסגור עיתון — ביטחון; רוצים לעצור אדם חופשי מדי כדעותיו במעצר מינהלי — ביטחון. הביטחון הכוללי-כול ישתר אותנו מכל צרה ופתור כל בעיה. פשוט באים ואומרים לאותו יום ערבי, המבקש לרכוש את מפעל "המגדר", שזה מפעל המוכר את תוצרתו למערכת הביטחון. גם מפעל "טמבור" לצבעים, למשל, מוכר למערכת הביטחון, ואפילו מפעל "דובק" לסיגריות מוכר את תוצרתו למערכת הביטחון. ובוודאי גם כל מפעלי הקוסמטיקה ויצרני הצבע לשיער מוכרים את תוצרתם ל"שקם", שהוא חלק ממערכת הביטחון. ואם יש כאן מישהו הרוצה להתנרב ולמסור את שמו של מפעל אחד, שאינו מוכר למערכת הביטחון, שיקום.

חברי הכנסת, נמצאו בנייבליעל שהעלו טענות ביטחוניות, כדי למנוע את מכירת המפעל לערבי, וגם נמצא מי שטען, שהעובדים לעולם לא יסכימו לבעלי-ביח ערבי, והרי העובדים הם בסך הכול אנשים החוששים לגורלם ולמקור פרנסתם ואפשר בקלות להסית אותם. כל זה מזעזע, אבל החמור ביותר הוא, שנמצא שופט בישראל שנתן ידו לכך. מפני כבוד המשרה שהוא נושא בה ומפני כבודו של מערכת השיפוט אני נמנע מלכנות בשם את המעשה ואת ההחלטה בעניין. מלבד זה שאני לא נוהג תארים לאותה החלטה, אני חייב לומר, שהנימוק הביטחוני שלה הוא בהגדרה מתונה — מביש.

דוד מגן (הליכוד):

מה כל זה שייך לנושא?

היו"ר ד' בן-מאיר:

עוד מעט תקבל את רשות הדיבור ותאמר את דברך.

דוד מגן (הליכוד):

בעניין זה הוגשה הצעה לסדר-היום, והיא נדונה לפני שבוע.

ציריל ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני קורא היום בעיתון, שאותו יום ערבי מערער על ההחלטה לבית-המשפט העליון. שוב אנחנו נאלצים לשאת את עינינו לערכאה השיפוטית העליונה בישראל, כדי שחסידי מעלינו את החרפה, שוב אנו מקוים, שבה ייעצר הסחף הגזעני הנורא שאנחנו נתונים בו.

אני מתקשה להאמין, שבית-המשפט בישראל יתן גושפנקא לטענה גזענית, שקיבלה לכוש משפטי, שהוטרותה כמטווה ביטחוני מפקפק והצליחה לעבור — אוי לאותה כושה — את סף בית-המשפט המחוזי בתל-אביב. תודה.

אני רוצה לסיים ולומר, שלדעתי יכול משרד זה לתרום. בתנאים הקשים שבהם הוא עובד, הוא חייב לנסות בראש ובראשונה לפלס את דרכו ולנסות להכניס יותר סדר וקצת יותר חשיכה בעבודת המשרדים הממשלתיים; אפילו בחקופה זאת שבה קשה להגיד שהממשלה פועלת על-פי כללי עבודה איריאליים. תודה רבה.

ה"יו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לחבר הכנסת ארצי. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, כי הוגה רעיון הקמת משרד הכלכלה והתכנון לפני כשש שנים היה ראש הממשלה לשעבר, מר מנחם בגין, אשר סבר, וכך חשבה גם הכנסת, כי להיות משרד הכלכלה והתכנון משרד-על, אני מדגיש את הסטטוס המיוחד משרד-על, יהיה בכך משום תרומה מכרעת לכלכלת מדינת ישראל בהווה ולתכנון כלכלי לעתיד.

המציאות היום, לצערנו, היא כי משרד האוצר הוא משרד-העל והוא הקובע גורלות וגורד גזירות גם בעניינים השייכים למשרדים הייעודיים. כך נוצר מצב שבו לא תמיד עוסק משרד הכלכלה והתכנון בעיקר, ריעדו העיקרי מוחמץ בשל התערבותו של משרד האוצר בתחומים התכנוניים ובעניינים אקטואליים הקשורים לנושאים המעסיקים את הממשלה בהווה.

אני רשאי לומר, אף שאני חבר מפלגתו של שר הכלכלה והתכנון, כי אילו לא אישיותו הדומיננטית וניסיונו העשיר של השר יעקבי, אני יודע מה היו עיסוקיו של המשרד, הדוח המונח לפנינו הוא, למעשה, דוח פעילותו של השר אשר מצליח להתגבר באמצעים הלים על המעמד הנחות שבו שרוי המשרד ולהצביע על הצורך בתוכניות, כמו התוכנית לפיתוח הגליל והגולן, תוך הדגשת צורכי הפיתוח של יישובי גבול הצפון. במקביל, מדובר בתוכנית לפיתוח הגלב תוך הדגשת פיתוח הערבה ודרום הגלב.

אומנם, גם הנושאים האחרים שבהם מטפל המשרד חשובים הם, כמו הקמת מוקד לטיפול במשקיעים בישראל. כאן אני מבקש לעדכן את השר בעניין שהכנסת עסקה בו רק הבורק, בלי לדווח על תוכן הדיונים בוועדת הכספים.

כמשך שבעת החודשים שבהם מנסה הכנסת להתמודד עם קשיים ביורוקרטיים שנגרמים למשקיעים יהודים מצרפת המבקשים להקים מפעל רכב "נגנוס" בעיר פיתוח בישראל, אנחנו רואים תמיכה נלהבת בתוכנית של משרדים, כמו משרד התעשייה והמסחר, משרד העבודה והרווחה, משרד התחבורה, שהוא המשרד המקצועי בעניין הזה, ואילו משרד האוצר מציב קשיים מתוך ראייה שהיא לגיטימית מבחינתו, של הפסד הכנסות למדינה. היבוא מגיע ל-73,000 כלי רכב בשנה מעריכים כי עם הצפת השוק במכוניות ה"דלתא" הרומנית ומכוניות ה"סיאט" הספרדיות יגיע היבוא ל-84,000 כלי רכב בשנה. משרד האוצר מונחה על-ידי המכס, ואיש אינו פוצה פה ומצפצף ואינו מנסה להעמיד את משרד האוצר במקומו ולהדגיש בפניו כי העתיד חשוב יותר, הייצור המקומי חשוב יותר והייצוא בעתיד חשוב יותר מהכנסה לשנה. גם אם היא 5 או 8 מיליוני דולר. הנושא הזה נמצא בוויכוח בכנסת. אני מקווה שכעקבות הדיון היום בוועדה, ואני מרשה לעצמי לומר גם במליאה, יתערב המשרד לתיאום כלכלי, משרד הכלכלה והתכנון, ויתרונם את תרומתו להקמת מפעל נוסף בארץ.

לנו, מה הוא העול הכספי שאנחנו מטילים על עצמנו, ובאילו מידה אנחנו מסוגלים לעמוד בו.

בתחום התכנון הלאומי, בין הדברים שמצאתי כדוח אני מדגיש את הנושא של חידוש הצמיחה ו"כוח המשימה". לא אדבר על חידוש הצמיחה, זה נושא שכולם מדברים עליו, ונראה שמעט נעשה כדי לקדם אותו. אני מבין, שלגבי חידוש הצמיחה יש איזו גישה פטליסטית, וככל שנביא לידו כך שיהיה יותר כסף בידי הציבור או יותר כספים יושקעו בבורסה, יבוא הדבר לידי ביטוי בצמיחה. אינני יודע, אם הנחה זו אומנם מתאמת.

לעומת זאת, אני רוצה לדבר על הנושא הספציפי של "כוח המשימה". מאחורי המאמץ הזה עומד רעיון בריא, והוא, שניתן לנצל את הקשר של העם היהודי עם מדינת ישראל כדי לחזק שווקים ולהפיץ מוצרים שבהם יש לנו כושר תחרות מיוחד, או אפילו כושר תחרות יחסי.

ומכאן לשני דברים שבהם עסק "כוח המשימה". האחד ונדרמה לי, שהעיסוק בו היה מוצלח יותר — הוא החדרה של מוצרי מזון לשוק האמריקני, והשני — המוצלח פחות — הוא הנושא של הגברת התיירות למדינת ישראל. אני רוצה להודות, שנושא הגברת התיירות היהודית למדינת ישראל אינו כטיפולו הכלכלי של משרד הכלכלה והתכנון, הוא שייך למשרד התיירות. האחרים הגנומכים של מספר היהודים שביקרו בארץ לעומת האחרים העצום של אלה שלא ביקרו בארץ אפילו פעם אחת מורים שיש כאן כר פעולה נרחב. ייתכן ש"כוח המשימה", אשר יש לו תפקיד כלכלי, יכול לתרום את תרומתו גם בתחום זה.

אינני מזלזל בהישגים חשובים פחות, לכאורה. מצאתי כסקירה את הנושא של מחזור חומרים. נושא זה מעסיק את החברה העולמית משני היבטים. קודם כל, חיסכון במטבע חוץ, דהיינו ניצול חומרים מיותרים. בעולם שבו יש עודפים גדולים של חומרי ארצה ומכילים מחומרים חדשים, ובמיוחד מכלי הפלסטיק — מחזור חומרים הופך להיות לא פחות חשוב ממחזור הנייר. בתחום מחזור הנייר הצלחנו. עדיין אינני רואה התקדמות רצינית בעניין מחזור חומרים, ובמיוחד המוניציפלי אשר עדיין אינני רואה מתחברת רצינית לגבי חומרים אחרים אשר אנחנו יכולים לנצל אותם. אפילו אין זו תרומה גדולה כל כך לתקציב, הרי, בראש ובראשונה, זוהי תרומה לאיכות החיים, למניעת זיהום האוויר, הים, היבשה ושל שטחי העיר. ואנחנו יודעים כמה בעיה זו מטרידה אותנו. במלים אחרות, המגמה היא להפוך סעיף של הוצאה לסעיף של הכנסה, הכנסה ישירה בכסף כתוצאה גלווית לשיפור איכות החיים.

אינני מזלזל גם בנושא של זמן עבודה גמיש. ההסתדרות התייצבה מאחורי התביעה לשבוע עבודה של חמישה ימים, ואנחנו רואים כיצד תוכנית זו נרקמה לנגד עינינו. לעומת זאת, שעות עבודה גמישות, שהן דבר חשוב גם לאיכות החיים, גם לפתרון בעיות התחבורה והצפיפות, גם למניעת תאונות וגם להילול מספר כלי הרכב הנועים בכבישים — דהיינו פיזור על פני שעות רבות במשך היום — דבר זה אינו מתבצע במידה מספקת. אני חושב שהשר צריך להקדיש יותר חשומת לב לכך.

לעומת זאת, אנחנו מוצאים את השפעת המשרד בנושא פיתוח אילת — לא רק בתוכניות להענקת הנמל לפיתוח הרכבת לאילת, אלא בראש ובראשונה בתוכניות פיתוח אזור הסחר החופשי. אני יודע מתוך מגע אישי ועל סמך ביקורים שעשיתי כמה גדולה הייתה תרומתו של השר יעקבי בנושא זה.

היו"ר ד' כ"מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת פרוש. בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חושבני שגם מי שסוברים שיש צורך לצמצם את מספר משרדי הממשלה, כי יש כמה וכמה משרדים אשר היה אפשר לשלב אותם — רואים חשיבות רבה במשרד הכלכלה והתכנון, אשר מר גד יעקבי מופקד עליו. ההסבר הוא פשוט: מי שרואה לנגד עיניו את יעדי המשרד ואת הנושאים שהמשרד טיפל בהם עד כה נוכח בחשיבות קיומו של המשרד. ללא כל ספק, יש לעודד את השר גד יעקבי להתמיד בטיפול בנושאים שהוא מטפל בהם ואף להרחיבם.

נוהגים לכנות את המשרד הזה "משרד על". הייתי מייעץ לעצמנו ולשר להימנע מן הביטוי הזה, כי הוא צורם ואיננו תורם.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
הוא אינו מכונה כך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

בורר שלא. בדברייך הרשמים — לא. אבל אני אומר שכינוי זה אינו תורם אלא צורם.

היו"ר ד' כ"מאיר:

זו מורשת מן הממשלה הקודמת. עכשיו הוא נקרא משרד הכלכלה והתכנון.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

בסדר גמור. הערתי זאת רק כהערת לוואי. אין זה נוגע כל כך לנושא שאני רוצה לעסוק בו.

אם אנחנו מתכוונים במצבנו, אנחנו רואים שהצלחנו, כרוך השם, לבלום את הדירתה של האינפלציה, אבל אני חושב שאחד התפקידים המיוחדים שיש לשר הכלכלה והתכנון הוא לשקוד על השאלה, כיצד להחזיר לציבור — לציבור וליתר — את הערך של חיים על-פי היכולת.

כאשר אנחנו מתכוונים בסטנדרט החיים של הפרט במדינה, נראה שעברנו את הקו ואנחנו יכולים להשוות עצמנו אל המדינות העשירות ביותר בעולם. כך זה לגבי יחידים, ודומה לזה גם הגישה של הממשלה כלפי צרכיה. אני חושב שאחד הדברים שהמשרד שלך צריך לשקוד עליהם הוא איך להחזיר אצל כולם את החודעה, שאין לחיות מעל ליכולת ולצורך.

בהזדמנות זו אני רוצה לפנות אליך, אדוני השר, אולי פעם אחת ולתמיד אתה בעצמך תערוך סקר ותעשה מחקר כדי לראות כמה כסף עולה למדינה הלהיטות הזאת לממן היתר עבודה בשבת, ולראות גם מה זה נותן למשק, ואני הייתי אומר עד כמה זה פוגם במשק.

כולנו זוכרים איך ליוו בשעתה את הדרישה להחזיר את "אל על" לקדמותה, כפי שהיתה בעת ייסודה, כאשר אווירנו "אל על" לא טסו בשבתות. וכן אימנם היה המצב אז. אני זוכר יפה איך הכאתי פעם לכנסת את הידיעה מ"ג'רוסלם פוסט", שמצריף עומד לטוס בשבת אווירן של "אל על", ושר התחבורה דאז, מר משה כרמל, התרגז איך אני מביא ידיעה כזאת, שאינה תואמת את המציאות, והוא התבטא אף בצורה יותר חריפה. ומאז התחילו הדברים להישנות. איך נאמר? מי שעושה עבירה פעם אחת ושנייה, נעשה לו כהיתר.

אברהם ורדיגר (מורשה"פא"י):
עבר ושנה נעשית לו כהיתר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

עבר ושנה נעשה לו כהיתר. נכון, נכון.

אם נזכור שבכתי-הרושת, למשל, משלמים כעד עבודה בשבת תוספת של 300% עד 400%, נעשה את החישוב ונראה אם זה בכלל משתלם. אם נסתכל על הנסיעות של "אגד" בשבת, אותן נסיעות שחייבות כביכול להקדים צאתן לשעות המוקדמות של אחרי-הצהריים, ונראה בכמה כסף עולה הדבר הזה ל"אגד" וכמה כסף זה מכניס לה, תישאל השאלה אם כדאי ל"אגד" להרגיז או לא את הציבור שומר השבת הנוסע ב"אגד".

מדוע לא נעלה שוב את ההצעה, שהיתה מקובלת ומושרשת בציבור בעבר, להשביח את הרכב הפרטי יום אחד בשבוע, ולמה לא נעשה זאת בשבת? אני מדבר על העניין גם מבחינה כלכלית וגם מבחינת שמירת השבת.

אני פונה אליך, אדוני השר, כמי שממונה על התכנון והכלכלה, ואומר לך, כי אין כל ספק, שהמתירנות הזאת שלפיה אנחנו חיים היא זו הגורמת לדחיה הזאת באינפלציה ולפירוק כל המסגרות.

מתר יעלו כאן הצעות לסדר-היום, ובין היתר השאלה, מדוע מפסיקים את החפירות בבית-שאן. למה? ההסבר הוא: מחוסר תקציב. אם יש כאן עניין של חוסר תקציב, מדוע מתעקש אגף העתיקות של משרד התיווך להמשיך בחפירות בקיסריה, למרות ההוראות אל החופרים מהאוניברסיטה בניו-יורק של לחפור? אני מדבר עכשיו על הצד הכלכלי של העניין, ולא על חילול השם הגדול הזה, שעליו יש להרבות ולדבר. הגויים מכינים שלא צריך לפגוע בקברים קדומים. בין שהם של יהודים ובין שאינם של יהודים, אסור לנו להשריש בהם את ההרגשה כאילו אצלנו יש כדל בין קבר של יהודי לבין קבר של לא-יהודי לצורך זה. אם נלך בכיוון הזה, איך נוכל לבקש משלטונות פולניה ואוסטריה שידאגו לכך שלא יפגעו שם בקברי יהודים, כאשר יגדו שבמדינת ישראל מתירים פגיעה בקברים של לא-יהודים? אני מתייחס אל זה גם מבחינה כלכלית. אם אין כסף בשביל חפירות כבתי-שאן, מי נותן את הכסף בשביל החפירות בקיסריה?

עכשיו אני רוצה לשאול אותך דבר שנראה כעניי תמוה מאוד, כי אינני יכול להבין לשם מה אתה צריך להתמיד כדי ליצור לעצמך תרמית של אנטי-יחיד: תסלח לי על הביטוי, אבל כך זה מתקבל. כשעתך יצאת כהכרזות על הפסד כשיעור של 40 עד 50 מיליון דולר שייגרם למדינה אם נעשה את החלפת החיטה שלנו עם חיטה מארצות-הברית, כאשר החיטה שלנו תימכר למדינה אחרת ואנחנו נשתמש בחיטה של ארצות-הברית. אמרת שזה יעלה לנו 40 עד 50 מיליון דולר. וזאת אחרי שנוכחתי ואחרי שהוכיחו לך, ולא אני אלא יושב-ראש ארגון התחנות הוכיח — — —

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
מה הוא הוכיח?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הוא הוכיח שנרוויח בין 4 ל-6 מיליוני דולר. לא אני, אלא הוא הוכיח זאת, והוא מומחה בנושא זה.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אם תהיה לך הזדמנות לשמוע את דברי התשובה שלי, אם תישאר באולם אחרי דבריהם של עוד כמה נואמים ולא תפנה את האולם — — —

הדתיים לא יהיה שלטון כאן, במדינת ישראל, בכל קונסטלציה שתהיה. אבל, למה לך ההסתה הזאת? הנה אתה רואה, הבוקר פורסם כאילו ראשי הקהילות בארצות-הברית באו והצביעו על ירידה בהכנסות למגבית. בא מר נפתלי לביא, העומד בראש המגביות, ואומר שיש עלייה. מי כמוך, וגם אני בין אלה המסיירים הרבה בארצות-הברית, יודע טוב ויפה מי כן תורם ומי לא תורם.

אני מבקש ממך, אתה שהינך שר במשרד כל כך חשוב, אל חיתך דעתך ללכת בכיוון זה, להרגיז את היהודים החרדים, אשר בסופו של דבר הם אשר היו כאן והם אשר יישארו כאן.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריי לחבר הכנסת שבח וייס.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על שאצטרך לחלוק על דברי ידיד, חבר הכנסת הרב פרוש, אשר אמר כאן שהמשרד הזה הוא כל כך חשוב וחיוני. אני מאוד מצטער, אינני חושב, וכבר הכעתי את דעתי כדיונים הקודמים, לפני שנה, ולפני שנתיים, על חשיבותו של המשרד.

שמענו היום סקירה חשובה מאוד של שר הכלכלה, סקירה כללית מאוד, ואני רוצה להגיד, שאם אני מביע את דעתי, שאין צורך במדינתנו הקטנה במשרד לכלכלה ולתכנון, והוא מיותר, ואני מודיע זאת ברבים — אינני מתכוון חלילה אל השר אישית. גם בדיון על סקירת שר הכלכלה והתכנון לפני שנה אמרתי אותם דברים, ואני אחזור ואומר אותם. אני חושב, שהשר גד יעקבי הוא כלכלן מעולה ויכול היה להיות שר אוצר מצוין, כך שהדברים אינם מכוונים לשר הכלכלה, מותר לי להביע את דעתי ולומר, שהמשרד מיותר. אלא מה? ברוך השם אנחנו חיים במשטר מאוד ייחודי ומיוחד.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
עד הנה יש בינינו הסכמה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

נכון, וכאשר הממשלה כה רחבה, כאשר יש צורך לחלק כיבודים, אפשר לסבול גם משרד לכלכלה. אני רק יכול להצטער שנפל בגורלך להיות שר הכלכלה, בדברי גם אסביר מדוע.

חברי הכנסת, קראתי את מאמרו של השר יעקבי שהתפרסם היום, או אתמול, בעיתון "דבר", תחת הכותרת: "לפתוח מוסכמות".

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני גם יודע היכן קראת אותו, בישיבת ועדת הפנים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נכון. אתה מגלה סודות.

אורה נמיר (המערך):
כל כך משעמם שם?

הי"ר ד' בן-מאיר:
נראה שהיום היה משעמם.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
היום היה משעמם. אתמול לא היה משעמם בוועדת הפנים. אבל היום היה משעמם.

דוד מגן (הליכוד):
אסור לספר מה מתרחש בוועדות.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני רוצה להגיד לך, שלא כמו חבריך האחרים, שלא היה להם אפילו עניין לדבר בנושא המשרד שלך, אני באתי בריצה ממקום שבו השתחפתי בישיבה חשובה כדי לשמוע אותך ולהגיד מה שיש לי להגיד.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אולי תרשה לי להגיד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לא על חשבונך, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

על חשבונך. מעולם לא אמרתי 40 עד 50 מיליון דולר הפסד. אמרתי: 9 עד 11 מיליון דולר. הדברים נתפרסמו בעיתונות ואפשר לעיין בהם. שנית, זה יעלה יותר מ-9 עד 11 מיליון דולר; שלישית, הראיה היא, שערך לרגע הזה אף טונה אחת של חיטה לא יצאה במסגרת העסקה הזאת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לא אנס לפרטם בזמן המצומצם העומד לרשותי. אני חושב שבעניין זה אפשר לסמוך ללא כל ספק על שר התעשייה והמסחר בגישתו החיובית, גם הכלכלית.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
מי שרוצה יסמוך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היקר, הייתי רוצה לשאול אותך, מה עניין נושא תכנון הכלכלה להסתה בעניין מיהו יהודי.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אינני מדבר על זה כשר התכנון והכלכלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חסלח לי מאוד, אתה יכול לדבר ללא הגבלת זמן. תן לי לסיים את דברי.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אני לא מסית, אני מביע את דעתי כחבר הממשלה, כחבר הכנסת וכאזרח מדינת ישראל. שאם ייעשה הדבר יגבר הנתק בינינו לבין יהודי ארצות-הברית. אני לא אומר זאת כשר הכלכלה והתכנון, אלא כאזרח ישראל שהוא מודאג מאוד מהתהליך הזה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

מונתת לפני הודעה לעיתונות שיצאה ממשרדך, וכמה אתה מתחיל את דברך על התכנון והכלכלה? — "אני מזהיר מפני מעשה חזקיהו ופעולות שיעמיקו את הנתק בינינו לבין יהודי התפוצות בכלל וארצות-הברית במיוחד."

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
כל מלה אמת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היקר, תן לי לגמור. זמני מצומצם. אתה רואה, הנה פטיש היושב-ראש מונף. תן לי להסביר לך.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אדוני השר, אפשר לו לסיים בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היקר, כלל לך מדרך זו. ההדמית האנטי-דתית שלכם גרמה לכם לרדת מהשלטון. אין ספק, שאם לא תשנו את עמדתכם ביחס לדת ולדתיים, לעולם לא תחזרו לשלטון. כלי

בכל אופן, מעניין שיש מומנטים, שהממשלה כן מסוגלת להחליט החלטות מהפכניות. ראינו את זה ביום ראשון השבוע, כאשר דנו בשאלה של קיצור שבוע העבודה כשירות הציבורי. כמעט כל השרים, מהימין ועד השמאל, תמכו בקיצור שבוע העבודה והסמיכו את שר האוצר לשאת ולתת עם ההסתדרות בנושא זה. ובכן, יש שתי אפשרויות בנוגע לקבלת החלטה זו: האחת — מראש לא מתכוונים לממש אותה, והשנייה — שוב יש כאן עניין של סחבת. כפי שכל העניינים נסחבים ולא מגיעים לירי ביצוע.

לא אכנס כעת לסוגיה של שבוע העבודה המקוצר, כי יש בנושא זה צדדים לכאן ולכאן. אבל נראה לי, שהנושא לא נכרך ולא נחקר לעומקו גם מצד הממשלה וגם מצד ההסתדרות. ודרך אגב, אני בעד קיצור שבוע העבודה. אגיד זאת בפשטות: אני מקווה שעל-ידי קיצור שבוע העבודה לחמישה ימים לא יהיה חילול שבת, ויהיה יום אחד שבו אפשר יהיה לעסוק בספורט ולעשות כל מיני טיולים, ובאמת נוכח שהשבת בישראל תהיה שבת. רק כדי להשיג את המטרה הזאת, טוב לקצר ביום אחד את שבוע העבודה, ולעשות את כל "חילולי השבת" ביום ראשון.

ואולם, הרי הכול מודים שהנושא הזה מסורבל וזקוק לליבון של הרבה מאוד נושאים מסביבו, כדי שאומנם נוכל להיכנס למשפחת העמים והארצות, אשר הנהיגו כבר שבוע עבודה מקוצר. בן חמישה ימים. אם אומנם רוצים לעשות את המהפך הזה, יש לעשותו מתוך רגיעה ובצורה מסודרת. יש גם לתכנן את הביצוע, לא רק את התכנון.

חברי הכנסת, הנושא אשר אינו נוהן לכולנו מנות הוא נושא המשכרים בהתיישבות העובדת, אשר כביכול סוכם בוועדת הכספים, אך עדיין רחוק מלהיות מסוכס ומסודר. עוד יעברו הרבה חודשים, ועוד יזרמו הרבה מים בנחלי הארץ, עד שהמושבים וכל הגולוים אליהם יושמו לרווחה.

דן תיכון (הליכוד):
אל תבנה על המים האלה.

שבח ויס (המערך):
אם הם יזרמו, אז כאמת — — —

דן תיכון (הליכוד):
הם לא יזרמו. אין מים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נכון. זו באמת בעיה, ראשית כול, ההחלטה של ועדת הכספים, עם כל הכבוד, איננה מחייבת את הנושים. אתה יודע זאת טוב מאוד, חבר הכנסת תיכון. כמו כן, הוועדה כמעט אינה יכולה לכפות את ההסדר על הנוגעים בדבר.

דן תיכון (הליכוד):
אני הצבעתי נגד.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נכון. מובן שאם תהיה ערבות של המדינה להסדר, כל הצדדים יקבלו את זה. וכאן, כמובן, האוצר איננו שש לתת ערבויות. שכן הדבר עלול להכביד על התקציב.

חברי הכנסת, קצרה היריעה מלמנות את הכעיות הכלכליות והתכנוניות שבפניהן אנו עומדים. עם כל ההתפארות בהישגי התוכנית הכלכלית, ובאמת הושגו דברים גדולים מאוד, אל נשלה את עצמנו שעלינו על דרך המלך. קראתי את מאמריך שהתפרסמו לפני שנתיים, אדוני השר, ואת מאמריך היום, ואני רוצה להגיד לך, שקלעת למטרה. עברתי על

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נכון. ובכן מטרת המאמר היא לדרבן את מדינת ישראל ללכת בדרכיהן של ברית-המועצות ומדינות המערב ולהרגיש את ההכרח, שגם אנו נבחן מחדש מצבים ונוסחאות בחזות הבעלות, השליטה, השתתפות כמשק החברה וכו'. אני מצטט נכון?

אין ספק שהנושא חשוב לנו במיוחד, מדינה קטנה, דלה, מוקפת שונאים, עם הוצאות כיטחון אדירות, עצומות. משבר כלכלי וכדומה. מה קצצת לא מוכן לי, אדוני השר, הוא הדוגמה של ברית-המועצות. וכאן אינני יוצא, חלילה וחס, בתותחים.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אני הבאתי אותה כדוגמה?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
כן.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
כן? אני כתבתי את המאמר. אמרתי: אפילו ברית-המועצות, אפילו.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נכון. זאת אומרת שאנחנו עדיין לא הגענו — — —

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
בסדר. אני הבנתי ואני מבין גם עכשיו את הכוונה. אומנם מתחוללים שינויים כמדינה גדולה זו, אבל האם אתה מאמין באמת שהכלכלה בברית-המועצות, שאינה נוטה ימין ושמאל מכללי הסוציאליזם, והמהפך המתחולל שם עכשיו יכולים לשמש לנו דוגמה? האם אנחנו צריכים בכלל ליטול דוגמה מאותן שיטות כלכלה? לפי דעתי, התכנון הכלכלי שלנו, כמדינה קטנה, אף שיש עליו ביקורת רבה, עולה בוודאי על השיטות של התכנון הכלכלי בברית-המועצות.

חברי הכנסת, קשה בדיון זה שלא להעלות את המצב הבלתי נסבל, אשר כאמת קשה להסבירו ואי-אפשר להסבירו בשום פנים ואופן. יש ממשלה. זה חודשים אין היא מסוגלת לקבל החלטות. נביא לדוגמה את פרויקט ה"לביא". נראה ששיטה זו מקובלת בממשלה הזאת, אשר נושאת את השם של האחדות הלאומית, אבל לשווא. גם בנושא המושבים נמשך העיסוק חודשים, גם בנושא "מונעי כיתש-מש" בכל דבר משמעותי. אין ממשלת האחדות הלאומית מסוגלת להכריע. והלוא סוף סוף צריכים להכריע.

בנושא ה"לביא", עם כל הפרובלמטיקה שלו, עם כל הבעייתיות והכאב הגדול — אין אפשר, רבותי השרים, להשתמש במשך חודשים ולא להחליט? אומרים לנו, שכל יום עולה מיליון דולר. לא בדקתי, אבל ייתכן מאוד שזה נכון. שיטת הסחבת, הקמת ועדות שרים, העברת האחריות משר לשר — הרי כל אלה לא יפתור את הבעיה. ובסופו של דבר יהיה על הממשלה הזאת להגיד את דבריה ולהחליט. האם משהו מאמין, שניין לפתור בעיה קשה וכאובה כזאת ללא החלטה מפורשת? ואם נכונה הטענה, שהמצב הפוליטי וההתקרבות לבחירות הם המניע — כי אז המצב רציני עשרת מונים. ברם, בישיבות המשותפות של ועדת החוץ והביטחון וועדת הכספים — ויושב כאן יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון — לא ראיתי שמתפלגים על-פי המפלגות.

הכנסת. הישיבה הזאת נקלעה למשבר נוכחות. לא רק מפאת המסורת הקובעת שנוכחותו בהורעות שרים וכדיווח על משרדיו מועט, אלא שבמקביל היתה ישיבה של ועדה, ועדה חשובה ככל ועדת כנסת. אולי חשובה מאוד, ועדה שאני חבר בה — ועדת החוץ והביטחון. ובוועדת החוץ והביטחון יש 25 חברים.

אורה נמיר (המערך):

מי מהם, מלבדך, יושב במליאה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, הוא מתכוון שהם יושבו שם.

אורה נמיר (המערך):

אני יודעת מה אני שואלת: מי מהם, מלבדך, יושב במליאה?

שבח וייס (המערך):

מראש העיריית שאנחנו לא מרבים לשבת כאן כאשר יש סקירות שרים. אבל אני רוצה, ברשותך, להעיר את ההערה הזאת, משום שהיא מוסיפה. גם כך אין השתתפות מופרזת במליאה, אבל אני חושב שאין זה נוהג טוב. אי-אפשר לאשר לוועדות להתכנס בזמן ישיבות המליאה, אלא כאשר עליהן לרדן בבעיות חירום אמיתיות. אם, נאמר, ועדת הכספים צריכה לסיים בתוך יומיים דיון בתקציב, אפשר להבין זאת — לא לברך על כך, אבל להבין זאת — ואני מדבר כמי שכבודה של המליאה חשוב לו מאוד, וגם כבודם של השרים הבאים לכאן לרווח חשוב כעניין: אני מדבר כמי שמעוניין להשתתף גם בוועדה וגם בדיוני המליאה. אנחנו עושים בדרך כלל מאמץ גדול מאוד לשפר את עבודת הכנסת, ולעיתים על-ידי החלטה כזאת אנחנו שמים מחסום בדרך.

השר גד יעקבי, בתקופות שבהן הוא התפנה מעבודה ביצועית אינטנסיבית, כמו, נאמר, עבודה בממשלה, פרסם כמה ספרים, ואני רוצה לקשור שלושה מהם בקשר פילוסופי — אם אפשר כך לומר — לדיון של היום. באחד מספריו, "עוצמתה של האיכות", פרסם גד יעקבי כמה וכמה רעיונות, שבתנאים אחרים יכול היה לממשם מימוש חלקי לפחות בתוקף תפקידו כשר התכנון והכלכלה. בספר אחר, "החופש לבחור", הוא מתאר את הסיבות ואת ההתפתחויות הפוליטיות, שמנעו שינוי של מבנה שלטון, שינוי שיכול היה להקל מילוי תפקידים מן הסוג שהיה עליו למלא כשר הכלכלה והתכנון. אבל בספרו "הממשלה", והוא אולי החשוב — על כל פנים על-פי שיפוטו — שבשלושה, מתאר גד יעקבי — במקרה זה איש מדעי החברה, ובאופן קונקרטי בדיסציפלינה של מדע המדינה — סדרה גדולה של הישגים בתחום התכנון, שהיו לממשלות הראשונות בישראל, או לממשלות בתקופה של כ-30 שנה, למרות הקשיים. אני מתאר לעצמי שיבוא יום והוא יוכל להוסיף את הפרק הנחוץ, שיתאר את תקופת ממשלת האחרות הלאומית.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

זה לא יהיה פרק, זה יהיה ספר נוסף.

שבח וייס (המערך):

ספר נוסף, כך שני.

אחד הפרדוקסים המעניינים הוא, שבעשור הראשון והשני למדינת ישראל, ובמידה חלקית בעשור השלישי, אף-על-פי שהיו כל האותות שהצביעו על אפשרות של ממשל בלתי יציב — ריסק פרלמנטרי, קואליציות אבילות מופרזות — היתה בכל זאת יציבות. היציבות נקנתה על-ידי העובדה, שהיתה מפלגה

מאמרים שפרסמה לפני שנתיים בקשר להצלח המשק והדרכים להצלחתו, ואומנם אפשר לומר, שראית את הדברים טוב מאחרים. אולי אני אומר עתה דבר חריף, אבל אנו עדים לחורבנה של ההתיישבות. רבותי, אנחנו רואים את הנושא בנושא סגור, אבל יש קטסטרופה בהתיישבות העובדת. ואינני מנוים, גם מפעלים ציבוריים שריונים במשבר, חברות מתפרקות. יש פשיטות רגל רציניות. משהו קורה במדינה שלנו.

נכון שיש צורך בתכנון. השאלה היא אם אומנם אנו מתקרבים לכלכלה מתוכננת.

אדוני השר, אתה ממנה על פרויקטים לאומיים באילת. אני רוצה להעלות את מצבה של העיר הדרומית מבחינה יהודית. אילת זכתה במעמד מיוחד, והיא נהנית מתוקים מיוחדים, שחוקקה הכנסת. עם זה, יש דברים שאיננו יכולים להסכים להם בשום פנים ואופן: משחקי הקזינו, חופי ים לגורמים, השבת אינה קיימת כלל, הפקרות, אי-מוסריות, הצגות עירום.

אורה נמיר (המערך):

איפה כל זה, חבר הכנסת ורדיגר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

הכול באילת.

דן תיכון (הליכוד):

נוסעים לאילת.

אורה נמיר (המערך):

הכול באילת?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

באילת ובסביבתה.

אורה נמיר (המערך):

אני מציעה לעשות סיור באילת.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אם אתה רוצה שלא יורמו לשם יותר ישראלים, אל תדבר כך.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

לא ידעתי שיש לי השפעה כזאת.

לבסוף, אדוני השר, אגע בנושא שאינך מרפה ממנו — שינוי שיטת הכחירות. אתה כתבת, או אמרת: שערווייה, זו המלה שבחרת בה לנגח את כל אלה המתנגדים — דתיים וחילונים — נכון, המפלגות הקטנות. אינני אומר שהשיטה הקיימת היא אידיאלית, היא כוודאי לא אידיאלית, אבל אם מגמתך ומטרתך לשנות בשם הדמוקרטיה את השיטה ולחסל את המפלגות הקטנות — דתיות ולא-דתיות — בלי לאפשר לבחוריהן לייצגם בכנסת, נמשך להתנגד ולעמוד מנגד, אף שהדבר נראה כעניין כשערווייה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת אהרן אכוחצירא, או לחבר הכנסת מאיר כהנא, או לחבר הכנסת עדנה סולודר — הכול על-פי מי שהיה באולם.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותך, אני מבקש בראשית דברי הקצרים להעיר הערה מסוימת על הישיבה היום. אודה לך אם תעביר זאת בטובך לנשיאות. זו הערה של חבר

היו"ר ד' בן-מאיר:
אם כך, חבר הכנסת דן תיכון — אחרון הנואמים בדיון זה.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, הרשה לי לשאול אותך שאלה: הקדנציה מגעת לסיום תוך שנה — שנה ירבע, והיא יוציעו לך לכהן בקדנציה הבאה כשר הכלכלה, מה תהיה עמדתך? האם יש מקום למשרד כזה כמתכונת הנוכחית? הייתי פשוט רוצה, שתאמר לי את דעתך בנושא הזה.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אתה רוצה שאשיב לך עכשיו?

היו"ר ד' בן-מאיר:
לא, לא. אני מבקש שלא.

דן תיכון (הליכוד):
למה לא?

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש שלא. זה לא שאלות ותשובות כרגע.

דן תיכון (הליכוד):
למה? זה דווקא רבי-שיח.

היו"ר ד' בן-מאיר:
לא, זה לא רבי-שיח.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אני חושב שבממשלה הרמונית, שיש בה רוב למפלגה מסוימת, והיא מסוגלת לחפקד בממשלה המקפידה על תהליכי קבלת החלטות ועל מדיניות ארוכת טווח, בגדר של סוף מעשה במחשבה תחילה, ודוקקה ליחידת מטה רב-קוויות — יש הכרח במשרד כזה וצריך להתגבר אותו, כדי שיוכל לפעול בכיוון שהוא פועל עכשיו וביתר שאת, ולא בכיוון שהוא פעל בקדנציה הקודמת.

אני עצמי אינני עומד כאן לדיון: השאלה אינה אם אני רוצה או אינני רוצה, או מה אני רוצה. השאלה היא פונקציונלית. יש הכרח במשרד כזה בממשלה המסוגלת לתפקד כממשלה הרמונית ומתואמת שיש לה מדיניות אחת, והיא איננה דיראשית ודירכיונית כמו הממשלה הנוכחית.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. אדוני השר, אני ביקשתי שלא להיכנס לוויכוח, ואני מבקש להבא שלא לגרור אותי לכך. עכשיו, חבר הכנסת דן תיכון יענה לך ואתה תענה לו — — —

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אבל הוא שאל שאלה.

דן תיכון (הליכוד):
אני לא עונה לו, אני עליתי לדוכן כדי לדבר — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבקש שלא לעשות זאת. בנשיאות הכנסת דנו כמה פעמים, אם הדין יהיה בצורה של שאלות ותשובות או נאומים. אנחנו הצענו שאלות ותשובות ואחם לא הסכמנו. לכן בבקשה, נא לדבוק עכשיו בצורה של נאום ולא לנהוג אחרת. אני בוודאי יכול לבקש זאת מחברי לנשיאות.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר הכלכלה, אני לא סבור כמנך. לדעתי, גם במינהל תקין אין מקום למשרד מסוג זה; ואם

דומיננטית בעלת ניסיון עשיר מאוד בכיצוע, בעלת חוכמת ביצוע, והיא הקימה למעשה ממשלה אחרי ממשלה, כך שנוצר פרק זמן של כ-30 שנה שבו היה אותו שלטון.

על הפגמים של רציפות אותו שלטון כבר דיברו רבים אחרים. אני רוצה לומר משהו על היתרונות: היציבות וחוכמת המעשה של ראשי המדינה ומקומיה. למרות תאוות האלתור, למרות תרבות מינהלית ותרבות פוליטית העושה גלוריופיקציה של ההמצאה, התחכום וההחלטה הרגועה, היו כמה וכמה תחומים שבהם התנהלו העניינים על-פי תכנון לאומי מקיף וארוך טווח, וכחוצאה מכך זכתה מדינת ישראל במפעלים חשובים מאוד, ונוצרו בה מסגרות חינוכיות, אשר באמצעותן מנהלים את ענייני המדינה.

בעניין זה, נרמה לי, שאנחנו בחקופה הנוחה פחות מכל תקופה אחרת למילוי תפקיד כמו זה שצריך למלא שר הכלכלה והתכנון. יש לנו שבריריות שלטונית. הקואליציה הזאת היא הגדולה ביותר בתולדות מדינת ישראל, או אחת הגדולות — כתשעת החודשים הראשונים ערכ מלחמת ששת-הימים ואחריה הייתה קואליציה גדולה יותר — והיא הקואליציה התלולה ביותר במפלגות הקטנות, כי זאת קואליציית "אין ברירה" במצב אקטואלי, שבו כל אחד ממרכיביה שומר לו על אופציות ועל ביטוח משנה לקואליציה קטנה בהווה, ובעיקר בעתיד. זוהי מלכודת קשה וזהו גן פורח, גן-עדן, למפלגות זמינות לשני הצדדים או לצד אחד.

דבר נוסף. הייתי אומר שקרה עוד דבר: כל רפורמה מקפת, כמו הרפורמה בשלטון המקומי, שהצביע עליה דוד מגן — ואני העליתי אותה כאן עשרות פעמים — או מימוש, לפחות חלקי או נוסף, של דוח-נובר ושכלולו, רפורמה במינהל הציבורי של ישראל, שתאפשר למדינת ישראל לפעול באופן חסכוני יותר, מהיר יותר ואפקטיבי יותר — כל רפורמה הופכת בימים אלה להיות פחות ופחות אפשרית.

אני מותח כאן גם ביקורת עצמית פנים-מפלגתית. אנחנו שקועים עכשיו בעידן הפריחה והשגשוג של שלטון מרכזי המפלגות. מרכזי המפלגות ממלאים תפקיד חיוני בדמוקרטיזציה של ישראל, אבל יש להם פן לוואי, והוא: מרכזי המפלגות כוללים את כל בעלי האינטרסים השבורים, הקיימים היום במדינת ישראל בכל המישורים. בכל המפלגות יהיה קשה מאוד לעשות כל שינוי שיהיה כרוך בהפרת מאזן האינטרסים. כל שינוי שיהיה כרוך בצמצום מספר בעלי המשרות הפוליטיות בשלטון המקומי או בכל מקום אחר, או באיזון תווזה שהיא.

אני מקווה שנעבור בשלום את התקופה של חג הדמוקרטיה הפנימית, ונצליח לשמר את הדמוקרטיה ובכל זאת לחזור ליכולת לקבל החלטות אפילו הן מתנגשות עם האינטרסים השוטפים.

אני אומר: בנתונים האלה, באילוצים ההופכים את פעולת המשרד לבלתי אפשרית כמעט — הפעולה שעושה המשרד, הפעולה שעושה השר יעקבי, היא פעולה טובה מאוד. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן אבוחצירא — איננו כאלום: רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא — איננו כאלום. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת דן תיכון.

עדנה סולודר (המרעף):
אני מוותרת.

אני עוררתי את השאלה הזאת, משום שאני חושב שמהו לקוי במינהל הציבורי שלנו.

מאיר שטרית (הליכוד):
רק משה?

דן תיכון (הליכוד):
יותר ממה.

אתה חשגה אם תשיב לי: הרי אתה יודע, שזו ממשלה שקשה לעבוד בה. אני חושב שהחולי הזה נמשך, וזו רעה חולה שעליה לעבוד מן העולם.

אני קורא בחוכרת שלך, שאתה מרבה לעסוק בנושא ערי הפיתוח, ואני שואל את עצמי שאלה ששאלתי אחמול: מדוע לא הוקמה עד כה ועדת שרים לאזורי פיתוח, שתחאם את פעולות הממשלה באותם אזורים?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
בגלל הסיבה הנ"ל.

דן תיכון (הליכוד):

למה אני אומר לך את זה? בעבר הייתי פקיד בכיר בשירות המדינה, ונדמה לי שאחת הפעולות הבודדות שהתברכתי בהן הייתה הקמת אותה ועדה ממשלתית, או ועדת שרים לעניין אזורי הפיתוח. שהרי ממה נפשך — מה שקורה היום הוא, שהתעשייה ממוקמת באזור א', החיירות באזור ב', החינוך באזור ג', השיכון באזור ד', התחבורה באזור ה' — — —

מאיר שטרית (הליכוד):
והשירותים באזור ז'.

דן תיכון (הליכוד):

והשירותים באזור ז', ואין חכם כבעל ניסיון דוגמת חבר הכנסת מאיר שטרית.

נושא נוסף, שמרבים לדבר עליו וגם אתה עוסק בו, הוא סיווג ערי הפיתוח. שוב, שלוש שנים אנו מדברים, והמפה מפה, וכנראה, זו אחת המפות שקשה ביותר לשנות בהן ולו מילימטר אחד בקו המסווג את המדינה ומחלק אותה לערי הפיתוח.

הייתי רוצה לשאול אותך: לאחר שלוש-ארבע שנים, מה דעתך בנושא "כוח המשימה"? האם אתה חושב, שהוא ממלא את תפקידו? האם אתה חושב שהוא תורם, שיש בו חועלת, או שמא זה גוף של יהודים מכובדים המתכנסים כמה פעמים בשנה, מצהירים הצהרות וכפועל לא יוצא ממנו הרבה, לפחות למדינה?

הייתי רוצה לשאול אותך, אם אתה חושב, כמי שהכריז על מלחמה בבירוקרטיה בכל הקשור בנושא ההשקעות, שאנחנו נמצאים בכיוון הנכון.

אני עובר לנושא שאין ספק שתרתם בו רבות, וזה נושא ביקורת המדינה, ביקורת מבקר המדינה. כמי שנפגש עם אנשיך שלוש פעמים בשבוע, אני מוכרח לומר לך, שהם עושים עבודה מצוינת יחסית למה שנעשה בעבר, אבל אני רוצה לשאת מכאן את דבר ביקורת המדינה ולשאל אותך, אם אתה חושב שאנחנו אפקטיביים, שאנחנו מעשיים כביקורת, או שהביקורת מתפרסמת מדי שנה, ואתה מכין את החוכרת שלך, את הספר או את שני הספרים שלך, ובעצם הכלבים נובחים והשיירה עוברת — הממשלה חדלה להתרגש מהביקורת הזאת, איש כבר אינו מתייחס אליה, כסך הכול מתעסקים עם הדוח הזה יום אחר בשנה, והכול ממשיך להתקיים כפי שהתקיים, ויש

יש מקום, הרי שמרבית הפונקציות שייכות ישירות למשרד האוצר, כרגע שאתה מוציא את הפונקציות האלה ממשרד האוצר, הן מאבדות מערכן ומחשיבותן. זוהי דעתי, ולכן, אם אני אשאל אי פעם אם יש צורך במשרד זה, תהיה תשובתי שלילית. אני מאחל לך תפקידים טובים וחשובים מתפקידך זה בקדנציות הבאות.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

הרשה לי לומר לך, שאתה לא נמצא במסלול הקריטי של קבלת ההחלטות. לכן יש לך עמדה של מי שמגיב, של מי שמוסר הצהרות, אבל כמעט לא משפיע.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:
אמרת — אמרת.

דן תיכון (הליכוד):

אמרת — נכון.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אני חולק עליך — אולי לא בחוקף היותי שר הכלכלה והתכנון, אלא בחוקף היותי חבר הקבינט הכלכלי, חבר הממשלה, חבר ועדת השרים לענייני כלכלה והאיש המייצג את מחצית הממשלה בתחום הזה, כפי שהאיש המייצג את המחצית השנייה הוא שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

תודה. לדעתי, משרד הכלכלה, אם הוא צריך לעסוק במשהו — צריך לעסוק בתכנון לטווח ארוך, שהרי מצויה בו המועצה לתכנון לאומי, אך היא מוסד שמקרטע: מצויה בו הרשות לתכנון כלכלי, שהיה עליה להיות גוף חזק ביותר. שכן, שער בנפשו — הבוקר העליתי בוועדה לביקורת המדינה את נושא ה"לביא" ואת נושא משבר המניות הבנקאיות. שאלתי את עצמי, מה צריך לקרות במדינה מתוקנת ובממשלה מתוקנת. שני הנושאים הללו היו צריכים להידון ולהיחקר במועצה לתכנון לאומי, כגוף המאזן את הגוף המחליט בנושאים האלה.

ואולם, עלי לומר לך, שלא ראיתי את שיקול הדעת בנושא ה"לביא" על-ידי גוף חיצוני שלא שייך למשרד הביטחון, וגם ראיתי, כיצד נתקבלו ההחלטות בנושא משבר המניות הבנקאיות, שאפיינו אותן בעיקר פעילות חפוזה ופניקה. העניין לא נבדק כראוי, ולכן אנחנו נראים כפי שאנחנו נראים.

אם תשאל אותי, הייתי רוצה גוף מאזן בתחום התכנון לטווח ארוך, ולא הייתי מסתפק בכך ישראל ובמשרד הביטחון.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אני רוצה לומר לך, שההחלטות שאתה מדבר עליהן בעניין המניות נתקבלו בקדנציה הקודמת, כאשר הייתי חבר האופוזיציה.

דן תיכון (הליכוד):

האמן לי שאני יודע. מקורם של החוליים האלה אינו בממשלה זו או באחרת, אלא הם שזורים לאורך 39 שנות קיומה של המדינה וקיומן של הממשלות השונות. אין זה משנה מי מחזיק בשלטון — כשאין מוסדות מאזנים, מחקריים, בעלי משקל, כפי שנהוג במדינות מתוקנות, הרי הדבר הוא בעוצריו ובעוצריו של כל ממשלה, אתה יכול לקרוא לה ממשלה דיראשית או דיריונית או מה שאתה רוצה — החוליים האלה נמשכים שנים רבות.

בעתיד, והמשרד הזה יעבור מן העולם בקדנציה הבאה, שכן בחלוקה הפונקציונלית הזאת אין לוי מקום. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חברי הכנסת, בזה תם הדיון בסקירתו של שר הכלכלה והתכנון. השר יענה למתווכחים בישיבה אחרת.

ד. הצעה לסדר-היום

הסכם השלום עם מצרים

למצרים אין אויבים רציניים מסביבה, אבל התחמשותה ממצבבורי הנשק של סין העממית ועד ארצות-הברית ואירופה מואצת. מדוע? איזו סכנה נשקפת לה? הרי נחתם הסכם שלום, או שמא, כפי שהגדיר זאת שר המלחמה המצרי, "ישראל היא אויבתה של מצרים"? תעמולה ארסית והתנכלויות אחרות מאפיינות את התנהגותה. שאומנם אינה מזוהה עם השלטון, אבל במדינה של שלט יחיד כמצרים אין לקבל תירוצים כגון: חופש ביטוי, דמוקרטיה וכיוצא באלה.

צריך לפרש את הזמנתו של ולדימיר למצרים כצעד המכוון להקניט ולהכפיש את כבודו, ואולי אף להזכיר את הזיקה ושיחוף הפעולה של חבורת הקצינים המצרים עם הגרמנים בימי מלחמת העולם השנייה; קבוצה שסאדאת נמנה עמה וגם נעצר כשל כך על-ידי הבריטים.

צורת התנהגותה של מצרים כעניין טבה מעידה כאלף עדים על יחסה לישראל ועל נכונותה להעניק להסכם השלום מעמד חשוב, רצוי וראוי — אני סבור שההיפך הוא הנכון. לעתים יכולים המצרים לגלות ולזהות בהתנהגותנו התרפסות ואי-עמידה על כבוד לאומי. אי-אפשר שלא להזכיר את מקרי הרצח שאירעו על אדמת מצרים. איני מאשים את השלטונות במעשים נפשעים אלה, אך ברצוני רק לציין, שבגבול הירדני לא נפלו קורבנות זה 15 שנה, וברמת-הגולן — מאז הסכמי הפרידת הכוחות שלאחר מלחמת יום הכיפורים. אני מקווה ששרים והממשלה כולה יפגינו עמידה של כבוד ויעמדו על כך שההסכם יהיה הרדי.

רצוני להוסיף ולברך את יושב-ראש הכנסת, שלמה הלל, שאסר על יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון ללכת לקנוסה, לשחרר פניו של שר החוץ המצרי, שלא הסכים להופיע כאן בכנסת.

היו"ר ח' גרוסקין:

תודה. אבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מעדיף לענות על שאלה שהציג חבר הכנסת רפאל איתן באורח היפותטי: לו ידענו שכן יהיה השלום, האם היינו חותמים עליו? תשובתי החד-משמעית בנושא היא חיובית.

רצוני לציין שזה יותר משמונה שנים קיים חוזה שלום בין שתי מדינותינו, חוזה שלום ראשון בין מדינה ערבית לביןנו, ומצרים היא מדינה ערבית עיקרית ומרכזית. אומנם היא לא מילאה אחר כל הציפיות שהיו לנו — ציפיות ודרישות מוצדקות לנורמליזציה ביחסים שכין האזרחים-משני עברי הגבול, ביחסי המסחר, הכלכלה וחילופי התרבות — אבל באותה עת לא אוכל להתעלם מהשוני המשמעותי במאזן הכוחות לטובתה של ישראל, שהתרחש במסגרת הכוחות

הידרדרות מתמדת במינהל הציבורי. הייתי רוצה לשמוע ממך, אם אינך חושב שצריך לחרוג מן השגרה גם בנושא הזה, ואולי תציע לנו הצעות בתחום הזה, שכן הביקורת הולכת ודועכת, וזאת בהתאמה לרמתו של המינהל הציבורי.

כאמור, יכולתי להעלות נושאים שאינם קשורים בעבודת משרדך, אבל אני מקווה שנכונו לך תפקידים חשובים יותר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. לפי בקשת המזכירות אנחנו משנים קצת את הסדר, ותחילה נשמע הצעה לסדר-היום מס' 6035 מאת חבר הכנסת רפאל איתן בנושא: הסכם השלום עם מצרים. אחר-כך נחזור לסדר-היום הרגיל. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה משנה עכשיו את סדר-היום, וחברי הכנסת יושבים בחוץ ואינם יודעים על כך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אין זה משנה שום דבר. אותו שר הביטחון ימשיך מייד בסעיף הבא.

דן תיכון (הליכוד):

זה משנה, כי אנשים אינם יודעים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנשים יודעים. השינוי-יופיע בכל המוניטורים בחוץ.

דן תיכון (הליכוד):

לא פתחו אותם היום.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

לא פתחו אותם, האמן לי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

נא לבדוק את זה פעם נוספת.

בבקשה, חבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, איני בא לזלזל בהסכם השלום עם מצרים אלא לשאול: אילו ידעו, או העריכו מראש שאלה יהיו פניו, האם היו ששים אליו כפי שששו בימים עברו?

אפשר לומר, שהסכם שלום ראשון אינו מושלם ואינו יכול לענות על כל הציפיות, אבל גם אפשר להוכיח שבכמה תחומים מצבנו בגבולות האחרים טוב יותר. נראה בבקשה מה קורה בגבולנו הארוך ביותר, בגבול עם ירדן — שקט מוחלט בגבול הזה, מסחר, תיירות, ביטחון, ובגבול סיני? — חדירות רבות לצורכי מודיעין והברחת אמצעי לחימה, מסחר מוגבל הנתון לחסדם של שלטונות מצרים ולהתייחסותם לחוזה השלום.

מאז נחתם חוזה השלום אין פוסקים הדיבורים על נורמליזציה וקידום. מדוע? הרי נחתם הסכם השלום? — משום שבמצרים נושבת רוח אחרת, שונה מאווירת קמפ-דייוויד, ומגמתה העיקרית של רוח זו היא קיפאון ביחסים וניסיון לשוב ולעמוד בראש העולם הערבי.

לכן, תמוה בעיני שמלינים דווקא על חוזה השלום עם מצרים, ולא על העדר שלום עם המדינות שעדיין נהונות במצב מלחמה, על-פי דרישתן ותביעתן, עמנו.

לא אחד, יש ודאי חילוקי דעות בנושאים מנושאים שונים, יש ודאי אירועים ומהלכים הננקטים במצרים, כפי שציין חבר הכנסת רפאל איתן, שאנו רואים בהם פגיעה בנו, ומחובתנו לתת ביטוי לעמדתנו כלפי מעשים והתבטאויות אלה. באותה מידה יש גם למצרים השגות על מעשים או על עמדות או התבטאויות המושמעות בישראל.

שלום במציאות המזרח-תיכונית, ודאי בדור הראשון לקיומו, אינו אהבה בין שני העמים, או בין שתי הממשלות. הוא יצירת תנאים של העדר מלחמה; התחייבות שלא להשתמש בכוח צבאי כדי לפתור בעיות השנויות במחלוקת ולכנות גשרים של שלום בין שני העמים. מימוש חוזה השלום והפיכתו לשלום במובן המלא של המלה, במובן שתופס כל אדם מן השורה, הוא תהליך מתמשך לא רק במזרח התיכון, אלא גם בין מדינות באירופה. עד שהשלום הפורמלי, הדיפלומטי נעשה לשלום של שיתוף פעולה עבר זמן, לעתים עשרות רבות של שנים.

עם זאת, מאחר שהנושאים האלה נדונים תקופתית בוועדת החוץ והביטחון, איני רואה כל סיבה, שלא להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. אין הצעות אחרות. חבר הכנסת רפאל איתן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

רפאל איתן (התחיה):
כן.

היו"ר ח' גרוסמן:

יש הצעה אחת. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון? מי נגד? אין נגד.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון התקבלה.

ה. הצעה לסדר-היום

קביעת מדיניותנו ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה לעידוד גורמים המעוניינים במהלך השלום עמנו

היו"ר ח' גרוסמן:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום מס' 6100: קביעת מדיניותנו ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה לעידוד גורמים המעוניינים במהלך השלום עמנו — מאת חבר הכנסת אמנון לין. בבקשה.

אמנון לין (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא מזמן הגשתי הצעה לסדר-היום העוסקת בצורך לקבוע מדיניות ברורה לפעילותנו ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, שמשמעותה תחירה להשגת הסדר משולש בין ישראל, ירדן והציבור הפלשטיני ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. גם היום ברור לי, כי במקדמם או במאוחר יהיה עלינו לעשות מהלך זה. ואולם, היום אני בא לכנסת להציע לצעוד צעד מעשי וקונקרטי, שתהא לו השפעה

חשובה מאוד על כל מהלך מדיני עתידי בינינו לבין ממלכת ירדן.

חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, עד סוף השנה הזאת יתקיימו כנראה בחירות לפרלמנט בממלכת ירדן. כשאני מדבר על בחירות, מדובר על בחירות כמושגים המקובלים על ירדן. לצורך הבחירות האלה מחולקת ירדן ל-14 אזורים בחירה. שבעה מהם בירדן עצמה, ושבעה מיועדים לתושבים הערבים ביהודה ובשומרון.

מספר חברי הפרלמנט הירדני יגדל הפעם. יהיו 142 חברי פרלמנט, המחולקים כדלקמן: 71 צירים ייבחרו בשבעת המחוזות בירדן; תשעה צירים ייבחרו במחנות הפליטים הפלשטיניים בירדן; 62 צירים שמורים לנציגים שייצגו את

חושבי יהודה ושומרון, והם ייבחרו מטעמם כשיטות המקובלות על ירדן.

חברי הכנסת, בשלב זה לא ברור ולא ידוע מה תהיה עמדת ארגוני החבלה כלפי מערכת הבחירות לפרלמנט הירדני. יש הגורסים, שאש"ף יקרא לתושבי יהודה ושומרון להחרים את הבחירות. מובן שבמקרה זה יהיו גם ניסיונות לפגוע במועמדים ולאיים עליהם. כדי שישירו את מועמדותם, אחרים גורסים, שאש"ף דווקא ישאף להבטיח שבכל שבעת האזורים ביהודה ובשומרון יצטוו מועמדים מאנשיו, כדי להגדיל את השפעתו בקהילה הפוליטית בירדן.

להערכת, ישראל יכולה וצריכה לנצל את הבחירות לפרלמנט הירדני, כדי לעזור למועמדים מתונים ממתנגדי אש"ף לנצח באזורי הבחירה, או להיבחר בדרכים המקובלות על ממשלת ירדן. מדובר במועמדים, המעוניינים לפעול יחד עמו למען הסדר משולש של שלום, או כל הסדר בין ישראל, ירדן והציבור הפלשתיני בשטחים.

חברי הכנסת, מה המשמעות של הצעד הזה?

חיים קופמן (הליכוד):

חבר הכנסת לין, האם מותר בכלל לבחור היום ביהודה ובשומרון?

אמנון לין (המערך):
אני אתייחס לכך בהמשך.

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה לא חייב.

אמנון לין (המערך):

לצעד כזה, חברי הכנסת, תהיה משמעות בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה. תקום הנהגה פלשתינית חוקית, נבחרת, לגיטימית, שתעצור את חוקיות הייצוג של אש"ף ואת סמכותו לדבר בשם תושבי השטחים. מנהיגות נבחרת כזאת, אם תקום, תערער את הסמכותיות של אש"ף בקרב התושבים בשטחים, ביהודה ובשומרון, ולדעתי תחליש את מעמדו גם בקהילה הבין-לאומית.

אני קורא לממשלה, ובמיוחד לנציגי הליכוד בממשלה ובכנסת, להבין כי מזדמנת לנו הזדמנות, לפי הערכתי חשובה מאוד, לערער ולהחליש את מעמד אש"ף בקרב הציבור הפלשתיני ביהודה ובשומרון. אפשרות זאת תתמשש רק אם נחזק, נתמך, נעודד ונאפשר לגורמים מתונים, המעוניינים לפעול אתנו יחד למען הסדר משולש, להיבחר, ואיני יודע באיזו צורה של בחירות. איני יודע, חבר הכנסת קופמן, אם מדובר במערכת בחירות, כי אני לא מאמין שבירדן יש מערכת בחירות חדשה. אבל להיבחר, פירוש, להיבחר בתנאים ובדרכים המקובלים על ירדן, ובלבד — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אפילו אגודות הכפרים — — —

אמנון לין (המערך):

אולי כדי להבהיר את הנושא הזה בתשובה על שאלתך, היום יש כ-28 חברי פרלמנט ירדנים, שנבחרו לפני 1967 בדרכים המקובלות על ירדן. הממלכה הירדנית תקיים מערכת בחירות חדשה לפרלמנט תוך הרחבת הפרלמנט והרחבת הייצוג של התושבים ביהודה ובשומרון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אם זה לפני 1967, יש התיישנות.

אמנון לין (המערך):

חברי הכנסת, איני רוצה להסתיר מכם, החלטה זו איננה כה פשוטה וגם איננה החלטה מכנית. מדוע? כי צריך להבין, שסביר להניח שמייד עם תחילת הפעולה מצד ירדן, ועם ההיענות, או הסבלנות, או הנכונות שלנו לאפשר לממשלת ירדן לאפשר לנציגי הציבור הפלשתיני ביהודה ובשומרון להיבחר לפרלמנט הירדני — יורו מפקדות אש"ף הוראות בוורות לפתוח במעשי טרור וליצור אי-שקט כדי להכשיל את המאמץ הזה.

למרות זאת, חברי הכנסת, אני משוכנע, ואף אומר באוזני הממשלה, שאין לנו ברירה, הגיע הזמן שנחמודד חותית עם אש"ף, עם השפעתו של אש"ף על הציבור, כי אש"ף יכשיל כל ניסיון להתקדם במהלך כלשהו. בין שהמהלך רצוי לליכוד ובין שהוא מקובל על מפלגת העבודה או מפלגות אחרות. כל מהלך שיהיה בכיוון הסדר בינו לבין ירדן, יוכל על-ידי אש"ף, אם אש"ף לא יהיה כראשו. לכן אני חושב, שאין לנו ברירה ואנחנו צריכים לערוך את ההתמודדות החותית הזאת עם אש"ף על הציבור הפלשתיני בשטחים עכשיו, כי זה משרת את האינטרסים לנו.

אומר באוזני חברי הכנסת: מי שרוצה באמת ובתמים להגיע להסדרי שלום עם ירדן, חייב לקחת על עצמו את הסיכון, שיהיה עלינו להתייצב כגלוי ובחוקה מול ההתלקחות של הטרור והפרות הסדר בשטחים שתיעשינה לפי הוראות מפקדות אש"ף. אני אומר זאת מתוך ידיעה וצער, אבל הבה נעשה זאת עכשיו, כדי לקדם את השלום. אני אומר לחברי ממשלת ישראל, לפי הערכת, למרות כל הניגודים בינינו ובתוכנו, בין הליכוד לבין המערך — אין ניגוד מהותי בין הליכוד ובין המערך בצורך לחזק את הגורמים המתונים ביהודה ובשומרון, המוכנים לפעול אתנו בכל ניסיון לקידום השלום בין ישראל ובין ירדן. המהלך שאני מציע הוא, לנצל את מערכת הבחירות בממשלת ירדן כדי להקים הנהגה מתונה של הציבור הפלשתיני ביהודה ובשומרון, השוללת את מנהיגות אש"ף ומוכנה לפעול יחד אתנו למציאת הסדר כלשהו, שיקרב את השלום בינינו לבין ירדן.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. אבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אמנון לין פעיל מאוד כיושב-ראש ועדת המשנה לענייני המינהל האזרחי, וברצוני להפריד בדבריו בין בעיית המדיניות שצריכה להיות נקוטה בשטחים לבין הבחירות לפרלמנט הירדני. המדיניות הנקוטה על-ידינו היא מדיניות, שמחד גיסא תכליתה להילחם בטרור, בטרור נגד ישראלים, נגד יהודים ונגד ערבים, שאינם מקבלים את הדיקטט של ארגוני הטרור, ומאידך גיסא לקדם את רמת החיים ואיכות החיים של התושבים, הרוצים בקיום החוק והסדר הציבורי ואינם מסייעים לארגוני הטרור בפעילותם.

מן הראוי לזכור, שכל ממשלות ישראל השאירו לתושבי יהודה ושומרון, לרבות הפלשתינים החיים בשטח של ירושלים המזרחית, בריבונות ישראל, את הזכות לקיים את אורחותם הירדנית. שום ממשלה בישראל לא ניסתה, ובצדק, לכפות, גם לא בירושלים המזרחית, על התושבים הפלשתינים לקבל את האורחות הישראלית, והתירה להם להחזיק באורחות ובדרכון הירדניים. מכאן, שזכויותיהם כאזרחי ירדן נשארו כעין.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת אמנון לין, לכל יתלה תקוות

גברתי היושבת-ראש, לכן אני מציע להסיר את הנושא מעל סדר-היום. כדאי לחפש את הדרך של משא-ומתן עם הנציגות האמיתית של העם הערבי הפלשתיני, ורק בדרך זו אפשר יהיה להגיע לפתרון כלשהו באזור שלנו.

חיים קופמן (הליכוד):

ראשי המפלגה שלך הם קוויזלינגים ורסים — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת צירלי ביטון, לו היית ממשיך הייתי מציעה לך להחליף כמה מלים בנאומך במלים נדרפות אבל פחות בוטות. אבל, אין דבר.

חבר הכנסת אמנון לין, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון לדיון?

אמנון לין (המערך):

אני מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, והשנייה — להסיר את הנושא מעל סדר-היום. אני מעמידה להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון לוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון לוועדת

החוץ והביטחון נתקבלה.

חיים קופמן (הליכוד):

אפשר להזמין את חבר הכנסת צירלי ביטון לייעץ לוועדה.

אורה נמיר (המערך):

— — —

ו. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ו — 1986 *

לעבודה). התש"ט—1949, קובע בסעיף 41, כי אין לפטר עובד בשל שירות מילואים פעיל, וכי אם פוטר, הפיטורים בטלים. כן קובע החוק בסעיף 21 את זכותו של עובד שפוטר כאמור לפנות לוועדת תעסוקה, וסמכותה של זו להורות על ביטול הפיטורים או על מתן פיצוי כספי.

החבר כי אין די בחוק הקיים וכי היו מקרים שבהם פוטרו עובדים ששירתו שירות מילואים ממשרן או תכנון, ולעתים הפיטורים היו תוך כדי שירות המילואים. לעובדות אלה יש משמעות לאור המציאות, שבה יש לעתים מצבים של קשיי תעסוקה, וכי שירות המילואים הוא חלק בלתי נפרד משגרת החיים של עובדים רבים במשך שנים ארוכות.

כיום, כאמור, החוק מעניק הגנה מהותית בפני פיטורים, אך כזאת אין די, ולאור חשיבות הנושא מוצעת בזאת הוראת

מוגזמות כמה שהוא קורא הבחירות לפרלמנט הישראלי. לא מדובר בבחירות כמושגים שלנו. הבחירות של חברי הפרלמנט בדרך כלל, אינן נערכות במתכונת המוכרת לנו. זוהי, בדרך כלל, בחירה אישית על-ידי הגורמים הממשלתיים הקובעים מי יהיה חבר הפרלמנט. זוהי שיטה הנהוגה במרבית מדינות ערב, ובידן זה לא שונה.

לכן, אני מניח שגם כלי סיוע ישראלי תראג ממשלת ירדן לבחור ולמנות חברי פרלמנט ירדנים מבין תושבי יהודה ושומרון הפלשתינים, את אלה שהיא סומכת על קשריהם. בראש ובראשונה עם ירדן — וכמציאות הקיימת משמע שהם אינם נמנים עם תומכי אש"ף.

אני חושב שכעניין זה אפשר לסמוך במידה רבה על שיקול הדעת הישראלי, והדבר דאי משתלב עם הגישה שלנו לעודד ולחזק גורמים פלשתיניים בשטחים המתנגדים לטרור, רוצים בחיים של דו-קיום ומעדיפים את דרך הפתרון המדיני לחיסול הסכסוך הערבי-הישראלי, בכלל זה מציאת פתרון לבעיה הפלשתינית בדרכי שלום ולא באמצעות טרור.

את אלה נמשיך לחזק כמיטב יכולתנו בכל דרך, בכל צורה, כפי שנמשיך להילחם בגורמים המבלים שנאה ופועלים להגברת הטרור, כי הם הם המכשול העיקרי בדרך לשלום.

אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת אמנון לין לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שההצעה שהעלה חבר הכנסת אמנון לין היא הצעה בזויה, שתכליתה ומטרתה לפגוע באש"ף כנציגו הלגיטימי והאמיתי של העם הערבי הפלשתיני. אני לא מתפלא על חבר הכנסת אמנון לין, שמחפש כל הזמן קוויזלינגים, כל פעם מסוג אחר, מצבע אחר, נוסח: אנחנו נעבור על העם הערבי הפלשתיני, נרמה את תושבי הגדה המערבית, נחפש לנו פתרונות שהם בעצם לא פתרונות. נרמה את כולם, יותר מזה — אתה גם מצמיד לדברך את שתי המלים התמימות האלה "באמת ובתמים", איך אינך מתבייש לומר שתי מלים כאלה בנאום כל כך עלוב וכל כך בזוי?

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8). אבקש משר הביטחון להביא את הצעת החוק לקריאה ראשונה.

שר הביטחון יי רבין:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפניכם את הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) — סייג לפיטורי עובד המשרת במילואים) (תיקון מס' 8), התשמ"ו—1986.

עיקרה של הצעת התיקון היא להרחיב ולהעמיק את ההגנה מפני פיטורים של עובד שנקרא לשירות מילואים.

החוק הקיים, הוא חוק חיילים משוחררים (החזרה

היא חבה לו זאת לכל הפחות, ולא רק זאת. יש להבטיח שהוא לא יאבד את מקום עבודתו. אם כרצו פטורים, יש להבטיח טכניקה ונוהל שיאפשרו את חזרתו לעבודה. ואכן החוק, הנובע בוודאי מניסיון שהצטבר, בא כדי לתת מענה על שאלה זו.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות, וברצוני הספורים שיש לי להרחיב קצת את היריעה של החקיקה הזאת, כיוון שאנחנו מדברים על תיקון. יש לי הרושם, שאנחנו חייבים לחשוב מחדש על נושא הזכויות החובות, אבל בראש ובראשונה על הזכויות של החייל המשוחרר. לפני שנה ולפני שנתיים, כאשר הובא לפנינו החוק של חיילים משוחררים, לא היה בדינו מסיבות תקציביות, לבצע את החוק הזה, והוצאנו מתוכו אך ורק פרקים מסוימים, הנוגעים ללימוד ולהכשרה מקצועית. הפעם אנחנו עוסקים בתיקון ארמיניסטרטיבי.

עלינו לשאול את עצמנו, האם כמצב העלייה הנוכחי, האם כמצב הירידה הנוכחי, איננו חייבים למצוא מן היקב ומן הגורן את האמצעים, כדי לבצע את חוק החיילים המשוחררים על כל סעיפיו. כך נוכל לתת מענה לבעיה של ציבור, אשר נותן שנים טובות וצעירות למדינה, וכגלל הקשיים כתחום השיכון, התעסוקה, הלימודים והשילוב החברתי עוזב אותנו והולך למקומות אחרים.

אין היגיון רב במדיניות, שלפיה אנחנו מעוררים את העלייה, ואיננו משקיעים את מירב המאמצים בתחום הרגיש ביותר, המזין את הירידה. אני רוצה לנצל הזדמנות זאת של הדיון בתיקון — ואני בעד העברתו לוועדה כבקשתו של שר הביטחון — ולומר שעלינו לרשום לעצמנו לדון בצורה רחבה יותר בכל הזכויות של החיילים המשוחררים. תודה.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר שטרית.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מגמת הצעת התיקון המובאת בפנינו היא, ללא ספק, רצויה וחיונית, ויש לקדם אותה בברכה. הדאגה לזכויותיו של האזרח הנקרא לשרת במילואים, לבל יפוטל בשל היותו בשירות מילואים, ולבל יפוטל בזמן שירות המילואים שלו — היא תוספת חשובה לחוקים העוסקים בהבטחת זכויותיהם של אזרחי ישראל בהיותם בשירות.

אף-על-פי-כן הייתי רוצה לומר, שהניסוח בסעיף (וב) המוצע כאן נראה לי גורף מדי, משום שהוא מעניק לוועדה סמכויות לקבל החלטות שאין היא חייבת לנמק אותן. ואינו מעמיד בפניה מערכת שיקולים שעליה להביא בחשבון לפני שקיבלה החלטה. אני חושב שפירוט כלשהו של השיקולים שצריכים לעמוד בפני הוועדה וחובת ההנמקה רצויים לא רק משום שהדבר יחייב את הוועדה להסביר ולנמק את הסיבות להחלטתה, אלא גם למקרה שאחד הצדדים ימצא נפגע מההחלטה, ותהיה לו אפשרות לבקש שהשיקולים שעמדו בפני הוועדה יועמדו בפני מבחן שיפוט. אם לא, יכול בית-המשפט, אם המקרה מגיע אליו, לומר שעל-פי החוק אין הוועדה חייבת לנמק את החלטותיה, אין היא חייבת להסביר את שיקוליה, ולכן כל מה שהיא קובעת סופי ומחייב. עם כל האמון שהייתי נותן בוועדה ציבורית שזה תפקידה, לא הייתי מוציא מכלל אפשרות גם שיקולים פסולים, שיש לתת אפשרות לערער עליהם. אני מניח, לכל הפחות מקרה, שבהכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית יבוא הדבר הזה על תיקונו.

חוק נוספת על סעיף 41 הקיים, אשר מעניקה הגנה נוספת לעובד, והיא מתחלקת לשלושה עיקרים:

העיקר הראשון — עובד הנמצא בשירות מילואים, יאסר על מעבירו לפטור כתקופת היותו במילואים, עם זאת, באותם מקרים שבהם הפטורים בזמן שירות המילואים הם בלתי נמנעים, יהיה צורך לפנות לוועדת תעסוקה הפועלת מכוח חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה), והיא תוכל להתיר את הפטורים על סמך היתר מיוחד או על סמך היתר כללי לסוגים של מקרים.

העיקר השני — כמניין ימי ההודעה המוקדמת לפיטוריו של עובד לא יבואו ימי שירותו במילואים, שכן, אחת ממטרות ההודעה המוקדמת היא לאפשר לעובד לחפש עבודה אחרת כשהוא עדיין עובד ומקבל משכורת, ודבר זה נמנע ממנו בעת שירותו הצבאי.

העיקר השלישי — בהליך המתברר בפני ועדת התעסוקה שעל-פי חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), על פיטוריו עובד, יחול על בעל המפעל נטל הראיה שהפיטורים היו בשל טעם שאיננו שירותו של העובד במילואים. הוראה זו באה בשל כך שכדי המעביד מצוי הידע המלא על הסיבות לפיטוריו של העובד. העברת נטל הראיה מהעובד אל המעביד באה להקל על העובד את מימוש זכויותיו החוקיות.

יש לציין כי עיקר זה של העברת נטל הראיה מהעובד אל המעביד אומץ בעקבות הצעת חוק של חבר הכנסת אלעזר גרנות מ-4 בפברואר 1985.

לסיום, ברצוני לציין כי הצעת התיקון לחוק תואמה עם משרד העבודה, עם משרד המשפטים ועם נציגי התאחדות התעשיינים.

אורה נמיר (המערך):
עם האוצר?

שר הביטחון י' רבין:
לא כחוב, משמע לא מתואם.

אורה נמיר (המערך):
אוי ואבוי.

שר הביטחון י' רבין:
אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעת החוק להמשך טיפול בוועדת העבודה והרווחה. אני רוצה לציין, ששר אינו יכול להגיש הצעת חוק, אלא לאחר אישור ועדת שרים לענייני חקיקה. זה עבר.

היור"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה. חברי הכנסת, בגלל סדר-היום העמוס אני סוגרת את הרשימה. לכל מתרחין יש חמש דקות.

ראשון — איננו. חבר הכנסת דוד ליבאי — איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

יצחק ארצי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, התיקון לחוק החיילים המשוחררים המוגש היום הוא תיקון שנועד לחזק את זכויותיו של החייל המשוחרר, של איש המילואים. המדינה החייבת תודה לאנשים המשרתים במילואים ודאי וודאי חייבת לחזק את החישובים של זכויות האזרח, שנענה לקריאת המדינה, יצא למילואים, חזר לביתו ועקב נסיבות מיוחדות איבד את מקום עבודתו.

משוחררים? הקרקע לא חירשם על שם הקבלן אלא על שם החייל שקנה את הבית. האם זה יהיה אסון? האם ירדו מחזיר הבנייה ב־20% וירד המדד? האם ייפגע משהו מזה? אולי האסון יהיה. שכמה בעלי קרקעות, שיש להם קרקעות פרטיים שערכם עולה מדי פעם בפעם, יתרוששו. למה חוץ-לארץ. מה שקוראים אצלנו חו"ל. צריך לנקר את עיני החיילים? מדוע צריך חייל לחשוב שבחוץ-לארץ הוא יוכל לרכוש מכונית בקלות. תמורת 100 דולר לחודש הפקדה? בארץ זהו חלום כשבילו. מדוע לא יאפשרו לחיילים משוחררים לקנות מכשירים חשמליים פשוטים? מדוע לא ייתנו לחייל אותן זכויות שיש לעולה? אין לי דבר נגד עולים, אבל אם יש לשקול העדפה של חייל או של עולה, אני אומר: חייל, כי אם אינך מצליח למנוע יציאה של חיילים מן הארץ ודאי שאינך יכול להביא עולים מבחוץ. כי אם לא טוב לאנשים בארץ. כיצד נמשך אנשים מחוץ-לארץ לעלות ארצה? יש לתת לחייל משוחרר לפחות אותן זכויות. אני סיבה שלא. מי יינק מהעניין? תהיה הכנסה פחותה ממסים? אני אומר, שאין זה אסון גדול לעומת הנוק שבידיה של חיילים רבים, שהיא לפעמים תוצאה של כניסה למבוך, לדרך ללא מוצא. כאשר החייל אינו יכול להתחבס ולעמוד על רגליו.

עלינו לזכור שבארץ אדם מתחיל את חייו בגיל 21. עד גיל 21 הוא נמצא במוסד קבוע, שאין לו כמעט שליטה בה: בית-ספר יסודי, בית-ספר תכונה, ואם מסיים את הצבא בגיל 21, ורק אז הוא מתחיל לבנות את חייו. ואם הוא הולך ללמוד באוניברסיטה, הוא מחפש מקצוע שבו ימצא עבודה. הוא מתחיל ללמוד כאשר בתת-מודע שלו מנקרת השאלה: על ירכוש בית? כיצד יגיע לדירה? אני יודע מה עובר היום על זוגות צעירים שאין להם או להוריהם שום יכולת להגיע לדירה. הם שוכרים דירות במחירים מופקעים, דורשים מהם תשלום מראש לשנה שלמה. הם יושבים על המזוודות ולפעמים הם צריכים לעבור מדי שנה לדירה אחרת. מדוע? האם נבצר מממשלת ישראל לבנות בתים לשכירות בהמון? מה העניין? האם נבצר מן הממשלה לתת אפשרות לאנשים להגיע לדירה? מדוע להביא אנשים למצב הזה? אם יש נקודה שבה צריך לפרוץ את העניין הזה היה זה לגבי מי שמילא את חובתו למדינת ישראל. הוא, בראש ובראשונה, זכאי לזכויות מסוימות, ואני מקווה ששר הביטחון אכן יביא את הנושא הזה לממשלה.

אדוני שר הביטחון, אני חושב שצריך להביא את העניין הזה לשולחן הממשלה ולא להרפות ממנו. אני בטוח שפה, בכנסת — הן בגלל החמיכה שהיתה בעבר בחוק הזה והן בגלל המצוקה העכשווית — תזכה בנושא זה לגיבוי ולתמיכה מלאים.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס — איננו רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת רן כהן.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, רכותי חברי הכנסת, הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ז-1987, היא הצעת חוק חיוכית, הבאה למנוע תופעה שאירעה בעיקר בתקופת מלחמת לבנון, והיא חזרת במקומות שבהם יוצאים אנשים לשירות מילואים ארוך. היו תקופות שבהן היו מעבירים מפטרים עוברים בגלל שירותם הארוך במילואים, אני רוצה להיכנס לנושא המיני, אם יכולה מדינה להמשיך ולהתקיים באווירה כזאת ובכורה מציאות של כל כך הרבה ימי מילואים המוטלים על האזרחים ועל המשק.

בהזדמנות זו, וללא קשר לאחד הסעיפים בחוק הזה, הייתי רוצה להזכיר, שיש גם צד אחר לשמירת הזכויות של האזרח הנקרא לשירות. צד זה הוא משך שירות המילואים ותכיפותו. אף שנעשו לאחרונה הקלות, עדיין עומס שירות המילואים הוא כבד וקשה. והוא קשה בייחוד בתקופה שבה, כפי שאנחנו יודעים, רבים מן העסקים הקטנים, מן המעסיקים הקטנים, נתונים בקשיים יוצאים מן הכלל.

הייתי מציע ומבקש משר הביטחון להנחות את המטה הכללי לצמצם עד למינימום ההכרחי ביותר את קריאת אנשי מילואים לשירות תעסוקה. יוגדר ששירות מילואים נועד לצורך אימונים, לצורך הכנה הכוחות למלחמה. הצבא הסדיר יפתור את בעיות התעסוקה באמצעים העומדים לרשותו. אני מניח, שהדבר הזה הוא בגדר האפשר. יש לי הרגשה שהקלות שבה ניתן לקרוא לאיש מילואים לצורך שירות תעסוקה מאפשרת קריאה מוגזמת של אנשי מילואים לשירות תעסוקה.

מי שמקשיב לא אחת לאנשים המבקשים רצון לרדת או שבפועל ירדו, שומע לעתים קרובות מדי את הטענה, ששירות המילואים הוא כזה שאין הוא מאפשר לעצמאי הקטן, למעסיק הקטן, להתמודד עם תנאי המשק.

בהזדמנות זו שאנו דנים בחוק המגן על זכויות חיילי המילואים כדאי להזכיר גם את זכויותיהם של האזרחים הנותנים את שירות המילואים, שלפי שעה, עליפי הרגשתי, עליפי יכולת השיפוט שלי, עדיין נתבעים לשירות מעבר למה שהכרחי ובהחלט מעבר למינימום שבלעדיו לא היה אפשר לקיים את חפקורו של הצבא.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית, ואחרי — לחבר הכנסת שבח וייס; אם הוא לא יהיה באולם — לחברת הכנסת אורה נמיר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מברך על החוק המוצע. אני חושב שהוא במקומו. נגמר עוול לחיילי מילואים בכך שמנצלים את היעדרותם ממקום העבודה על-אמנת לפטרים. בחוק הזה יש תיקון של מצב קיים, ואין ספק שהיה צריך לעשותו.

ואולם, זאת הזדמנות טובה בשבילי להעלות מחדש את הבעיה של חוק החיילים המשוחררים בכללו. הכנסת הזאת קיבלה כמעט פה-אחד, בכנסת העשירית, חוק חיילים משוחררים שנועד להיטיב ולתת הקלות והעדפות מסוימות לחיילים שסיימו את שירותם הצבאי אחרי שלוש שנים. לדאבוני הרב, כולנו רואים היום, שלוש שנים אחרי שהחוק הזה נתקבל, שפרט למלים או לתשלום מס שפתיים איש אינו מתכוון לעשות דבר. עברו שלוש שנים מאז, ומחוק חיילים משוחררים כמעט שלא יצא דבר. חיילים משוחררים ממשיכים לשלם שכר לימוד כפי שהיה בעבר, הם אינם נהנים מהקלות בשום תחום — לא במיסוי, לא ברכישת דירה, לא בקבלת קרקע, לא ברכישת ריהוט אלמנטרי לבית בעת הנישואים. בקיצור, אינם נהנים משום דבר. אני חושב שצריך להרים קול צעקה מחדש ולגרום לכך שהכנסת, או הממשלה, אכן יביאו הצעת חוק שתעניק העדפות ברורות לחיילים משוחררים.

אין כל ספק שחייל שמסיים את שירותו הצבאי לאחר שלוש שנים זכאי, לא כטובה ולא כחסד אלא כזכות, לבנות את ביתו בישראל. אם רבע ממחיר הדירה הוא מחיר הקרקע, זהו, לדעתי, שוד. הקרקע היא של מדינת ישראל. האם יתרחש אסון אם יקצו קרקע חינוס לבנייה לזוגות צעירים, לחיילים

"עמל", מסגרת המשותפת לרשת "עמל" ולמשרד העבודה והרווחה. כולם היו משוחררי צה"ל וחיילי צה"ל, שנקלטו במקומות עבודה ונפלטו מהם בשל הצמצומים במשק. עתה הם עוברים קורס לקידום מכוונות, שיימשך שנתיים.

זאת תשובה חלקית, שבאה לראש קודם כול, שלא יסתובבו מובטלים, וגורע מכך — מתוסכלים. מי ייתן בידינו ובידיהם אבטחה כלשהי שרובם, או אפילו חלק נכבד מהם, ימצא מקום עבודה עם תום הלימודים.

לכן, אדוני היושב ראש, אני חושבת שאולי אין זה שייך להצעת החוק ישירות, אבל זה שייך לנושא ישירות, אם לא נמצא, ומיד, פתרונות לאוכלוסיית המשתחררים מצה"ל, אחרי ששירתו את המדינה במשך שלוש שנים, ואם לא ניתן להם מקומות עבודה — והם רוצים לעבוד, רוצים ליצור ורוצים להיות בערי הפיתוח — כי אז חבל על כל מלאכת החקיקה האחרת שאנחנו עושים. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, ואחריה — לחברת הכנסת דוד מגן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, נכנסת נכבדה, אני יכולה רק לברך את שר הביטחון על החוק שהוא הביא לכנסת. יכול להיות, שצריך היה להביאו מוקדם יותר, אבל מוטב מאוחר מאשר לעולם לא. החוק חיובי בהחלט. אני מכירה מקרים שבהם ניצל המעסיק את ההזדמנות ופיטר את העובד בזמן שירות המילואים של האחרון.

אני גם מברכת על כך שלפי תיקון זה יחול על בעל המפעל נטל הראיה, שהפיטורים היו בשל טעם שאיננו שירותו של העובד במילואים. זאת אומרת, שעל המעסיק יהיה להוכיח, שכאשר פיטר חייל מילואים לא עשה זאת בשל היות אותו עובד כשירות המילואים באותו זמן, אלא בשל סיבות אחרות. לפי חוק זה חובת ההוכחה היא על המעסיק, כך, על כל פנים, הבינוני את הדבר. נראה לי שזה נכון, וזה החוק שצריך היה לבוא לכנסת.

מדוע מתעוררת בכלל הבעיה? היא מתעוררת קודם כול בשל ריבוי השירותים במילואים. יכול להיות, שלפני זמן מה היתה הבעיה הזאת חריפה יותר, אבל גם עכשיו היא די חריפה.

כל אחד מעלה את הנקודה הבואבת לו. אינני יכולה לומר שהנקודה שאני מתכוונת להעלות כאן היא הנקודה היחידה הבואבת, אבל על דברים אחרים כבר דיברו קודם, ואינני רוצה לחזור על דברים שכבר נאמרו.

יש צעירים שאינם משרתים בצה"ל, והם אינם משרתים בצה"ל על חשבון אותם בחורים שממלאים שירות מילואים ארוך יותר. אני מזדהה בהחלט עם מה שאמר קצין חינוך ראשי. הגיע הזמן לברוק את הדבר הזה מחדש. הגיע הזמן לגרר את הנושא. לא ייתכן שחלק מהצעירים יהיה משוחרר ויחיה בנחת ושום סכנה של פיטורים לא תחול עליהם, וכל זאת על גבם של המשרתים במילואים.

אני יודעת שיש בעיה של סטטוס-קוו, ואני יודעת שיש בעיה של הסכמים ופחדים קואליציוניים שונים. אבל, חברי הכנסת ואדוני היושב ראש, כיוון שהסטטוס-קוו בלאו הכי כורסס והוא מתחכסס והולך וכל יום מרחפת עליו חרב דמוקלט בצורת הצעות בתחום הזה, וכל יום כולנו רועדים מה יהיה אם חברי ש"ס יחליטו להגיש את הצעת החוק שלהם, וכל

רבתי חבר הכנסת, אני רוצה לגעת בהיבט אחר של נושא החיילים המשוחררים, אומנם זה לא נושא של מילואים, אבל שייך גם לנושא של מילואים — התעסוקה. דיברו כאן קודמי על אכיפתו של חוק החיילים המשוחררים, או על קרימת עור וגידים לחוק. אם לא תהיה תעסוקה לחיילים המשתחררים מצה"ל, או לחיילים הנחרים ממילואים, חבל על כל המלאכה ועל כל החקיקה שלנו.

רבתי חבר הכנסת, ניסיתי לקבל את הנתונים האחרונים של שירות התעסוקה על מצבם של חיילים משוחררים. הצלחתי להשיג נתונים מ-1986, אבל מתוך עבודתי בנועת העבודה והרווחה אני יודעת, שבנושא תעסוקת החיילים המשוחררים אין שינוי לטובה בשנת 1987, ואם יש — הוא זעיר ביותר.

בשנת 1986 פנו לשירות התעסוקה 11,523 דורשי עבודה חיילים משוחררים, מהם 10,949 עד גיל 24. 83% מן החיילים המשוחררים רשומים במרור הבלתי מקצועיים, ומספרם הסתכם ב-9,546. במדורים המקצועיים — ואני רוצה שנשים לב להתפלגות ונדע מה הם המקצועות שגם בהם הסיכויים להיקלט במקומות עבודה קרובים לאפס: בבניין — 5; בתעשייה — 864, כאשר אנתנו יודעים שכמעט כל הצמצומים שיש במשק הם בתעשייה; בתחבורה — 90; כפקידות — 628, ואני מניחה שמדובר בחיילות; במקצועות חופשיים — 323, ובשירותים — 67.

רבתי חבר הכנסת, לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, בשנה התקציבית של 1986 — ושוכ, אני חושבת שבשנת 1987 אין שינוי. עדיין אין סיכומים לגבי 1987, מאחר שאנחנו נמצאים בעיצומה — קיבלו 7,200 חיילים משוחררים דמי אבטלה. נרשמו כמובטלים 1,212 חיילים משוחררים המהווים 39% מדורשי העבודה בין החיילים. 70% מהמובטלים שבין החיילים המשוחררים רשומים במרור הבלתי מקצועיים, ומספרם מסתכם ב-845; במדורים המקצועיים היו מדי חודש כממוצע 367. 195 בניס רשומים במרור הבלתי מקצועיים ו-50 במדורים המקצועיים.

רבתי חבר הכנסת, לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, קיבלו דמי אבטלה כממוצע חודשי בינואר-פברואר 1987 כ-2,100 חיילים משוחררים, ומהם כ-780 בהכשרה מקצועית.

זאת היא הבעיה. וגם כאשר נבוא לדון בתיקון להצעת החוק שהביא שר הביטחון, והוא תיקון חיובי וחשוב, יהיה עלינו להתמודד בראש ובראשונה עם הבעיה של מציאת תעסוקה, ומיד, תעסוקה המתאימה לאלפי חיילים משוחררים.

רבתי חבר הכנסת, אני לא מכירה מדינה החבה לצעירה את מה שחבה להם מדינת ישראל. אם לא נראה בנושא התעסוקה, ובראש ובראשונה בתעסוקת הצעירים המשתחררים מצה"ל, שחלקם הלא-מבוטל הוא בעל מקצוע, ויש בהם גם חלק נכבד מאוד, שפרץ פריצת דרך מכובדת, בייחוד בערי הפיתוח בנושא ההשכלה — תימשך הנדירה מערי הפיתוח בצפון ובדרום אל מרכז הארץ, וממרכז הארץ אל מחוצה לה.

דוד מגן (הליכוד):

יש גם קיצורי דרך. מדרום הארץ ומצפון הארץ יש לחזק לארץ.

אורה נמיר (המרצ):

הערה אחרונה, אדוני היושב ראש, לפני עשרה ימים סירתי בבית שאן. במהלך הסיוור נפגשתי עם קבוצה של תלמידים הלומדים במסגרת הסבה מקצועית בבית-ספר

בשירות המדינה? מדוע יופלו דווקא הם לרעה? מדוע מחרישים את נוכח החמונה העגומה הבולטת היום בחברה. שלפיה מאות קצינים בדרגות סגן-אלוף ואלוף-משנה, וגם בדרגת תת-אלוף, אשר בילו את מיטב שנותיהם בצבא, מבזים עתה באבטלתם, ואין פוצה פה ומצפץ?

גברתי היושבת-ראש, אני מנצל את ההזדמנות הזאת כדי להפנות את תשומת לבם של הכנסת לעיוות הגורם סבל לחלק מהחיילים המשוחררים, ודומני ששר הביטחון יוכל אולי, באמצעות חקנה פשוטה, לתקן את העיוות הזה. אומנם חייל משוחרר זוכה היום עקרונית לעזרת המדינה בלימודיו במסגרת מה שקרוי המכונה הקדם-אקדמית. אולם, חיילים משוחררים אשר נדרשים עליידי הצבא לחתום על שירות קבע של חודשים מספר כתנאי לקידום במסגרת שירות חובה, וכפי שאמרת אני מתכוון בעיקר לחוגרים המסיימים קורס קצינים בשנת השירות השלישית, אותם חיילים אינם זכאים אפילו להטבה צנועה זו.

שר הביטחון י' רבין:
למה הם אינם זוכים?

דוד מגן (הליכוד):
הואיל והם צריכים להשלים שנה אחת של שירות כקצינים, ובמסגרת שנת השירות הזאת כמה חודשים הם חודשי שירות בקבע. בגלל השירות של כמה חודשים בקבע הם מאבדים את הזכות ללמוד במכונה קדם-אקדמית חנים, זכות העומדת לחיילים אחרים. אני חושב ששר הביטחון יכול במאמץ קל לבטל את העיוות הזה.

גברתי היושבת-ראש, אני תומך כמובן בהצעת התיקון.

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית דבר אני מבקש לברך את שר הביטחון על היוזמה הברוכה שלו בהצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8). הצעת החוק באה להבטיח זכות בסיסית של אזרח היוצא לשרת את עמו וארצו בשירות מילואים. היא באה להבטיח, שהזכות הבסיסית שלו, שלא ימצא את עצמו מחוסר עבודה כאשר הוא שב משירות המילואים, אכן תישמר. כאמור, היוזמה חשובה ומכורכת. אותם מעסיקים שהרשו לעצמם לפטר עובדים המשרתים בשירות מילואים הם בבחינת נכל כרשות התורה, ואינני מדבר על ההרגשה הנוראה ועל האווירה שיוצרים הפיטורים בקרב חיילים שחוזרים משירות קשה. כל מי ששירת בשירות מילואים מבין את ההרגשה של חייל ששב אחרי שירות מילואים, אם בקורס ואם באימונים, ומוצא את עצמו מופטר על לא עוול בכפו. היוזמה לסתימת הפרצה הזאת היא חשובה, והמגמה חיובית.

אך, לרעתי אין די בכך, ויש למצוא את הדרך לתת מענה על שאלות נוספות שהתעוררו גם בדיון זה. אני מתכוון קודם כול לנושא של חוק חיילים משוחררים. הבית הזה אישר את החוק הזה פה-אחד, או כמעט פה-אחד. אינני מבין מדוע עד היום אין מיישמים את סעיפיו השונים. קודמי דיברו על כך.

את שאלת התעסוקה הטיפולית לתאר חברת הכנסת אורה נמיר. רבותי חברי הכנסת, אנחנו חייבים למצוא מענה נאות ופתרונות הולמים לשאלת התעסוקה של חיילים משוחררים. המצב בתחום זה קשה ובלתי נסבל. איך אנחנו יכולים להשתחרר מהחובה הזאת, שהייל ששב אחרי שלוש שנים של שירות סדיר ימצא עבודה הולמת?

הקואליציה משני הצדדים רועדת, הרי אולי הגיע הזמן להגיד להם: רבותי, בבקשה, יש חידושים, יש גם חידושים. יש שבחורי ישיבה לא יהיו משוחררים אוטומטית משירות מילואים, ואולי פחות בחוזרים המשרתים במילואים יהיו צפויים לסכנה של פיטורים, כי הם לא ימלאו שירות מילואים ממושך כפי שהם עושים עכשיו.

אדוני השר, הייתי מציעה לך להעלות את הנושא הזה, אולי זה יספיק. ואם בחדר עם חוק כתידין רכניים יונח על שולחן הכנסת גם חוק שירות מילואים לבחורי ישיבה, אולי מי שפחד מפני מילואים, ירתע. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן, ואחרי — לחבר הכנסת מאיר כהנא; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מנחם פרוש; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת בני שלטיא; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אמנון לין; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת עובדיה עלי; ואם גם הוא לא יהיה — יהיה חבר הכנסת דוד מגן אחרון הנואמים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושבת-ראש, ביקשתי להשתתף בדיון הזה כדי להצביע על שלושה גורמים שמהם סובלת החברה הישראלית. הגורם האחד, והרחיבה עליו את הדיבור חברת הכנסת אורה נמיר, הוא האבטלה הגבוהה בקרב החיילים המשוחררים. הגורם השני הוא העלבון הצורב שהוא נחלתם של קצינים בכירים משוחררים, שגם הם חורמים אחוז גדול ומכאיב למעגל האבטלה. הגורם השלישי הוא העיוות הנגרם לזכויות של חיילים משוחררים בוגרי קורס קצינים, המסיימים את שירות החובה ונאלצים לחתום קבע חודשים מספר כדי למלא את מקום השירות, כשנה, בדרגת קצין.

הדיון היום הוא אחד הדיונים המוזרים ביותר שהתקיימו בכנסת. ממשלה, אדוני שר הביטחון, רומסת בריש גלי את חוק החיילים המשוחררים, במיוחד בכל הקשור לתמריצים בעלי המשמעות הכספית אשר זכו לעיון בחוק לפני כשלוש שנים, כאשר רובירובם של חברי הכנסת תמכו בחוק החיילים המשוחררים, והנה, אותה-ממשלה, שהייתי אומר שהיא מקפידה שלא לעמוד כתנאים שהחוק הזה מכתיב, היא זו שיוזמת היום תיקון בחוק.

ההצעה לתקן את סעיף 41 בחוק מגמתה לצמצם את התופעה של פיטורי העובדים כעת שהותם בשירות מילואים פעיל. אין ספק, צריך לתמוך בתיקון. אולם, מה עם העניינים היסודיים יותר? מה עם המערכת המבטיחה עדיפות ברכישת מקומות תעסוקה לחיילים משוחררים?

אין להסתפק בסקירה הקודמת אשר הציגה לפנינו יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה לפני דקות אחרות. בהצביעה על חלקם של החיילים המשוחררים באבטלה הגואה, אילו טרחנו לכדוק רק כמגזר של ערי הפיתוח את חלקם של החיילים המשוחררים, את המספרים הגדולים והעצומים של החיילים המשוחררים בלשכות התעסוקה, היו הממצאים מרהיבים יותר וכואבים יותר. אדוני שר הביטחון, אני מבקש שתעד כי במגזר של ערי הפיתוח רוכ המוכטלים הם חיילים משוחררים.

מי מנסה להתמודד עם התופעה הכואבת של האבטלה הרווחת דווקא בקרב חיילים משוחררים? מדוע נציבות שירות המדינה אינה מאפשרת לקצינים משוחררים, לאחר שירות ארוך בצבא הקבע, להשתתף במכרזים פנימיים למשרות

איננו. אין עוד רשומים. אדוני השר, האם אתה מבקש להשיב למתדיינים?

שר הביטחון י' רבין:
לא.

היו"ר ח' גרוסמן:

אם כך, אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8), התשמ"ז—1986, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

קודמי דיבר על השאלה של קצינים ונגדים, על כך שרבים מהם, אחרי שנים ארוכות של שירות כצבא, מוצאים את עצמם מובטלים, ללא תעסוקה הולמת. גם על שאלה זו חייבים לתת את הדעת.

והערה אחרונה לגבי סעיף קטן (ב) בהצעת החוק. לעניות דעתי מעניק סעיף זה סמכויות רחבות מדי לוועדת התעסוקה. יש להגביל את הסמכויות של ועדת התעסוקה ולחייב אותה לנמק את החלטתה באותם מקרים שהיא מחליטה להחיר את הפיטורים. נימוקים אלה צריכים להיות בכתב, ועליהם לעמוד במבחן משפטי של בית דין לעבודה או של בית משפט אזרחי. אם לא נעשה זאת ולא נדאג לכך שהנימוקים האלה יוכלו לעמוד במבחן כזה, אני חושב שנחטיא את המטרה.

אני מברך שוב על היוזמה ועל המגמה, ואני תומך כמובן בכל לבי בהצעת החוק.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס. הוא שוב

ז. שאלות ותשובות

1. האם נאסר על ד"ר אלי שושהיים להרצות בבסיסי צה"ל?
2. על אילו נושאים הרצה ד"ר שושהיים?
3. אם נאסרה הופעתו להרצאות בצה"ל — מדוע?
4. האם נכון שהידיעה על כך נתקבלה אצל הרופא באמצעות כלי התקשורת?

שר הביטחון י' רבין:
1. לא.

2. נושא חינוך מיני.
4. אין למערכת הביטחון ידיעה על כך.

3200. התגובות על פרסום כתבה בשבועון המופץ בשטחים

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר הביטחון ביום כ"א באייר התשמ"ז (20 במאי 1987):

שבועון "מראה", היוצא לאור בירושלים ומופץ בשטחים, פרסם לפני כשלושה שבועות כתבה על תפקוד המועצה הכפרית בכפר בית-אולא שבאזור חברון. הכתבה התבססה על הצהרותיהם ועדויותיהם של עשרות מתושבי הכפר.

נמסר לי כי ראש המועצה, ג'מיל אל-עמלה, התרה בתושבי הכפר ששמותיהם הוזכרו בכתבה ואף העביר מסר נגד השבועון ועורכיו. שלטונות הצבא באזור חברון, במקום שיעמידו את ג'מיל אל-עמלה במקומו, הזמינו אף הם תושבים רבים מבית-אולא ותבעו מהם להימנע מהפצת השבועון, המכבד את הוראות הצנזורה ומופץ בשטחים לפי אישור מוסמך.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם הדברים האלה שנמסרו לי נכונים?
2. אם כן — האם מוכן השר לבדוק את הנושא הנ"ל?
3. האם מוכן השר להורות על פתיחת חקירה נגד ג'מיל אל-עמלה?

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים לשאלות ותשובות. אדוני שר הביטחון, בבקשה להשיב על שאלות, ותחילה על שאלת מס' 3114 של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

3114. הבעת דעות אישיות של מנחה תוכנית ב"גלי צה"ל"

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר הביטחון ביום כ"ט באדר התשמ"ז (30 במרס 1987):

ביום 22 בפברואר 1987 שודרה ב"גלי צה"ל" לאתר חצות תוכנית בהנחיית דוד טופז, ובמהלכה, בעקבות שיחות עם אזרחים, הביע המנחה דעות אישיות בעד נישואי תערובת, וזאת בחשובות לעזרת.

מאתר שהינך אחראי ל"גלי צה"ל", אודה לך אם תשיבני:

1. האם רשאי אזרח להביע את דעותיו האישיות כאשר הוא נקרא להנחות תוכנית רדיופונית?
2. האם מוכן כבודו לנקוט אמצעים נגד אותו מנחה?
3. האם מוכן כבודו להוציא הנחיות שימנעו הבעת עמדות כנ"ל ב"גלי צה"ל"?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.
2. הנושא נבדק על-ידי מפקד "גלי צה"ל", והוא סבור כי במקרה הנדון אין מקום לנקוט אמצעים.
3. ההנחיות הקיימות כיום ב"גלי צה"ל" קובעות, כי מנחה יימנע מהבעת דעותיו האישיות.

3197. הטלת איסור על ד"ר שושהיים להרצות בפני חיילים

חבר הכנסת י' יוסף שאל את שר הביטחון ביום כ"א באייר התשמ"ז (20 במאי 1987):

אודה לכבודו אם ישיבני:

אזרח שבשעתו — וכאן אני מצטט מהחוק — "לחס או יועד ללחום נגד הנאצים ועוזריהם". אין האזרח מונעק אפוא לארגון אלא לאיש.

אם אזרחים שונמו עם ארגון לח"י הוכיחו שלקחו חלק אישי במלחמה נגד הנאצים ועוזריהם — הם קיבלו את האות. דין רומה חל על חברי "ההגנה" והאצ"ל שנלחמו נגד הנאצים.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, האם יש לך במקרה אינפורמציה לגבי מספר חברי ארגון לח"י שקיבלו אות זה על סמך מה שאמרת. שנלחמו בנאצים? לפי הידוע לי, חברי הארגון הזה לא לחמו בנאצים כלל. עם זאת, ידוע לי ממסמכים, שהם זומנו באמצעות כלי התקשורת לבוא ולקבל את האות.

שר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ואומר מה שנמסר לי על-ידי הגורמים המופקדים על הנושא. והם בדקו אותו. וזו התשובה שאני יכול לתת לך. אני מאמין שכך אכן בוצע. אשר למספר חברי לח"י לשעבר שקיבלו את האות, אין לי נתון. אני מוכן לבקש ולהעביר את הנתון אליך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תודה רבה.

3314. מתן נשק של צה"ל לאזרחים

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר הביטחון ביום כ"ו בסיוון התשמ"ז (23 ביוני 1987):

בהתפרצות המתנחלים במחנה הפליטים דהיישה נעשה שימוש בכלי נשק של צה"ל.

הריני מבקשת לשאול:

1. מה הם הקריטריונים לחלוקת נשק צה"לי לאזרחים?
2. האם אין חשש מאובדן שליטה על השימוש בנשק זה, שעלולות להיות לו תוצאות חמורות?
3. האם גילוייה של המחתרת היהודית וההתקפה על תושבי דהיישה תוך שימוש גלוי בנשק אינם סימנים להתפתחויות עתידיות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקריטריונים הם צורכי הגנה עצמית, שמירה והגנה מרחבית, כפי שהם נקבעים על-ידי הגורמים הצבאיים המוסמכים.

2. נוהלי צה"ל קובעים סדרי ניפוק ומעקב אחר הנשק הצה"לי, לרבות מתן חעודת הרשאה שאותה נושא האזרח המקבל נשק צבאי ויש לחדשה אחת לחצי שנה על-ידי חתימת מפקד היחידה.

3. אין לדעת.

3356. הקמת חברת תקשורת פרטית
בגדה המערבית

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום ג' בתמוז התשמ"ז (30 ביוני 1987):

4. האם מוכן השר להורות על חקירת הקצינים שהוזכרו?

5. האם מוכן השר לפעול כדי למנוע פגיעה בחופש העיתונות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 5. הנושא נבדק על-ידי הגורמים המוסמכים במערכת הביטחון. בדיקה זו העלתה, כי גורמי הצבא לא נקטו פעולות המיוחסות להם בשאלתא.

3243. מועדי הגיוס לצה"ל

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיוון התשמ"ז (31 במאי 1987):

נודע לי כי משרד החינוך והתרבות קבע לוח זמנים רחוס לבחינות הבגרות בנימוק כי הדבר מתחייב מהחלטת צה"ל לשנות את מועדי הגיוס הקבועים בחוק.

על-פי החזון שנשלח למועמדים לגיוס השנה, לא שונו מועדי הגיוס ונותרו כפי שהם קבועים בחוק.

הריני שואל:

1. האומנם שונו מועדי הגיוס לצבא השנה?

2. אם כן — היכן ובתוקף איזה חוק אושר הרבר?

3. מרוע לא נמסר על השינויים בחזון שנשלח למועמדים לגיוס?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מבחינה קלנדרית הוקדמו מועדי הגיוס לצה"ל בימים ספורים, וזאת ביחס למועדים שנקבעו בעבר.

2. מועדי הגיוס אינם קבועים בחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986, אלא נקבעים על-ידי הפוקד על-פי שיקול דעתו.

3. אין מודיעים על מועדי גיוס כ"חזון הנשלח למועמדים לגיוס" אלא בהודעות למועמדים לשירות הנוגעים בדבר.

3310. הענקת "אות הלוחם בנאצים"

לחברי ארגון לח"י

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בסיוון התשמ"ז (23 ביוני 1987):

ממקורות בדקים נודע לי, כי "היחידה לאותות שירות" שבמשרד מעניקה את "אות הלוחם בנאצים" גם לחברי לח"י, ואף מזמינה את חברי הארגון לבוא ולקבל את האות. למיטב ידיעתי, ביקשו ראשי ארגון זה בשלב מסוים לבוא בקשרים עם הנאצים ולא להילחם בהם.

על כן אבקש לדעת:

1. האומנם הדברים נכונים וידועים לך?

2. מרוע יש לאנשי לח"י זכות לקבל את האות?

3. אילו פעולות ביצע ארגון לח"י נגד הנאצים?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. "אות הלוחם בנאצים" מוענק אינדיבידואלית לכל

שר הביטחון י' רבין:

1. המקרה הוא נדיר מאוד.

2. בכל מקרה של תאונה כזאת, או של המקרה שאת מחייחסת אליו — נפילת תחמושת ממסוק של חיל-האוויר — מתמנית ועדת חקירה. ועדת החקירה קבעה שהליקוי מקורו במשנה של טכנאי, והוא הועמד לדין.

3. קיימים אמצעים מספר למניעת נפילת תחמושת ממטוסים, הן טכניים והן נהליים. יעילותם של האמצעים האלה גבוהה ביותר.

3417. הפצת מוצרים לאומניים פלשתיניים

בשטחים

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר הביטחון ביום ה' בתמוז התשמ"ז (2 ביולי 1987):

בימים אלו נודע על חששיה מפותחת של מוצרים לאומניים פלשתיניים המופצת ברחבי השטחים.

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלה הבאה:

האם כוחות צה"ל מעמידים לדין את המפיצים חומר זה?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

גורמי הביטחון פועלים לשם העמדתם לדין של מחזיקי וּמְפִיצֵי פרסומים או חפצים האסורים בהפצה או בהחזקה.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה.

ה. הצעה לסדר-היום

פרסום סודות צבאיים בעיתונות

אני חושב, שזה דבר שפשוט אין לו חקנה. צה"ל עובד על טכנולוגיות צבאיות שנים על גבי שנים. משקיע בפיטוח הון עתק, עד שהוא מגיע להישגים מסוימים, ואחר כך מקבל ומאמץ אותם.

איני רוצה לדבר על מה שפרסמו הרוסים, בדבר שמונה התיבות השחורות המיוחדות בשריון הישראלי — זה גם הופיע בעיתון, כעמוד הראשון. גם זה אחד הדברים שאני חושב שחלק גדול מתבירי הכנסת, עד היום, אינו יודע כלל מהו. גם על כך קראתי בעיתון.

לכן ביקשתי להעלות לסדר-היום את הנושא, אדוני השר. מה שקורה עכשיו אני מייחס לוויכוח — הייתי אומר, הלגיטימי — הקיים היום על ה"לביא". השיטה היא, שבחודשים האחרונים, גם בוויכוחים בתוך הוועדות, גם בוועדה המשותפת לוועדת התוך והביטחון ולוועדת הכספים, בוועדה שלי, שאני עומד כראשה, יצרו מין אווירה כזאת שבאים מי ששוללים את ה"לביא" ואומרים לנו, שאם נבצע את פרויקט ה"לביא", לא נוכל לבצע פרויקטים אלו ואלו, החשובים ביותר לביטחון ישראל, לסדר הכוחות של צה"ל. לכן, יש לי הרגשה — אני לא רוצה לומר, מדיענה אישית — שבצקבות הוויכוח הלוהט הזה על נושא ה"לביא" מרשים לעצמם, אולי, חלק מהחברים לטפסף לאט לאט נתונים גם החוצה, ולכוא ולהוכיח שאם נבצע את פרויקט ה"לביא", לא

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם קיימות תוכניות להקמת חברת תקשורת פרטית בגדה המערבית?

2. אם כן — באיזה שלב ביצוע נמצאות תוכניות אלה?

2. מי הם הגורמים העסקיים המעורבים בתוכנית, אם זו קיימת?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2 — 3. נתקבלו שתי הצעות מחברות "כזק" ו"כורנט". ההצעות נבחנות בימים אלה על-ידי ועדה משותפת של משרד האוצר, משרד התקשורת והמינהל האזרחי.

3408. נפילת תחמושת ממסוק באזור מגורים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הביטחון ביום ה' בתמוז התשמ"ז (2 ביולי 1987):

בלילה שבין 16 ל-17 ביוני 1987 נפלה כלב קריית-מוצקין תחמושת ממסוק.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם זהו מקרה נדיר, או שקרו בעבר מקרים כאלה?

2. האם נבחנו סיבות האירוע?

3. האם קיימים ומה הם אמצעי הבטיחות הנהוגים על מנת למנוע מקרים כאלה, ומה היא סבירות יעילותם?

היור"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עובדים להצעה לסדר-היום, מס' 6134, של חבר הכנסת פסח גרופר: פרסום סודות צבאיים בעיתונות.

פסח גרופר (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הכותרת של הצעתי לסדר-היום היא: "פרסום סודות צבאיים בעיתונות". לתדהמתי הגמורה, קראתי בחודשים האחרונים בעיתונות שלנו חלק מהסודות הכמוסים ביותר שהיו לצה"ל. היום הסודות האלה כבר אינם סודות. הייתי שותף לסוד זה תקופה די ארוכה, והייתי גאה על שהייתי שותף לסוד הזה. אדוני שר הביטחון, איך ייתכן שדברים כאלה — — —

שר הביטחון י' רבין:

אולי תביא המחשבה? אם זה פורסם, אולי תביא המחשבה?

פסח גרופר (הליכוד):

כן, כן, בבקשה. אחד הפרסומים המדהימים היה על המיגון המיוחד שצה"ל ביצע בשנים האחרונות. הדבר נשמר בסודי סודות, ובעיתון "הארץ" פורסם, שבארצות-הברית מודיעים שהצבא האמריקני הצליח לפתח את אחד הטילים שלו, שזו תשובה למיגון הסודי המיוחד שיש לצה"ל. זו אחת ההפתעות ששמרנו, אם חס וחלילה תפרץ מלחמה, והלוואי שלא תהיה עוד מלחמה.

לכן, הצנוורה נמצאת יום יום במאבק קשה — ואינני רוצה לפרט אותו עכשיו — כינה לבין כל אמצעי החקשורת. אבל, גם כאשר החקשורת או עיתונאים מסוימים כתוכה מבצעים עבירות, הרי על-פי ההסכם מועבר העניין לוועדה שבה משתתפים נציג הצבא, נציג החקשורת ויושב-ראש נייטרלי. אילו ראייתם את פסקי-הדין על עבירות על הצנוורה — דומני שלעיתונות או לכלי החקשורת האחרים כדאי לעבור את העבירה הזאת.

ככל הזדמנות אני, כשר הביטחון, וגם אחרים מפנים את חשומת לבם של הגורמים העוסקים בכך לצורך לתת עונש ההולם את חומרת העבירה למי שאכן עבר את העבירה.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני השר, פרסום סודות ביטחוניים הוא עדיין גם עבירה פלילית לפי חוק העונשין.

שר הביטחון י' רבין:

אני רוצה להבהיר את הנקודה הזאת: ההסכם בין ועדת העורכים וחבריה ובין צה"ל, שקיים משנת 1952, כאמור, לגבי אלה הכלולים והחתומים על ההסכם — בא במקום חוק העונשין, במקום חקנות ההגנה שמכוחן פועלת הצנוורה.

אוריאל לין (הליכוד):

הוא לא יכול לבוא במקום חוק העונשין.

שר הביטחון י' רבין:

אני מוכן, לא כאן ולא ברגע זה, להבהיר את כל ההליכים שהביאו למצב הקיים והתפתחו חוק כדי קיום אותו הסכם בין צה"ל ובין גורמי החקשורת.

נכון שמדי פעם, כאשר מתלהט ויכוח ציבורי בנושא מסוים — וירשה לי חבר הכנסת גרופר לומר, שכאשר יש לובי ציבורי בוויכוח בנושא ביטחוני מובהק בעמדה מסוימת, וכאשר הנושא מובא בצדק הן לדיון בממשלה והן לדיון בוועדות הכנסת — אי-אפשר לסתור את הטיעונים האלה בלי להעלות גם את הדעות שכנגד.

אילו היה הדבר מסור ונתון לפורום מצומצם להחלטה, היה קל יותר להבטיח, שמספר השותפים לסוד — ומוכרחים להיות שותפים לסוד, כי אי-אפשר לדון ברצינות אם צריך "לביא" אם לאו, מה יכול לבוא במקום "לביא", מדוע לא או מדוע כן "לביא", יהיה קטן ככל האפשר. אבל, אני חייב לומר, שצריך גם להביא את דעתם של אלה המתנגדים ל"לביא", ורובם באים דווקא מן הצד הלוחם ולא מן הצד המייצר.

אני חייב גם להדגיש, ואני מקווה שתשרו לי לומר: במלחמות ישראל ניצחו לוחמי ישראל, יותר מכל גורם אחר, יותר מאחרים, תהא חשיבותם ככל שתהיה. המבחן האחרון היה תמיד מבחנם של הלוחמים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל ידוע שכל העם הוא לוחם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר הביטחון י' רבין:

עם ישראל הוא צה"ל, וצה"ל הוא עם ישראל.

נוכל להזמין לסד"כ של צה"ל את הפרויקטים האלה, שהם פרויקטים סודיים ביותר.

אלה הפרויקטים הצבאיים החשובים ביותר, כי כולנו יודעים שבמשך שנים, בגלל מצב המלחמה שאנחנו נמצאים בו עם ארצות ערב — תמיד אנחנו מחפשים דרך, חס וחלילה, למלחמה הבאה, כדי שנוכל להתכונן לאיום, להפתיע, כדוגמת ה"גבראל" במלחמת יום כיפור — 13 סטי"לים, ספינות טילים, נגר אפס. זו היתה הפתעה, זו היתה מהלומה מצדנו, שכן, שמרנו זאת בסוד כך שהם לא ידעו עליה. הם לא התכוננו לטיל הזה שלנו, מפני ששמרנו על כך בסוד.

אדוני השר, אינני רוצה להעלות כאן עוד נושאים, שאני כבר שומע אותם בערבי שבת על כוס קפה בסלונים מסוימים. שורה דברים שאסור שיצאו החוצה, שאסור שידעו מהם — לא רק האויב, גם בחוכנו מעט אנשים צריכים לדעת עליהם — מטפטים החוצה.

יש שתי אפשרויות: או שיש לנו "חפרפרת", שיש אצלנו ריגול — דבר שאינני רוצה להאמין בו אפילו בחלומות הפרועים ביותר שלי — שמוציאים סודות שלנו לארצות-הכרית ולאחר מכן הם חוזרים לעיתונות כארץ; אינני רוצה להאמין בכך. אני רוצה להאמין יותר באפשרות השנייה, שאנחנו אולי, לא בכוונה מראש, אולי כדיבורים מיותרים ובהדלפות, גורמים את הנוק הנורא שעליו אני מדבר.

אבל בדבר אחד אני כן מאמין: שבהדלפת הוויכוח על נושא ה"לביא" יש בינינו חברים שמסוגלים, כדי להוכיח שלא צריך את ה"לביא", גם לדבר קצת יותר מן המותר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מה אתה מציע?

היו"ר ח' גרוסמן:

הוא לא יכול להציע הצעה אחרת, אלא דיון במליאה. זוהי באופן אוטומטי הצעתו של חבר הכנסת שמעלה הצעה לסדר-היום.

תודה לחבר הכנסת גרופר, אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שלמערכת הביטחון ולצה"ל, בתנאים המיוחדים הקיימים במזרח התיכון ונוגעים לביטחונה של ישראל, יש עניין רב לשמור בסודיות פרטים רבים הנוגעים לארגונו של צה"ל, לגודלו, למרכיביו ולחיימושו. ודאי נכון הדבר כאשר מדובר בנושק מיוחד המפותח בגלל הצרכים המיוחדים של תנאי הלחימה החוזיים לעתיד קיימים בהווה.

בתנאים המיוחדים של מדינת ישראל יש לנו כלים מסוימים שאינם קיימים במדינות אחרות, והם קבועים בחוק או בהסכמים המוצאים את ביטויים בצנוורה הצבאית. אך גם זו חייבת לפעול, אם במסגרת החוק, אם במסגרת ההסכם שקיים מאז 1952 בין צה"ל לבין ועדת העורכים של העיתונות הכתובה והאלקטרונית, החל על החברים בה.

עיקרה של הצנוורה וההיגיון שבפעולתה מודרכים על-ידי מניעת זרימת אינפורמציה לידי האויב, או האויב בפוטנציה, אלא אם הגיעה אינפורמציה זו ממקורות אחרים. ברגע שדבר מסוים מתפרסם בחוץ-לארץ או אם, חס וחלילה, נשק ישראלי נופל בידי צבא אויב, אין בכוחה של הצנוורה לאסור פרסום שהופיע בחוץ-לארץ או למנוע ידיעה בדבר ציוד המצוי בידי האויב.

לכן, כאשר מתלהט ויכוח והשותפים לסדר הם רבים, וגם האינטרסנטיות רבה, הרי, לצערי הרב, יש יותר הדלפות.

חובת הצנזורה היא להפעיל את מלוא סמכותה, לפעול למניעת הדלפות. אבל אין ספק שכנסיות אלה נגרם נזק ביטחוני. הוכחו כאן דוגמאות, ואני לא ארחיב עליהן את הדיבור. אני חוזר ואומר, שכל מה שמתפרסם בחוץ-לארץ, אין בכוחה של הצנזורה למנוע את פרסומו כאן. כל מה שנפל שלל ילדי צבאות ערב, או הועבר על-ידם — כמו במקרה של תוספת השריון המיוחד שפותח לאחר מלחמת יום הכיפורים, וכאשר נפלו כמה טנקים ליד הסורים הם העבירו אותם לברית-המועצות — זה לא פורסם שם, הידיעות לא הגיעו משם, ולכן לא היה מה לפסול בעקבות פרסום כזה. הפרסום שהגיע מארצות-הברית לארץ, דברים שהתפרסמו שם, אין בכוחנו למנוע את פרסומם כאן. אין גם ודאות שהפרסום אכן בא ממקור אמריקני. תרשו לי לומר, שבמקרים רבים פרסומים שיצאו לאור בעיתונות בחוץ-לארץ מקורם בתוצרת כחול-לבן.

פסח גרופר (הליכוד):
נכון. אמת.

שר הביטחון י' רבין:
אני חוזר ואומר: מקורם בתוצרת כחול-לבן, ואיננו יכולים להוכיח זאת אחר כך בצורה קבילה בבית-המשפט, כדי להעמיד לדין את הנוגעים בדבר או את המעורבים בכך.

דוד דינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני השר, אפשר לומר: ישראלים, אבל לא כחול-לבן.

שר הביטחון י' רבין:
אינני יודע מה ההבדל. כוונתי: ידיעה שהתבשלה פה היא ידיעה תוצרת כחול-לבן.

היו"ר ח' גרוסמן:
זה ברור.

שר הביטחון י' רבין:
אין לי ספק שזו בעיה קשה מאוד, ולכן אני מוכן, ברצוני, שהיא תועבר לדיון יסודי בוועדת החוץ והביטחון, ובדיון הזה ישתתפו כל הגורמים הפועלים למניעת הדלפות ופרסום ידיעות בעלות חשיבות ביטחונית לאמצעי התקשורת בארץ ובחוץ-לארץ.

יצחק ארצי (המערך):
אפשר להציג שאלה לשר הביטחון?

היו"ר ח' גרוסמן:
אדוני השר, אתה מוכן לענות על שאלה?

שר הביטחון י' רבין:
אני מנומס.

יצחק ארצי (המערך):
אדוני השר, מדי שבוע מתכנסות במשרד הביטחון ועדת החוץ והביטחון וועדת הכספים לדיון בנושא — — —, ויש כמה ישיבות שהשתתפת בהן. והנה, ביום ראשון התפרסמו דיווחים כמעט מלאים, השבוע יש בעיתון אחד דיווח כמעט מלא. הייתי רוצה לדעת, אם אתה יכול להשיב לי: האם הייתה הדלפה שיטתית של כל אלה שהשתתפו בוויכוח, או שנמצא שם עיתונאי שרשאי לדווח, או שיש גורם של משרד הביטחון המעביר למעשה את הידיעה לעיתונים?

שר הביטחון י' רבין:
א. אני יכול להבטיח לך שאין גורם של משרד הביטחון שמעביר את הידיעה; ב. לא ידוע לי מהישיבות שהשתתפת בהן שהיה נוכח בהן עיתונאי. את היתר תסיק בעצמך.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת בני שליטא, יש לך הצעה אחרת?

בני שליטא (הליכוד):
כן.

היו"ר ח' גרוסמן:
רק הצעה להסיר מסדר-היום.

בני שליטא (הליכוד):
כן.

היו"ר ח' גרוסמן:
בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, זה הפך לספורט לאומי כמעט, שכאשר מתנגדים למשהו משתמשים בגורמים פוליטיים מבהיץ וגם בעיתונות חוץ כדי להדליף וכדי לקלקל אפילו על-חשבון פגיעה בביטחון המדינה. אדוני שר הביטחון, אני מבקש שתקשיב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
הוא שמע את זה מפי חבר הכנסת גרופר.

בני שליטא (הליכוד):
אני מציע לבית הזה להפסיק להיתמם. אנחנו יודעים מי מדליף. אני מציע שמענה והלאה יכניסו חברי כנסת מסוימים בדחילו ורחימו ובתשומת-לב לוועדות משנה רגישות של ועדת החוץ והביטחון. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:
רגע אחד, מה הצעת?

שר הביטחון י' רבין:
אם חבר הכנסת בני שליטא יכול לתת לי בצורה מוסמכת שם של מישור מהמערכת הביטחונית או שמות של גורמים שהדליפו ואני כשר הביטחון יכול להפעיל עליהם סמכות, אני מתחייב לפעול נגדם בכל האמצעים המצויים בסמכותי.

בני שליטא (הליכוד):
אמרת — — —

היו"ר ח' גרוסמן:
לא, לא, תסלח לי, רגע אחד. סימת וירדת ושכחת להציע את הצעתך.

בני שליטא (הליכוד):
דיכרת על חברי הכנסת.

היו"ר ח' גרוסמן:
סליחה, רגע אחד. חבר הכנסת בני שליטא, זה לא משחק ילדים.

בני שליטא (הליכוד):
אני מציע דיון במליאה לאור חשיבות הנושא.

היו"ר ח' גרוסמן:
לא, לא, תסלח לי.

חוברת ל"ה, ישיבה שמ"ח
— הצעה לסדר-היום: שאלות ותשובות —

הסרת הנושא מסדר-היום? לפחות מי שהציע להוריד את הנושא מסדר-היום צריך להצביע בעד הסרה.

בני שליטא (הליכוד):
אני נמנע.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נמנעים —

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת מאוד שלא לעשות את ה"תרגילים" האלה להבא.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו"ר ח' גרוסמן:

לא, אני תמיד מתנגדת לזה, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני תמיד מעירה ואני מעירה גם עכשיו, ואעיר גם להבא, ואציע גם לנקוט סנקציות נגד החבר כנסת המנצל את רשות הדיבור שלא לפי החוק.

ט. שאלות ותשובות

האינפורמציה הנמצאת ברשותך, כדי שאלמד ממנה ואלך בעקבותיה.

3123. מכסות הייצור בענף היהודים

חבר הכנסת א' שלום שאל את שר החקלאות ביום כ"ט באדר התשמ"ז (30 במרס 1987):

נמסר לי כי מועצת הלול הגדילה את מכסות הייצור בענף ההודים למרות העורפים של כ-5,000 טונות, למרות עודפי הייצור גדולים. צעד זה והעצברותם של העורפים גרמו להפחתה של כ-32% במחיר המוכטח לחקלאים.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מה היא מדיניות המשרד בנושא זה?

3. מדוע הוחלט על הגדלת המכסה בשעה שגם כך יש עודפים גדולים של בשר הודו?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה איננה נכונה.

2. מדיניות שר החקלאות היא שלא להוסיף מכסות ייצור בענף ההודים כל עוד אין אפשרות לשווק את מלוא המכסות הקיימות.

3. לא הוחלט להגדיל את מכסות ההודים, אלא מאחר

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, איך אתה יודע שעל ראשך בוער הכובע? מה אתה צועק?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת בני שליטא, רגע אחד, אני קוראת אותך לסדר. עלית לדבר בזכות אחת ויחידה: להציע להסיר את הנושא מסדר-היום. אתה אומר: כן, אני רוצה להציע להסיר את הנושא מסדר-היום. בזכות זה אתה עולה לדבר, ואחר כך אתה מציע שיתקיים דיון במליאה, כשאנחנו בכלל אינך יכול להציע את זה. כי זו ההצעה של חבר הכנסת פסח גרופר.

בני שליטא (הליכוד):

אני מבקש סליחה. הערתך במקומה. עליתי כדי להציע להסיר את הנושא מסדר-היום, אומנם כן.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת פסח גרופר, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

פסח גרופר (הליכוד):

כן.

היו"ר ח' גרוסמן:

לפנינו שתי הצעות. מי בעד העברה לוועדה? מי בעד

היו"ר ח' גרוסמן:

אבקש משר החקלאות להשיב על שאלות.

שר החקלאות א' נחמקין:

חשבתי שאני צריך להשיב עכשיו על הצעות לסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

לפי הסדר התשובות על השאלות קודמות.

3093. מחירי הקרקע באילת

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר החקלאות ביום כ"ב באדר התשמ"ז (23 במרס 1987):

בביקורי באילת נמסר לי על העובדה, שמחירי הקרקע באזור הנמל באילת מרחיעים משקעים זמינים.

מאחר שעתידיה של אילת ופיתוחה תלויים בהגברת התיירות והפיתוח, הריני מבקשת לשאול את השר:

1. האם המחירים הנדרשים מהמשקיעים סבירים?

2. האם מוכן השר לכרוך הורדת מחירים משמעותית, כנהוג במדינות אחרות?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. המחירים לקרקע באילת נמוכים, וזאת בהתאם להחלטות המינהל.

2. הורדנו את המחירים בצורה משמעותית, אך לא כנהוג בארצות אחרות, כי אני מכיר כאלה. אנא שלחי לי את

3. לולא נקט המשרד את הפעולות המתאימות, לא היינו יודעים על תופעת הדיג באמצעות רעלים, ואנו עושים כל שצריך כדי שהמקרים הללו לא יישנו.

4. כעבר היו מקרים רבים יותר, והשנה זו היתה תגובה של דייגים לא-מאורגנים על כך שבתקנות מתאימות אסרו עליהם לדוג כחודשי האביב באזור הרכייה של הכינרת.

3218. משק המים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החקלאות ביום כ"א באייר התשמ"ז (20 במאי 1987):

אודה לך אם תציג את מאון משק המים לאחר החורף:

1. מה הוא ממוצע משק המים לעומת שנים קודמות?
2. מה הוא מפלס הכינרת?
3. מה הוא הגירעון במי תהום?

4. האם מתכוונן משרדך לאפשרות של שנות בצורת, על-ידי חוכניות חיסכון מחד גיסא, והתפלת מים מאידך גיסא?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. יש שיפור משמעותי במאגר הכינרת ושיפור חשוב במאגר החר. אין שיפור מספיק במאגר החוף. בסך-הכול, אחרי שנת גשמי ברכה המצב טוב ויציב.

2. מפלס הכינרת הגיע כמעט למקסימום, ולולא שאבנו שאיבת יתר בקיץ הקודם היינו חייבים באביב זה לפתוח את הגשרים ולהעביר כ-100 מיליון קוב לים-המלח.

3. הגירעון המצטבר במי תהום הוא כשנת צריכה מלאה ממקור זה.

4. אנו נמצאים, זו הפעם הראשונה מאז הקמת המוביל הארצי, בקיצוץ מכסות מים, ומסיימים הקמת מפעל להולכת כ-100 מיליון קוב מי כיוון מאזור חל-אביב לגלב.

3219. דיג בלתי-חוקי בכינרת

חבר הכנסת ע' סולודר שאל את שר החקלאות ביום כ"א באייר התשמ"ז (20 במאי 1987):

בשבועות האחרונים אנו עדים לשתי תופעות הפוגעות באיכות מי הכינרת: 1. דיג במפרץ הבטיחה, המתעלם מהתקנות המגבילות אותו בתקופה זו; 2. הרעלת דגים לצורך דיג — הפוגעת באיכות המים.

שאלתי:

מה עושה משרדך למניעת תופעות אלה ולאכיפת התקנות הקיימות כנדון?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. מאז נשאלה השאלתא סודר נושא הדיג בכטיחה — כך אני מקווה — והוסכם עם הדייגים, שאכן הם ישמרו על החוק והסדר, ואם זה המצב, לא תהיינה עוד בעיות.

2. הפיקות הוגבר, וכל הנתפסים בהרעלת דגים נענשים כחוק.

3250. מכירת קרקעות ליהודים בגליל

חבר הכנסת א' ורדיג שאל את שר החקלאות ביום ג' בסיוון התשמ"ז (31 במאי 1987):

שהשוק לא קלט את ייצור מלוא המכסה, הורדנו באופן זמני אחוזים מהמכסות הקיימות, ועתה, בהתאם לצריכת השוק, אנו משלימים את המכסה.

3124. דיעה על הטלת איסור דיג בצפון-מזרח הכינרת

חבר הכנסת א' נמיר שאלה את שר החקלאות ביום כ"ט באדר התשמ"ז (30 במרס 1987):

נודע לי כי לאחרונה החליט משרד החקלאות להפוך חלק ניכר מצפון-מזרח הכינרת לשמורת טבע, שבה יהיה הדיג אסור. עיקר הדגה בחודשי החורף מצויה באזור זה. כ-200 משפחות מתפרנסות מדיג בכינרת, והדיג מהווה מקור פרנסה חשוב בעיר טבריה.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן — האם נשקלה האפשרות של הפיכת האזור לשמורה יחד עם המשך אפשרות הדיג בפיקוח צמוד?
3. מה היא האלטרנטיבה שיש למשרד החקלאות להציע לדייגים שניטל מהם מקור פרנסתם העיקרי?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האינפורמציה נכונה, אך מאוד לא מדויקת.
2. אין שום אפשרות להמשיך ולשמור על האזור כשמורה עם דיג בחודשי האביב.
3. האלטרנטיבה היא זו אשר נקטנו, ולפיה פיצינו את הדייגים על התקופה שבה נמנע מהם לדוג באזור.

3217. דיג בלתי-חוקי בכינרת

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החקלאות ביום כ"א באייר התשמ"ז (20 במאי 1987):

פורסם שלצורכי דיג בכינרת נעשה שימוש ברעלים העלולים לגרום נזק בריאותי בשני אופנים: על-ידי אכילת דגים מורעלים ועל-ידי פגיעה באיכות מי הכינרת.

היות שנושא משק המים ואיכותו וענף הדיג נמצאים בתחום אחריות משרדך, אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידיעה נכונה?
2. אם כן — האם תוכל לפרט את משמעות השימוש ברעלים מסוכנים לבריאות הציבור?
3. אילו פעולות נוקט משרדך כדי להפסיק דיג בלתי חוקי באמצעות רעלים?
4. האם היה לחופעה של שימוש ברעלים תקדים בעבר, ואם כן — מתי, ואיך פעלו הגורמים המוסמכים באותם מקרים?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. בכמות שהשתמשנו בכינרת אין סכנה לבריאות הציבור.

בעיתונות נמסר, כי יושב־ראש הטיבת ההתיישבות כסוכנות היהודית, מר נסים זוילי, אמר, כי יישובים בגליל סובלים ממצוקת קרקע וממחסור בעתודות. הוא הוסיף, כי בעת הקמת היישובים והמצפים היו סמוך להם שטחים ציבוריים נרחבים וכן שטחים בבעלות פרטית ערבית, אולם, לאחר הקמת היישוב מקצינים הערבים את עמדותיהם מסיבות לאומניות, וגוברת התנגדותם למכירת קרקעות ליהודים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הדברים האלה על ההקצנה ועל סירוב הערבים בעלי הקרקעות הסמוכים ליישובים למכור קרקעות ליהודים מסיבות לאומניות — נכונים?

2. אם כן — מה עושה הממשלה כדי למנוע את המגמה הזאת וכדי לאפשר ליישובים השונים בגליל, יישובים קהילתיים ומצפים, להתפתח, ואילו דרכים תנקוט כדי לעצור את המגמה הלאומנית של האוכלוסייה בנושא הקרקעות?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל אשר נאמר ונמסר בנוון נכון.

2. אנו עושים הכול כדי לרכוש את הקרקע הנחוצה להמשך פיתוח היישובים, אין כל דרך למנוע מגמות לאומניות מלהתפתח. יש אפשרות למנוע את הנוזקים כתוצאה מההקצנה, זאת אנו עושים.

3287. הקריטריונים לקבלת מגרשים לבנייה לדרוזים ולצ'רקסים

חבר הכנסת ז' עשתי שאל את שר החקלאות ביום ז' בסיוון התשמ"ז (4 ביוני 1987):

ביום 3 בפברואר 1987 החליטה מועצת מקרקעי ישראל להקצות מגרשים לבנייה לזוגות צעירים, חיילים משוחררים דרוזים וצ'רקסים במחירים מופחתים, זאת כתנאי שהחייל המשוחרר שירת שירות מלא של 36 חודשים, או שירות לתקופה קצרה יותר, אם נסתיימה מטעמים רפואיים.

יואל נא כבוד השר להשיבני:

1. האם "טעמים רפואיים" כוללים גם סיבות משפחתיות, סוציאליות, רפואיות או שחרור מוקדם עקב היות המשפחה שכולה?

2. אם לא — האם התנאים לזכאות לפי ההחלטה הנ"ל זהים לתנאים במגזר היהודי ביישובים סמוכים ודומים?

3. אם לא — מדוע?

4. אם התשובה על שאלה 1 שלילית, האם בדעת השר לשקול שינוי הקריטריונים ולהכליל שחרור מן הסיבות שהוזכרו לעיל?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכוונה לטעמים שלפיהם השחרור אינו בגלל רצון החייל לקצר שירותו אלא מסיבה שהרשות המתאימה מצאה לנכון לשחררו.

2. אין במגזר היהודי תנאים דומים והקלות דומות. לכן אין אפשרות להשוות.

3. ראה תשובתי על שאלה 2.

4. אם יתברר שההוראה אינה עונה על כל השאלות המתייבות תשובה, נוסף עליה את הדרוש כדי להשלימה.

3331. המלצות הוועדה בנושא דרכי הפעילות

של מינהל מקרקעי ישראל

חבר הכנסת ר' אורי שאל את שר החקלאות ביום כ"ו בסיוון התשמ"ז (23 ביוני 1987):

לפני כשנה וחצי סיימה ועדה בראשותו של העורך־דין אמנון גולדנברג את דיוניה בנושא דרכי הפעילות של מינהל מקרקעי ישראל. הוועדה הגישה את מסקנותיה לכבודו. המסקנות כוללות כמה הצעות לשיפורים ושינויים בהליכי המינהל, תיקונים שעשויה להיות להן השפעה רבה על פעילות ענף הבנייה.

ברצוני לשאול:

1. מתי מתכוון השר להביא את המלצות הוועדה לדיון בממשלה?

2. האם מתכוון השר להציע לממשלה לאמץ את המסקנות כמקשה אחת?

3. מדוע מתעכבים השינויים שהוצעו עלידי הוועדה?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. לא היתה כוונה להביא את המלצות לישיבת הממשלה אלא לדיון ולהחלטה במועצת המינהל.

2. רק לאחר דיון והחלטות במועצה אחליט אם יש צורך באישור הממשלה.

3. הסעיף המרכזי שהוצע לשינוי עלידי ועדת־גולדנברג הוכא לדיון כמועצה, ולאחר למידה, דיונים רבים ובדיקה הוחלט ברוב גדול לדחותו.

3332. הקריטריונים להענקת מכסת הייבוא

של גרעינים למספוא

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר החקלאות ביום כ"ו בסיוון התשמ"ז (23 ביוני 1987):

בעבר נעשה ייבוא הגרעינים למספוא עלידי הצרכנים — מגדלי בעלי החיים — כאמצעות חברות ייבוא שכבעלותם, ורק אחוזים בודדים מהזיכיון היו בידי יבואנים פרטיים. לפי פרסום ב"הארץ" התמוטטה לאחרונה חברת "אספקה" שבבעלות יישובי האיחוד החקלאי, ומכסת הייבוא של החברה הועברה לחברה פרטית ששמה "יריב".

שאלתי הן:

1. לפי אילו קריטריונים הועברה מכסת הייבוא לגורמים פרטיים שאינם מייצגים את מגדלי בעלי החיים?

2. האם חברת "יריב" זכתה במכסת הייבוא, שהוענקה ל"אספקה" כנציגת מגדלי בעלי החיים, תמורת תשלום?

3. אם לא — מדוע הוענקה זכות זו לגורם מסחרי פרטי ללא תמורה?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הזכות לייבוא גרעינים עברה מהבעלים הקודמים של "אספקה" לבעלים החדשים, שהיו בני הורכין.

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האינפורמציה נכונה, אך מאוד לא מדויקת.
2. אין יחס שונה.
3. אין כל שיקולים סקטוריאליים.
4. אין את מי לפצות ואין סיבה.
5. להמשיך ולשמור על התכנון.

3379. מדיניות מינהל מקרקעי ישראל
בקשר לדמי חכירה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר החקלאות ביום ג' בתמוז התשמ"ז (30 ביוני 1987):

מדיניות מינהל מקרקעי ישראל בקשר לדמי חכירה מעלה מדי פעם שאלות שעניינן אפליה בין חוכרים, קריטריונים לא בזורים לקביעת דמי חכירה ופומביותם של הקריטריונים. שאלות:

1. האם חוכר חדש של אדמה לבנייה פרטית משלם דמי חכירה שנתיים גבוהים במאות אחוזים מאלו שמשלם חוכר ותיק יותר?
2. אם זוהי התופעה, מה הוא ההיגיון שמאחורי מדיניות זו?
3. האם מתכוון השר להשוות את דמי החכירה לכל החוכרים, חדשים כוותיקים?
4. האם דמי ההסכמה שהמוכר נאלץ לשלם אינם מוגזמים, ואינם משפיעים על שיעור מחירי הדירות?
5. האם עלו דמי החכירה השנתיים לשנת 1987 ביותר משיעור עליית המדר, ובכמה?
6. האם מתכוון השר לשנות הוראה זו על מנת להתאים את המחירים למדיניות הממשלה, הגורסת העלאה מחירים בשיעור של 22% לשנה?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בדרך כלל לא, אך באותם מקרים שבהם נעשה חוזה לשנים רבות, ייתכן שיש הפרשי מחירים.
2. ההיגיון הוא שכל מי שעשה חוזה בתקופה של מדיניות שונה, אין אפשרות לשנות את החוזה בצורה שרירותית.
3. על שולחן מועצת מינהל מקרקעי ישראל מונחות הצעות, שתאפשרנה שינוי השיטה והטיפול.
4. דמי ההסכמה אינם גבוהים. הם מביאים לידי ביטוי את ערך הקרקע כנכס הנמכר.
5. בשנים שעברו לא עדכנו את דמי החכירה. בשנתיים האחרונות מעלים דמי החכירה בהתאם למדד אחת בשנה.
6. אנן פועלים בהתאם למדיניות הממשלה.

3380. הסובסידיה לכרעים

חבר הכנסת א' ריינשטיין שאל את שר החקלאות ביום ג' בתמוז התשמ"ז (30 ביוני 1987):

2. "יריב אספקה" לא היתה צריכה לשלם בעד הזכות לייבא גרעינים, אלא שילמה על חברת "אספקה", מכון התערוכת המספק את המזון לבעלי חיים.

3. ראה תשובתי על שאלה מס' 2.

3333. מניעת דלקות ביערות

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר החקלאות ביום כ"ו בסיוון התשמ"ז (23 ביוני 1987):

בחודש מאי בלבד עלו באש כ-1,000 דונם יער נטוע וחורש טבעי ועוד כ-10,000 דונם מרעה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה הם הצעדים שהמשרד עומד לנקוט לנוכח ריבוי דלקות היערות?
2. האם עניין זה נתון למרותו של משרד ממשלתי כלשהו?
3. נוכח ריבוי השרפות והרס הנוף בשנים האחרונות, מה בדעת משרדך לעשות כדי להיערך הן בתחום ההסברה והן בתחום פעולות המנע?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיתוף פעולה בין הצבא, קק"ל — קרן הקיימת לישראל — ושומרות הטבע ממעיט ככל האפשר את השרפות, אך בשנה ברוכת צמחייה כמו השנה קשה למתן באופן מוחלט.
2. הנושא אינו נתון למרותו של אחד המשרדים, אך טבעי הדבר שהאתריות נופלת על משרד החקלאות בתוקף תפקידו ועיסוקיו.
3. אנו פעילים בנדון כל השנים. יקשה עלינו להגביר את הפעילות בגלל מחסור בתקציב ומגבלה בכוח אדם.

3378. חריגות ממכסות גידול פרחים

חבר הכנסת פ' גרופר שאל את שר החקלאות ביום ג' בתמוז התשמ"ז (30 ביוני 1987):

על-פי חוק מועצת הפרחים מוגשות חביעות משפטיות נגד חקלאים המגדלים פרחים בלא מכסות.

נודע לי שמושבים ביצעו חריגות של מאות דונמים של פרח שעווה במשך כמה שנים. כתוצאה מכך, נוצרו עורפי פרחים, ירידת מחירים והפסדים לחקלאים, ונמנעת הגשת חביעות משפטיות נגד המגדלים. כנגד זה, מגישה מועצת הפרחים משפטים נגד חקלאים החורגים ממכסתם גם כשמדובר בחריגות של רבע דונם, ומטילה על החקלאים קנסות כבדים.

אודה לכבוד השר אם ישיבנו:

1. האם הדברים שנמסרו לי נכונים?
2. האם יש יחס שונה לכל אחד מן הסקטורים שצוינו?
3. אם כן — האם במדיניות זו יש שיקולים סקטוריאליים?
4. האם תפצה מועצת הפרחים את החקלאים האלה?
5. מה בדעת השר לעשות כדי שהחקלאים לא יפגעו?

הסוכסידה שהחלקאי מקבל לביצה לבין הסוכסידה המוקצת לחלקאי לביצה איננו נובע מכך שהסכף מגיע לגורמי תיווך, אלא כגין הקירור?

שר החקלאות א' נחמקין:

חס ושלום, זה רק בגין ההוצאות על עודפי ביצים, החיור או הגורמים המסחריים מקבלים בדיוק את האחרון שעליו הוסכם מדי שלושה חודשים בהתחשבות.

3428. סלילת כבישים בכפר טובא

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר החקלאות ביום ה' בתמוז התשמ"ז (2 ביולי 1987):

תושבי טובא טוענים, כי ניתנה התחייבות מינהל מקרקעי ישראל לסלול ביישוב כבישים, וכי למרות החוזה הקיים לא מילא המינהל אחר התחייבות זו.

אשר על כן, אבקש מכבודו השר להשיבני:

1. האם יש התחייבות של המינהל לסלול את הכבישים ביישוב?

2. אם קיימת התחייבות — מדוע אין ממלאים אחריה?

3. מתי כוונת המדינה לסלול את הכבישים, אם בכלל?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. לא קיימת התחייבות של המינהל לסלול כבישים ביישוב. פיתוח הכפר, כמו יתר כפרי הכרמל, נעשה באמצעות ועדה בין-משרדית מיוחדת, בהתאם לתקציב המאושר על-ידי משרד הבינוי והשיכון במסגרת פרוגרמה שנתית.

2 — 3. השנה בוצעה פריצה וסלילת כבישים באורך של כ-1,100 מטר וקיים בתכנון ביצוע עוד קטעים החיוניים לפיתוח השכונות הקיימות.

כל פריצת כבישים נבדקת בהתאם ומובאת לדין ולאישור ועדת הביצוע הנ"ל, בהתאם לתקציב העומד לרשות הוועדה.

בקשתם של הפונים נמצאת כעת בבדיקה, ואני מקווה שזו תסתיים בחיוב.

3429. תפקוד חברת "מקורות"

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החקלאות ביום ה' בתמוז התשמ"ז (2 ביולי 1987):

הובא לידיעתי כי בחברת "מקורות" יש מחלוקת בין ההנהלה למוכרות על דרך רה-ארגון החברה, וכי דבר זה פוגע בתפקוד החברה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ידוע לכבודו על תוכנית רה-ארגון החברה ומטרותיה, ומה היא עמדתו בנושא?

2. אילו צעדים נוקט השר כדי ליישב את הסכסוך?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. התוכנית ידועת לי והן על דעתי ובהסכמתי.

2. אני עושה כל מה שצריך כדי שהעבודה לא תסבול. משק המים ינוהל באופן סדיר ואת המחויב שינוי — נשנה.

אבקש מכבוד השר להשיב על השאלות האלה:

1. מה היה סכום הסוכסידה שניתנה מכספי התקציב בעד כל ביצה ששווקה בחודשים אפריל, מאי ויוני 1986 — כל זאת במסגרת התכנון?

2. מה היה מספר הביצים ששווקו בחודשים אלו במסגרת התכנון?

3. הידוע לכבוד השר מה היה סכום הסוכסידה שניתנה למגדל בעד כל ביצה ששווקה על-ידיו בחודשים אפריל, מאי ויוני 1986?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. בחודש אפריל 1986 ניתנה סוכסידה מכספי התקציב סך 0.218 ש"ח לביצה: בחודש מאי 1986 — 0.0136 ש"ח לביצה: בחודש יוני 1986 — 0.0132 ש"ח לביצה.

2. סך כל הביצים הממוכנות הסתכמו ב-402 מיליון 646,000 יחידות בחודשים אלו.

3. סך כל ההטבות שניתנו למגדלים בחודשים אלו היו 0.015 ש"ח ליחידה.

אני רוצה להוסיף על האינפורמציה דבר חשוב, אבל אם אתה רוצה לשאול, בבקשה, אולי אוכל להשיב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני השר, בשאלה 3 שאלתי מה היה סכום הסוכסידה שניתנה למגדל בעד כל ביצה ששווקה בחודשים אפריל, מאי ויוני, ולא הממוצע.

שר החקלאות א' נחמקין:

לא הכנתו. אני צריך להיווה, להשיב על השאלה שהיתה. כפי הנראה היתה אי-הבנה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם אפשר לקבל תשובה בכתב?

שר החקלאות א' נחמקין:

כן.

חשוב לי שתשמע ממני הסבר קל נוסף. מגדלי העופות אינם מקבלים כרגע את הסוכסידה המלאה. זאת הבעיה. אם לא היתה בעיה כזאת, ודאי לא היתה שאילתא. השאילתא לא היתה לצורכי אינפורמציה בלבד אלא, בצדק, כתוצאה מחלונה של חקלאים שמקבלים סוכסידה נמוכה יותר מאשר זו המופיעה בתקציב. הסיבה פשוטה. לפני כמה שנים הוקצו לסך כל מגדלי העופות כ-300 מיליון ביצים — אני חוזר: 300 מיליון ביצים — מעל למה שהשוק צורך. לאט לאט אנחנו מתגברים על הבעיה. השנה, אני מעריך, נסיים בכ-60 מיליון ביצים עודפות בקירור. כדי להחזיק 60 מיליון ביצים בקירור במשך חודשים רבים, צריך להוציא תקציב גדול מאוד, שאינני מקבל אותו משום מקור אלא על חשבון כל מגדלי הביצים. לכן אינני יכול לשלם באופן שוטף את הסוכסידה המלאה המופיעה בתקציב. אלא מופחתת ממנה ההוצאה על החזקת מלאי קבוע ונורא כזה בבית-הקירור. האינפורמציה הזאת חשובה מאוד.

היורד ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם אני יכול להבין מדברי השר, שההפרש בין

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת איתן.

שר החקלאות א' נחמקין:

אתה יודע שאני עושה זאת כמעט בכוח. מה אני יכול לעשות?

היו"ר ח' גרוסמן:

אדוני השר, אני אפילו לא יכולה לומר לך תודה על הידיעה המעציבה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת רן כהן, אין לך רשות, זאת לא שאלתא שלך ואין לך זכות לשאלה נוספת.

היו"ר ח' גרוסמן:

אדוני השר, האם אתה מוכן להשיב על שאלתא מס' 3123 של חבר הכנסת אפרים שלום?

שר החקלאות א' נחמקין:

בוודאי, לחבר הכנסת אפרים שלום, חמיד.

היו"ר ח' גרוסמן:

כלי איפה ואיפה.

שר החקלאות א' נחמקין:

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 3123, ראה עמ' 3902).

אפרים שלום (המערך):

תודה רבה.

היו"ר ח' נחמיאס:

תודה לאדוני שר החקלאות על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת.

אבקש להוסיף דברים שהם לרעתי חשובים יותר מהשאלתא, כאשר לצרות שיכולות להיגרם לנו מהבעיות ב"מקורות", חודש אחרי כניסתי לתפקיד הגעתי למסקנה, שחייבים להוסיף משאבה נוספת בכנירת. אני מנהל מלחמת התכתבויות — התכתשות — שנתיים וחצי עם האוצר. כשאני מודיע מדי פעם, שאם לא נוסף עוד משאבה, יש סכנה שיקרה לנו מה שקרה עכשיו כיוון. הסברתי שתוסר ממני האחריות אם לא יאפשרו לי להשקיע 15 מיליון דולר ב-15 שנים, כלומר, 15 מיליון דולר בשנה. למזלנו הרע, לפני חודש וחצי שותקה משאבה אחת מהשלוש. מכיוון שנתבקשתי להשיב בקצרה, לא ארבה בדברים. אלה משאבות שהיו צריכות לעבוד לפי המקובל 15 שנים, והן עובדות למעלה מ-20 שנים. משאבה אחת שותקה לפני חודש וחצי, והיא תחזור שוב לפעולה בעוד חודש וחצי. שלושם בלילה שותקה משאבה נוספת. ועל כך הזהרתי עשר פעמים. אם לא היו מתקנים אותה הלילה — זה מקרה נדיר מאוד שהצליחו לתקן אותה בלי הצורך להביא חלקים משווייץ. שעצם ההזמנה שלהם אורכת חודש — ייתכן שהיינו נשארים בלי מים. אני מנהל מאבק נורא בעיקר עם אגף התקציבים.

מיכאל איתן (הליכוד):

שר החקלאות א' נחמקין:

אולי, אני הוספתי דברים אלה לשאלתא, מפני שאני יודע שיש רגישות למשק המים, ואנחנו במצב שבו השנה, עקב כך שהכנירת מלאה, למזלנו, עד גדוהיה, לא נצליח להוציא את הכמות שאנחנו צריכים, מפני שלא הצלחתי להשיג סיוע — סיוע מילולי, אני אפילו לא צריך כסף — מהאוצר להוסיף משאבה נוספת, שהיא חיונית ביותר כמעט כאוויר לנשימה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי התייעלות וארגון יעורו, כעזרת שר האוצר.

י. הצעה לסדר-היום ניהול מינהל מקרקעי ישראל

אהרן נחמיאס (המערך):

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 6093, של חבר הכנסת רן כהן, בנושא: ניהול מינהל מקרקעי ישראל. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החקלאות, חברות וחברי הכנסת, קרקעות מדינת ישראל הם הנכס היקר ביותר שיש לנו במדינה. אין כל ערך למערכת הכספית הבנקאית האחרת בלי שקרקעות המדינה יישמרו ויובטחו. מינהל מקרקעי ישראל הוא המוסד הממלכתי שעמו יש לכל אזרח במדינת ישראל, כמקדם או כמאוחר קשר, תלות, דין ודברים וחיוניות של היוקנות הרדית, בעיקר של האזרח כמינהל.

ידידי חבר הכנסת יצחק פרץ מן המערך העלה לפני תקופה לא-ארוכה את השאלה של שעורייית הניהול במינהל מקרקעי ישראל. לדאבוני הרב, א-אפשר, אדוני השר, להסתפק עוד בהגדרות כוללניות — לאחר החשיפות שנעשות היום על-ידי התקשורת, על-ידי אנשים מסומים, וגם על-ידי מוסדות המדינה, כמו מעורבותו של מבקר המדינה בפרשות כאלה ואחרות, בכלל זה דוח מבקר המדינה מס' 27 על חשיפותיו. היום הגיע הזמן לשים את האצבע על הנקודה המדויקת

שממנה, כפי הנראה, לפחות חלק גדול של הרעות החולות של המינהל מתקיימות ובגינן ניוקים המדינה והאינטרס הציבורי נזק כל ישוער. שא-אפשר להשלים עמו עוד. כוונתי למנהל המינהל, שאומנם איננו פה ואיננו יכול להגן על עצמו, אבל זהו בדיוק תפקידו, או מקומו, במידה שיש בכלל אפשרות להצדיק, של מי שעומד בראש המשרד.

אני טוען, אדוני השר, מידיעה קרובה של הנושא, שנכון להיום מנהל המינהל אינו פועל לטובת המדינה והאינטרס הציבורי של מדינת ישראל, לא של אזרחיה, לא של קרקעותיה ולא של טובת הכלל. אין אפשר להיווכח באידוע כמו עמותת "פנינת הכתר" ברחובות, פרשה שעוריייתית שאין דוגמתה? קבוצת אנשים קיבלה מהמינהל ב-1982 קרקע יקרה כעבור תוכנית כלכלית, ולא עמדה בהתחייבותה. מתקידו הטבעי הפשוט ביותר של המינהל הוא להוציא אותה משם. הפרקליטות התחילה לפעול, כדי להוציא אותם כרת וכדין. מי עומד מנגד? ראש מינהל מקרקעי ישראל, הוא מסייע בידי האנשים שהמינהל צריך לפנות אותם משם. יתירה מזאת, הוא מרמה אותך, אדוני השר, וסוחט ממך אישור לוויתור על העמותה, תוך מסירת רבע, או שליש, של אינפורמציה. אני מקצר בכל החשיפה הזאת. כיוון שהנושא ידוע לך היטב.

יצחק פרץ (המערך):

לא על זה מדברים. מדברים על ההתפתחות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר שהוא שקרן. אם הוא יוכיח שאני אמרתי, אני אחזור כי ואתפטר מהכנסת. אני אומר שהוא משקר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה הדבר האחרון שתעשה, כי ברגע שתפטר מהכנסת תלך ישר לבית-סוהר.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא עומד ומשקר. אני חוזר ואומר, אם הוא יוכיח שאני אמרתי דברים כאלה, אני מוכן לעמוד למשפט הציבור, ואני מודיע כאן שאני אתפטר.

היו"ר א' נחמיאס:

תקשיב לי בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן. אתה ואני חברים בוועדה. רק היום רצינו לגזור על חברי הכנסת כללי התנהגות — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא מצטט אותי.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מדבר אליך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מישהו שמע אותי אומר שהוא אמר? זו פרנויה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש סליחה. תנו לי לדבר עם חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מבקש ממך. הבה נעביר את הוויכוח לפסים יותר תבריים ונגלה ירכו יותר חרבות. אני מבקש לקבל את הסכמתך למחוק את מה שאמרתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם הוא אומר שאני אמרתי משהו ואני שותק, פירוש הדבר שאני מאשר שכן אמרתי. אני מודיע לך שהדברים שהוא אמר שכאלו אני אמרתי הם שקר. ואני חייב לומר זאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, אם אמרתי שהוא אמר משהו, אני מבקש שזה יימחק. כיוון שלא אמרתי שהוא אמר משהו, אין בעיה ואין מה למחוק.

היו"ר א' נחמיאס:

אני חושב שעכשיו אומר את הדברים על דעת חברי הכנסת רן כהן ומיכאל איתן. חבר הכנסת רן כהן חוזר בו אם חבר הכנסת מיכאל איתן נפגע ממה שהוא אמר, וחבר הכנסת מיכאל איתן חוזר בו מדבריו לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. הטענה היחידה שטענתי היא, ששם נעשית בנייה בלתי חוקית. אם יש לאנשים רשיונות בנייה, שציגו אותם. אם כונים בנייה בלתי חוקית, תפקידו של ראש המינהל לפעול נגד אלה שכונים בנייה בלתי חוקית. את זה מר ליפקה לא עשה, והוא לא עשה את זה כעצה אחת עם חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא שואל אותך ככלל. אני אומר מה שאני חושב. וכי אתה תאמר לי מה להגיד?

אבל, רכוחי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, עורכת-הדין גורית מצגר מהפרקליטות אומרת בסיכום את המשפט המסכם את הכול: "היה ברור שהמינהל לא יבצע את פסק-הדין גם אם יינתן. נותר בלבנו חשש, כי הבקשה להפסיק את המשפט — בקשה שראש המינהל עומד מאחוריה — מכוססת על נימוקים זרים". האיש המופקר על מציגי כל ההליכים כדי שהקרקע תוחזר לידי המינהל פועל בעצם מנימוקים זרים כדי שהקרקע תישאר בידי כמעט פולשים. זאת שערורייה. לטובת מי פעל שם מר ליפקה? למען מי הוא מנסה בשתדלנות ובעזומה להונות את השר ולתמרן את הפרקליטות אם לא למען מקורביו למפלגה. לליכוד, ועל חשבון קרקעות המדינה?

אדוני היושב-ראש, הונאת השר במקרה זה אינה המקרה היחיד. פעם נוספת הוא ניסה להונות את השר, ותיכף אומר למה, בפרשת אלי עמר, בניסיון לפטר אותו. למעשה הוא הוציא מהשר בעזומה חתימת הסכמה לפיטורי אלי עמר, כאשר הוא ניסה להציג את העובד הזה לא כמי שחושף את השחיתויות הכלליות אלא כלא-מרוצח, כבעל תפקוד לקוי. רק לאחר מכן, כאשר מבקר המדינה נכנס בעובי הקורה, הסתבר שהנימוקים הם זרים. מר ליפקה מנסה להדיח את העובד הזה דווקא משום שהוא חושף שחיתויות, וחלקן של השחיתויות הן שלו ושל חבריו. אין מדובר בטעמים מפלגתיים, ולא בטעמים פוליטיים. לפרשות שנחשפו אין "כתר פוליטי". אבל הוא ידע מצוין מה הוא עושה. כיוון שאם אכן ייחשפו השחיתויות כמינהל, יגיעו בסופו של דבר, כרוך רובן של הפרשיות, לחשיפת מעלליהם ומעשיהם של חבריו. זהו האינטרס של המדינה שכראש מינהל מקרקעי ישראל יעמוד אדם שמנסה להדיח את מי שחושף שחיתויות? שינסה להדיח אדם שמנסה למנוע הפקרת קרקעות המדינה? והלאו הוא עצמו ממונה על מניעת ההפקרה הזאת.

אדוני השר, בתקופה הזאת ממש נבנות בכוכבי-איר 230 יחידות ללא אישורי בנייה, בניגוד לחוק. המינהל והקופה מאבדים סכומי עתק, שאותם צריכים לגבות מכל בונה על קרקע של המינהל כדי חכירה.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמו שנבנתה מגבעתי-שמאל.

יגאל כהן (הליכוד):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צמרת המינהל בלעדיו, כאשר הוא נמצא בחוץ-לארץ, מחליטה לפתוח בהליכים משפטיים. מה קורה? אז יש קנוניה בין מר ליפקה לבין חבר הכנסת מיכאל איתן, שכלל מסרב לדון בעניין עד שלפיקה יחזור מחוץ-לארץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאיפה אתה יודע את זה, שקרן עלוב ומסכן? מאיפה אתה יודע את כל זה?

היו"ר א' נחמיאס:

רגע, סליחה, אדוני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על ראש הגנב כועד הכובע.

אמירה סרטיני (מפ"ם):

— — —

יגאל כהן (הליכוד):

את מדברת על כוכבי-איר?

אדוני השר, מר ליפקה הוא דוגמה רעה של שחיתות שחייבים להפסיק אותה מיד. אם רוצים ניקיון כפיים מינימלי בשירות הציבורי, אין לך דרך אחרת, אדוני השר, אלא להדיח אותו מתפקידו ולמנות במקומו אדם ישר-דרך.

מיכאל איתן (הליכוד):
כמוך...

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת רן כהן. אני מוזין את שר החקלאות לדברי תשובה.

מיכאל איתן (הליכוד):
מה עם הנאצים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הם החברים שלכם.

דב שילנסקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך לבקש מחבר הכנסת רן כהן לחזור בו מדבריו. הוא אמר לחבר הכנסת מיכאל איתן, שהנאצים הם חברים שלו. אני חושב שדבר כזה עוד לא נשמע בכנסת. הוא אמר: הנאצים הם חברים שלך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת שילנסקי, תשאל את החבר שלך למה הוא שאל אותי על הנאצים. יש לך כנראה מצפון סלקטיבי.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני רוצה להגיד, שאני מודה לחבר הכנסת דב שילנסקי ואני מבקש לקחת את הדברים חזרה. אם חבר הכנסת רן כהן מאשים את אנשי הלח"י שהם נאצים, אני מודה שאם להם הוא קורא נאצים, הגענו למצב שאני צריך לומר שאנשי לח"י הם החברים שלי והמשתמע מזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש הבדל בין נאצים לבין מי שכא אחם בקשרים. זה מה שאמרתי. תלמד עברית כבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
ממך אני לא יכול ללמוד שום דבר. תבוא לספר לי מה קורה עם אודי אדיב והרשת הסורית. השאר לא מעניין אותי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תאמין לי — — —

היו"ר א' נחמיאס:
אולי תאמינו לי שניכם, שעוד מעט אוציא את שניכם מהאולם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא מטיף לי מוסר, טינופת — — —

היו"ר א' נחמיאס:
מה הדיכורים האלה? חבר הכנסת רן כהן.

יגאל כהן (הליכוד):
תוציא אותו מהאולם.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מצטער, אני לא רוצה לשמוע אף אחד. חבר הכנסת דב שילנסקי הסב את תשומת לבי למה שנאמר. אני באמת לא שמעתי, יכול להיות שזה נאמר במהלך ויכוח כינייהם. לא שמעתי. לא הייתי מרשה. אבל לאחר שהסבת את תשומת לבי, אני מבקש מכם, חברים יקרים, לשמור על דמה. לא יכול להיות

מיכאל איתן (הליכוד):
המלים "בעצה אחת" אינן נכונות.

דב שילנסקי (הליכוד):
אני מציע לך שחלף לוועדת הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מציע לאפשר לחבר הכנסת לסיים את דבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):
אמרתי שהוא משקר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אינני רוצה לעשות מצב-רוח לא ליושב-ראש, לא לשר ולא לחברי הכית, על-ידי פירוט הפרשיות למיניהן. אבל זוהי סדרה רצופה של פרשיות מעיקות, קשות וחמורות. כך גם ניסיונו להעביר 3 מיליוני דולר מהמינהל לידי חברת מת"מ, כאשר אנשי המינהל עצמם מעריכים את הסכומים שמגיעים להם רק ב-800,000 דולר. הוא, מר ליפקה, ראש מינהל מקרקעי ישראל, פועל כדי שהם יקבלו 3 מיליוני דולר. לבסוף, בערכאה המשפטית נקבע רק סכום של 1.6 מיליון דולר. הוא היה מוכן להעביר סכומים כפולים ומכופלים מקופת המדינה לאנשים מקורבים ומיוחסים.

מה קרה, אדוני השר — — —

עובדיה עלי (הליכוד):
מה זה מת"מ?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תתעניין ותדע.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני אסביר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה קרה, אדוני השר, כפרשת נחלת-זיכיונסקי, ליר בנימינה? היתה הפקרת אדמה יקרה לידי אנשים, כאשר המינהל צריך היה להוציאה מידיהם. אילולא המעורבות של שר החקלאות, היתה האדמה הוואת נלקחת מדי המינהל ועוברת לידיהם של אנשים אלה. רק בגלל התערבותך, אתה, אדוני השר, לא איבדה מדינת ישראל את האדמה הזאת. אבל מה היתה פעולתו של ראש המינהל? האם היא היתה לטובת המינהל, או שהיא היתה לטובת האנשים שעשו את החריגות?

מה קרה, אדוני השר, כפרשה של הנהג של חבר הכנסת פסח גרופר? איך קרה שהמינהל הפסיד סכומים כל כך גדולים רק מפני שהיה צריך לעשות טובה לאדם מקורב, וזאת על חשבון קופת המדינה?

מה קרה עם ההטבה המפליגה לכית-יוצ"ו, בית-הורים למיליונרים בתל-אביב, רק משום שאחת המקורבות יושבת שם בשיבה? ומה עושה ראש המינהל בשיבה — האם הוא פועל לטובת המינהל, או שהוא נותן פרשנות לטובתה של אותה אשה?

ואחרון אחרון ולא חביב. אדוני השר, כיצד זה ייתכן שבראש המינהל המופקד על הגנה על חוקי הכנייה במדינת ישראל ועל תשלומים כדת וכדין מכל אזור — ואלה נגבים כדת וכדין, ולפעמים למעלה מזה — ראש המינהל עצמו, בביתו הפרטי, עובר עבירות אלה? יש חריגות בנייה. הוא לא משלם למינהל את מה שצריך לשלם.

אדוני היושבראש, חברי הכנסת, אני חייב להודות, ובצער, שהאווירה ויחסי העבודה במינהל מקרקעי ישראל קשים מאוד. הלוואי שלא היינו עדים לכתבות. הלוואי שלא הייתי נדרש מדי פעם להשיב, לענות ולעשות ניסיון ומאמץ, לעתים נושא, להחזיר את המינהל לתפקוד המגיע לו. אני שותף לדעה שבידי המינהל נמצא הנכס היותר גדול של מדינת ישראל, לא רק מבחינה כספית, גם כמכשיר לקביעת מדיניות, ולא רק לקביעת מדיניות הבנייה. בגלל אלה סיבות, אין דבר חשוב יותר מקרקע. מדינת ישראל היא אחת הארצות שבהן אחוז הקרקע הנמצאת בידי המדינה הוא מן הגדולים ביותר, למעט כמובן החלק המולאם בארצות קומוניסטיות. אני מדבר על חלק העולם שאנחנו רגילים להשוותו אלינו. נכס כזה יכול לסייע מאוד למערכות הכלכליות, יכול לסייע מאוד למערכות המדיניות, יכול לסייע מאוד לכל המדיניות שבה רוצה ומעוניינת מדינת ישראל; למדיניות כולה. במוסד כזה חשוב, טוב ומועיל כשהדברים מתנהלים כשורה והעבודה מתנהלת בקצב משביע רצון ויעיל. לא זה המצב במינהל. אם לא אומר זאת, לא יהיה מצפוני נקי.

זה זמן-מה אנשים מקיימים באופן פרטי, ביוזמה פרטית, וכמה עיתונאים באופן מסודר ועקבי, איזו מלחמה כנגד מינהל המינהל, ודאי מתוך אמונה שאכן הם רואים לטובת הציבור. הם חוששים שיש דברים שאינם כשורה, והם חושבים שהם חושפים בזה שחיתות ומעשים שלא ייעשו מבחינה ציבורית.

לאחר שהועבר, אינני יודע ביוזמה של מי, חומר ליועץ המשפטי לממשלה, הוא הטיל על שניים מבכירי עובדיו לבדוק את הנושא. הנושא נבדק, חלק מהנושאים שהעלה חבר הכנסת רן כהן מופיעים בחומר זה. הנושאים נבדקו, והמסקנות הוגשו ליועץ המשפטי. קיבלתי את המסקנות. פניתי בכתב ליועץ המשפטי, כמי שהטיל עליו את הברור, בתביעה שיועץ לי את החלטתו באשר למקרה הנדון, כדי שאפעל בהתאם; שיואל לעשות זאת ללא דיחוי, היות שהנושא הוא ציבורי ואינו יורד מהבמה הציבורית. נתבקשתי על-ידי בעל-פה, ולא בכתב, שלא לדחוק בו, ממני שהוא בזמנו לא נתן למנהל המינהל להשיב על ההאשמות כנגדו. מינהל המינהל קיבל את המסקנות ממני, ורק לאחר מכן פנה ליועץ בתביעה לאפשר לו להשיב, ודאי אחת לאחרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
באילו פרשיות מדובר?

שר החקלאות א' נחמיאס:
מאלה שהזכרת — "פנינת הכתר", ראש-העין, אלי עמר, אינני זוכר, בוודאי עוד אחדות. לא כולן. לכן אני מודיע מדי פעם מעל הבמה הזאת, כממונה על המינהל, לאחר פניות אלי בעל-פה ובכתב: כל עוד לא אקבל את החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה, אני רואה את הנושא הזה כמעט בבחינת סוביידיציה. לא מתחבל על דעתי, שאני אקדים את החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה.

אני מודה, לו עשיתי לי חיים קלים — לאחר מכן עלו עוד כמה פרשיות, והן לא נחקרות על-ידי היועץ המשפטי, ואני יכול לעסוק בהן. אבל אינני חושב שזה יהיה הוגן וציבורי.

נשאלתי לגבי חברת הבנייה כיפו. זוהי חברה שקיבלה זכויות רבות מהמינהל, ולאחר מכן — אני אומר זאת בלי לדייק, כדי שלא להאריך — — —

עובדיה עלי (הליכוד):
למי היא שייכת?

מצב כזה, שפה, בכנסת ישראל, חישמע המלה "נאצים"? לאן הגענו? דווקא אצלנו פה? אני מבקש משניכם לבקש למחוק את הדברים ולחזור בכס מהם. להגיד פה, בכנסת ישראל, זה לזה את המלה "נאצים"? הרי זה מועז. חבקשו שניכם למחוק את המלה הזאת מהפרוטוקול.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רק ירדתי מהבמה והוא אמר לי: נאצים.

היו"ר א' נחמיאס:
אני לא שמעתי. חבר הכנסת שילנסקי הסב את תשומת לבי לכן.

דב שילנסקי (הליכוד):
הוא אמר: הנאצים הם חברים שלך.

היו"ר א' נחמיאס:
אתן לך, חבר הכנסת רן כהן, וגם לחבר הכנסת מיכאל איתן, להגיב במלים מספר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושבראש, קודם כול, אני מקבל את החלטתן לבטל את המלה הזאת. אני אך ירדתי מהבמה והדבר הראשון שנתקלתי בו היתה הקריאה של חבר הכנסת מיכאל איתן לעברי: מה עם הנאצים? בחשובה על כך אמרתי, משום שהאמירה הזאת נראתה לי ברוטלית, לא הוגנת: הנאצים הם חבריך שלך. לא על כך דיברתי. אני דיברתי על השחיתות במינהל מקרקעי ישראל. אבל אני אקבל בשמחה רבה את המחיקה, גם של קריאתו של חבר הכנסת מיכאל איתן וגם של חשבותי עליה. תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אשמח מאוד אם במסגרת ההתייחסות לנאצים יבטל חבר הכנסת רן כהן גם את השאלתא, לפחות את אותו חלק שבו הוא מגנה, או מרמז שלאנשי לח"י לא מגיע עיטור הגבורה, "אות הלוחם בנאצים".

קריאות:

היו"ר א' נחמיאס:
אני אפשרתי לחבר הכנסת מיכאל איתן להגיד מלה.

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא כתב שהם רצו לכוא בקשר עם הנאצים ולא להילחם בהם. מוכן ששאלתי אותו מה עם הנאצים. הוא הבין שהכוונה היא לשאלתא. הוא ידע עליה. הוא ניסה לקשר בה בין אנשי הלח"י לבין הנאצים. אם הוא חוזר בו, גם אני חוזר בי מהשאלה מה עם הנאצים.

היו"ר א' נחמיאס:
חברים יקרים, אני לא ידעתי שאתה מתכוון לשאלתא. אבל עכשיו אני שומע, שלאחר שהוא ירד אמרת את המלה הזאת, והוא הגיב על כך. אני לא ידעתי זאת. אילו לא הסב חבר הכנסת דב שילנסקי את תשומת לבי — לא שמעתי כלל לא אותך ולא אותו. אבל טוב, קורה. לכן אני מבקש, עזבו את השאלתא. אני מדבר על מה שנאמר בעת הזאת. שניכם חזרתם בכס מהמלה הזאת. נקודה.

בבקשה, אדוני שר החקלאות: מחילה שהטרחנו אותך לעמוד עד שתיתן תשובה.

שר החקלאות א' נחמיאס:
הכול למען הדמוקרטיה.

רבה: זה עניין אישי. הודעתי היום שאבקש משני חברי מועצת המינהל שיבדקו את העניין, כי בעניין זה יש עובדות. כותבים כתבה, אבל אם מתברר אחר כך שהעובדות שונות, אפשר בתוך שבועיים לסיים את הפרשה. ואם מי שהשמיץ עשה זאת בצדק, צריך יהיה האיש לתת את הדין, כי העניין חמור מאוד. אך ייתכן שלדברים אין בסיס. אם אין לדברים בסיס, לשם כך לא צריך שנה. זה לא משפט, זה כירור טכני, זה נמצא כרישום במועצה. אמרתי שאבדוק את הנושא הזה. לגבי נושאים אחרים, אמרתי שאבדוק כל נושא לגופו, כי אני יודע שיש כציבור רגישות בלתי רגילה בנושאים אלה.

אני מוכרח לומר כמה משפטים לגבי כוכבי-איר. מחצית האשמה צריכה להיות מופנית אלי, ואומר מדוע. ראשית, הובא אלי להכרעה מצב מוזר, שעוד לפני שהגעתי למינהל הוחלט שכ-250 מגרשים — ואבקש מראש את חבר הכנסת איתן — להעיר לי אם אני מדייק, כי אין זה חשוב אם אטעה בכספר — הוחלט שכ-250 מגרשים יהיו בידי המינהל, והוא אשר יעשה את הפיתוח, יוציא אותם למכר, והוא אשר ייהנה או יפסיד מהעסקה. באחד השלבים פנה אלי חבר הכנסת איתן וביקש שגם את המגרשים האלה אתן לעמותה, כדי שלא יוצאו במכר, מפני שלמינהל לא היה כסף להשקיע בחשיתות, ואז זה היה נסחב, נמשך זמן רב ומחיר המגרשים היה עולה. אני משוכנע שזה היה בעצה אחת עם מנהל המינהל, הם בוודאי חיאמו ביניהם, אבל אני הייתי הפוסק, או המכריע, וקבעתי והבאתי זאת גם בפני המועצה, ונתקבלה החלטה שנותנים להם לפתח גם את המגרשים האלה.

מה קרה? היה ריכוז על המחיר שצריך לשלם בעד כל אחד מהמגרשים, ולא היתה הסכמה. הקביעה של השמאי לא התקבלה על דעתם, והתחילו לבנות ללא רישון מסודר. קרו לנו כמה מקרים כאלה גם בהתיישבות שאתה ואני ועוד כמה חברי כנסת שייכים אליה. כעסתי מאוד, בראש וכראשונה על מנהל המינהל, שבמקרים אלה היה מפנה לבית-המשפט. אני אמרתי, שאדם פרטי צריך להיזהר היטב, אבל אם זה קיבוץ או מושב, ובעיני כוכבי-איר דומה להם כי זו עמותה — אינני רץ לבית-המשפט, אני מוכן שזה ימשך עוד כמה ימים עד שאכבר את העניין. אם יתברר שהם פורצי גדר ואינם מוכנים לקבל הכרעה, לא תהיה לנו ברירה אלא לפנות לבית-המשפט.

מיכאל איתן (הליכוד):
קיבלנו הסכמה של המינהל. הוא חתם על כל התוכניות. יש חתימה של המינהל על כל התוכניות.

שר החקלאות א' נחמקין:

אני מדבר על ההחלטה לבנות לפני ש — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

על זה יש חתימה של המינהל.

שר החקלאות א' נחמקין:

אמרתי שבמקרים של גופים כאלה אני פונה לבית-המשפט רק כאשר הם מסרבים לקיים כירור, ואני משתדל לקיים כירור מסודר. ייתכן שלאחר הכירור יצטרכו לנווץ בהם והם ישלמו, וייתכן שהם צודקים — כתביעה הציבורית, לא האישית. האם זה מוכן? נכון שאני משוכנע, ועל כך לא הייתי צריך לכעוס, שכאשר היה מנהל המינהל בחוץ-לארץ היתה החלטה של מישו — לא ידעתי עליה — שצריך לפעול מייד להפסקת הבניה. ודאי שחבר הכנסת איתן השתדל לסחוב את זה עד אשר יבוא מנהל המינהל, שאתו יותר נוח לשוחח. כאשר הם באו, הפנה אותו מנהל המינהל אלי, ועובדה היא שהוא הגיע אלי. אמרתי לו שתוך כמה ימים אתן לו תשובה, אחרי שאכבר

שר החקלאות א' נחמקין:

חברה פרטית שקיבלה זכויות במכר, או במתן ללא מכר. לאחר מכן תבע המינהל ממנה להחזיר את הקרקע. כי היא לא עמדה בהחייבויות המכר. התנהל ריכוז כמה פיצוי צריך להחזיר לה. בינתיים השתנה ערכה של הקרקע. ייעודה יכול להשתנות, ולכן היא שווה יותר אף שלא עשית בה כלום. שיקול המינהל היה לתת לה סכום גבוה מאוד. אני מודה שלא אפשרתי זאת. אני צריך להיזהר מאוד בקביעה אם היתה בזה כוונה רעה או שהיה פה שיקול שנראה לי מרחיק לכת כאשר למגיע לאותה חברה. אמרתי שצריך ללכת לבית-המשפט, גם אם נפסיד. בענייני ציבור יש מקרים שאתה שוקל שלא ללכת לבית-המשפט, אם לדעתך אינך די חזק. לעתים אתה אומר: גם אם אינני בטוח בדרכי, אני חייב ללכת לבית-המשפט, מושב יהיה הפוסק, כי הסכום גדול מדי והעניין הוא ציבורי. ובית-המשפט פסק, מי שרוצה להוציא מסקנה אומר: חראו, עמדו לתת למישו 4 מיליונים, ובית-המשפט פסק פחות מחצי. למה צריך היה לתת? זה הרבה מאוד כסף.

יש כמה דוגמאות כאלה. אני מודה שעסקתי היום במועצה, לא ברצון. כמשך חצי שעה לפחות, במעשה שנראה לי בלתי אפשרי מבחינה ציבורית בנחלת-זיבטינסקי. מושב ליד בנימינה. נתקלתי שם בתופעה מוזרה מאוד, בדרך פעולה שקיבלה הסכמה של השר שקדם לי ובאישור המינהל. אני עיכבתי את הפעולה. נתבקשתי על-ידי מי שהיה אז ממלא מקום ראש הממשלה לבדוק היטב אם אין כאן מעשה של איפה ואיפה. נפגשתי לא פעם אחת עם עוזר ממלא מקום ראש הממשלה, עם עוזר ראש הממשלה — כי בינתיים היתה רוטציה. ואני עמדתי בתוקף על כך שאני יכול, ציבורית, לבצע את אשר הובטח. אמרו לי שזה בוודאי על רקע פוליטי, ואמרו לי עוד כל מיני דברים שלא נעמו לי, אבל הצטערתי על מי שאמר אותם. לא הצטערתי על כך שפגעו בי, כי אני רגיל לזאת בעיסוקים ציבוריים. אמרתי להם: חברים נכבדים, יש לכם דרך אחת, תלכו לבג"ץ. אם תזכו — נפתרה הבעיה. פנו לבג"ץ, ופסק-הדין היה כפי שהוקרא כאן. קיבלתי בפסק-הדין ציון לשבח קצת מוגזם: השופטים נתנו לי ציון לשבח עם מידת הגומה, לטובה.

אני יכול להאשים בכך מישו באופן ספציפי, כי זה קשור מדי פעם בשיקול דעת. לזה יש שיקול דעת כזה ולאחר שיקול דעת אחר, ואני יכול להביא דוגמאות רבות. אינני רוצה ואיני צריך לעשות זאת.

הודעתי היום, ואני מוכן להודיע גם מעל במה זו, שיש נושא אחד שאותו אני אבדוק אישית, מסיבה פשוטה. בנושאים האחרים — אם לא מוכח שיש במעשה מסוים טובת הנאה, יכולים להיות שיקולים כאלה ואחרים. מי שעוסק במינהל מקרקעי ישראל מוטלת עליו החובה לשיקול שיקולים שכל אחד מהם בעל משקל רב מאוד. בגלל הנושא. קרקע זה עניין יקר מאוד. יש עניין שאיננו עניין של שיקול ציבורי אלא הוא אף להיות האשמה אישית — חבר הכנסת כהן העלה עניין זה — והוא, שמנהל המינהל, המופקד על הנושא, שצריך לדאוג שדמי החכירה ישולמו בזמן, שהבניה תתבצע כחוק, ואם לא — לעכב אותה, הוא אישית נהג באופן שונה כאשר זה נגע לעצמו. אלה הם דברי חבר הכנסת כהן.

פסח גרומר (הליכוד):

האם חבר הכנסת כהן יודע שהאיש הזה גר בבית הזה 11.5 שנה?

שר החקלאות א' נחמקין:

אינני מנהל כאן את הוויכוח הזה, כי בעניין זה יש רגישות

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, בבקשה. אני מבקש להודיע לכם, שמרגע זה ואילך אתחיל לקרוא לסדר, ומי שלא ישמע בקולי ימצא עצמו מחוץ לאולם. בבקשה, אדוני השר.

שר החקלאות א' נחמקין:

ראשית, זאת הזדמנות מתאימה להודיע באופן ברור ולא משתמע לשתי פנים, שאני אעשה במינהל את כל המוטל עלי. אני לא בטוח שאני מקדיש די זמן לכך.

אמירה סרטני (מפ"ם):
ישר כוח.

שר החקלאות א' נחמקין:

שנית, אמרתי שבניין החלק האישי שבו מאשימים את מנהל המינהל, בימים הקרובים אדאג לבחון ולברר את העניין עד הסוף. יש להבדיל בין זה לבין החלק הציבורי, ששם יכול להיות שיקול דעת לכאן ולכאן.

שלישית, אני מקווה שלא נצטרך להעלות כאן מדי פעם את הנושא. עצם העלאת הנושא כאן וכעיתונות אומרת דורשני. אמרו לי: אולי לא תתערב, כי גם בעבר לא התערבו. ובכן, אני לא זוכר תקופה כזאת במינהל: אני לא זוכר, יש בעיה. אני מעולם לא פניתי לעיתון, מעולם לא שמעתי אותי מדבר במקום כלשהו. אבל עוד מעט יאשימו אותי, אולי זה אני הפעיל שם.

דן תיכון (הליכוד):
ליפקה מדליף לעיתון.

שר החקלאות א' נחמקין:
הו, כמה "אוהבים" יש לו לליפקה; אינך מעלה כלל על דעתך כמה רבים הם. שלעולם לא יהיו לך כאלה. חפש לך חברים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, הגיע הזמן שאקרא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר החקלאות א' נחמקין:

כיוון שדעתי היא שצריך שיעשה סדר, וכיוון שדעתי היא שלא יכולים לעשות את המשפט כאן, אלא במקום שבו צריך לעשותו, אני ממליץ לחבר הכנסת רן כהן להסתפק בתשובתי, ואנחנו נראה בזה תשובה על ההצעה לסדר-היום שלו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר החקלאות. חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסתפק בדברתי תשובתו של השר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן אדוני, ואני מחזק את ידיו של השר בבדיקה היסודית שיעשה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה.

יא. הצעה לסדר-היום

פיתוח וטיפוח הכינרת — פרויקט ייחודי-לאומי

ייחודי-לאומי, הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה, גברתי.

אם אנחנו יכולים לפתור זאת בדרך של ישיבה, לעניין הזה אין גבול. אני יכול להחמיר או להקל, איך שרוצים מעל כמה זו.

אני שמח שהספסלים מימיני התמלאו. אעשה כל מאמץ לברר את כל המתנהל במינהל. אני מבטיח לכם שאם אין אשם — נגן על כולם. ואם יש אשמים — הם יישאו באחריות. ואעשה זאת מהר ככל האפשר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שרי החקלאות בעבר נמנעו מלהתערב כמה שקורה במינהל. שר עוסק בפוליטיקה, מינהל זה מינהל. זאת הבעיה שבקונפליקט. יש מועצה והיא אחראית. הדיקה של מנהל המינהל היא למועצה ולא לשר.

שר החקלאות א' נחמקין:

אני חייב להשיב לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, כדי שלא ישחמץ כאלו אני רוצה להתחמק מתשובה על השאלה שהעלה חבר הכנסת ויינשטיין. ראשית, אינני השר היותר מעורה ופעיל במינהל, אני רוצה שתדע זאת. האם שמעת? אני אומר זאת שוב, כדי שתסיק מסקנה לעתיד הקרוב, לא לעתיד הרחוק. אינני השר היותר פעיל במינהל. אני פחות פעיל מאחרים — חבדוק בבקשה — בוודאי בנושאים כאלה, יומיומיים. ועל כך מאשימים אותי הרבה פעמים. אומרים לי: זה נושא שאתה אישית אחראי לו, בבקשה תנהג כפי שאתה צריך לנהוג. ואני זהיר מאוד.

דן תיכון (הליכוד):
אל תתערב במינהל, תשאיר את זה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אתה לא בעל הבית שלי, אתה חבר הכנסת. אינך מבין בזה דבר. מה זה ענייך? אני הממונה שם ולא אתה. מה זה, בעל-בית חדש? מנין לקחת את הזכות? לא אשאל אותך איך לנהל את המינהל, אם זה הסגנון, אשיב לך בסגנון הזה. אינך מבין בזה כלום ואין זה עסקך.

דן תיכון (הליכוד):

גם אתה אינך בעל-בית על זה. אל תיתן לי ציונים.

שר החקלאות א' נחמקין:

מי שואל אותך איך לעבוד במינהל? האחריות עלי ולא עליך.

בני שליטא (הליכוד):

שר החקלאות א' נחמקין:

ראיתי? "אל תתערב במינהל", מי יתערב, אתה? האחריות עלי ולא עליך.

דן תיכון (הליכוד):

זה שאתה צועק אינו הופך אותך לצודק.

היו"ר א' נחמיאס:

האם אתם רוצים שאני אתחיל להעיר לכם ולרשום?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 6033: פיתוח וטיפוח הכינרת — פרויקט

לפעמים שאי-אפשר לשאוב את המים המצויים שאנחנו כל כך זקוקים להם. אבל זה סיפור אחר.

נושא שני שצריך לטפל בו בכינרת הוא נושא הדיג. סך כל יכול הדיג בכינרת הוא 2,000 טונות דגה בשנה. החלל באמנונים וכלה בסרדינים. כ-200 דייגים דגים בכינרת ב-120 סירות קטנות, בשיטת רשת עמידה, וכ-10 ספינות דיג גדולות הרגות בחכת טבעת. מציאותם של הדיגים יש בה כרכה למשק הדיג בכינרת. וזה משפיע על האצות ועל כל בעיית המים.

אני רוצה להעיר, שכאשר אתה לומד את נושא הכינרת אתה רואה שזה נושא מרתק בגלל הרכבנות שלו, ושלממשק המים ולדיג שבו יש חשיבות גדולה מאוד.

אבל, נושא הדיג טומן בחובו גם סכנה של זיהום המים. עקב הרעלות של דגים — לפעמים דייגים מרעילים דגים במכוון. כדי שיהיה קל לאסוף אותם — ועקב הזיהום שנגרם על-ידי סירות הדיג.

נושא התיירות: התיירות ברמה הגבוהה והתיירות העממית. בשנים האחרונות, בעיקר מאז ויתרנו על סיני, מתפתחת התיירות העממית בקצב מהיר מאוד. מי שעובר באזור הכינרת, בעיקר בימים החמים האלה, יכול למצוא סביב הכינרת כולה כ-100,000 נופשים ביום אחד.

נושא החופים המוסדרים התפתח מאוד בשנים האחרונות. עד היום הוסדרו כבר שלוש מחופי הכינרת שנמצאים במסגרת תוכנית האב. אבל עדיין יש עוד כ-10 ק"מ של חופים להסדרה. מדובר בחופים שיש בהם שירותים מסודרים, מקומות חנייה, ואנשים יכולים להקים שם מאהל ואפילו לשהות כמה ימים.

יחד עם התפתחות התיירות העממית נוספו הרבה מאוד חדרים בבתי-מלון, דבר שמחייב תשתית של ביוב.

נוספו גם הרבה מאוד סירות שיט, סירות ספורט, מפרשיות, קיאקים וסירות מוטור, שגורמות גם בעיות של זיהום, אבל בעיקר בעיות של בטיחות. רק באחרונה היינו עדים למקרה הטרגי של אבי רז"ל, שסירת מירון ממש חתכה אותו. הדבר הזה מעלה מחדש את כל נושא החקיקה בדבר בטיחות השיט בכינרת. שלא תמיד מבטיח בחשבון את עובדת היותה של הכינרת אגם מים סגור, שהרבה מאוד אנשים מתרחצים קרוב לחופו, והסירות מגיעות בעצם אל בין המתרחצים. זה מחייב אותנו לבדיקה מחודשת של כל הנושא הזה, הקשור מצד אחד לרשות הדיג ומצד שני למשרד התחבורה.

אני רוצה לגעת בקצרה בשני נושאים נוספים, נושאי האשפה והביוב. ריבוי התיירות סביב הכינרת גורם לקידום האזור ומביא לו תעסוקה ופרנסה, אבל יש עמו גם בעיות רציניות של זיהום. נושאי האשפה והביוב חייבים להיות מוסדרים. בעיקר באזור הקרישי הקרוב לכינרת, אבל גם בכל אזור אגן ההיקוות שבו חיים בקביעות כ-130,000 חושבים, שמייצרים בין 14 ל-15 מיליון מטרים מעוקבים שפכי ביוב לשנה. רק 55% מהשפכים האלה מטופלים בצורה מניחה את הדעת. השאר, כ-45%, מטופלים חלקית או שעדיין אינם מטופלים כלל. יש גם הנושא של הרפתות, הרעלים ומערכות כיוב. יש עדיין יישובים שחיים עם בורות ספיגה, שעוד אין בהם כלל מערכת ביוב. הנושא הזה מחייב טיפול רציני מאוד ומימון רציני. בשביל לסיים את כל פרויקט הביוב באגן ההיקוות דרושים כמה מיליונים טובים של שקלים. אבל אילו אפשר היה לסיים לפחות את המערכת הקריטית, הקרובה לכינרת, בעיקר בכנס הפוריות ובסביבה הקרובה, לזה דורשים כ-1.5 — 1 מיליון שקלים.

ערנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. כמעט שצריך להתנצל בכנסת הזאת כאשר מעלים הצעה לא-נספיקציונית ולא-פוליטית ולא-מנגחת. אלא הצעה עניינית, המנסה אולי לתרום ולשפר משהו ולעשות פעולה קונסטרוקטיבית לטובת הנושא.

הנושא שאני מעלה היום איננו חדש. אני העליתי אותו לא פעם אחת. אני חושבת שזה נושא שאינו צריך לדת מסדרי-ימנו. הנושא הוא פיתוח הכינרת — אותו אגם מים שבשמו קשורים נושאים היסטוריים, דתיים, אסתטיים, אגדות עם, והוא בעצם כורך בחוכו נושאים רבים.

הכינרת היא מקור ומאגר המים החיים הגדול ביותר שלנו, מי השתייה וההשקאה. היא מהווה גם מקור פרנסה לדייג. היא הולכת וחופסת מקום, אולי בין החשובים ביותר בארץ, בנושאי הנופש, התיירות, הספורט והבילוי. מובן שריבוי הנושאים ומורכבותם מחייבים עוד יותר שמירה, פיתוח וטיפוח, ומהווים בעיה עוד יותר גדולה, משום שזה קשה למשרדים שונים. לפני ואחרי הכול זה מחייב אותנו לשמור על טיב המים, שאין להם תחליף.

אנסה לגעת בנושאים מספר, שאני חושבת שאנחנו חייבים לטפל בהם. כבר אמרתי שהכינרת היא קודם כול מאגר מי ההשקאה והשתייה הגדול ביותר בארץ. רק כדי לסכר את האוזן אומר, שיכולת האגירה של הכינרת היא 600 מיליון מטר קוב לשנה. סך המים הנשאבים הוא 570 מיליון מטר קוב. מתוך צריכה ארצית שנתי של 1.8 מיליארד מטר קוב.

הנתונות בין השנים השתנו ובין השנים הברוכות יותר משפיעות על מפלס הכינרת ויכולת האגירה שלה. סך כל המים הנכנסים לכינרת הוא כ-870 מיליון מטר קוב בממוצע בשנה. מתוכם, 70 מיליון מטר קוב מקורם בגשם, ו-800 מיליון מטר קוב באים מאגן ההיקוות, במיוחד מהירדן, מנחלים וממעיינות המצטרפים אליו. כמות זו של מים היא חלק מ-2 מיליארדים ו-160 מיליון מטר קוב מים בשנה, כמות המשקעים באגן ההיקוות.

מובן שלצד המקורות הטבעיים ניתן להוסיף לכינרת מים גם באופן מלאכותי, וצריך להביא בחשבון שמתאדים ממנה כ-300 מיליון מטר קוב מים בשנה. אני מוסרת את הנתונים האלה כנתונים כלליים.

כל השנים, ובמיוחד בשנים האחרונות, שהיתה בהן בצורת, אנו עדים לדאגה הרבה, שהתבטאה גם בכלי התקשורת, לגבי מפלס הכינרת. אנחנו יודעים שהמפלס הגבוה ביותר של הכינרת היה מינוס 209 והנמוך ביותר עד כה היה מינוס 212. אחרי כמה שנות בצורת עלתה על הפרק השאלה של העמקת הכינרת, על מנת שתוכל לאגור יותר. התנהל ויכוח גדול, הוא עדיין נמשך, אם אפשר להוריד את פני המפלס למינוס 213, ואם אפשר לעשות זאת בבתי-אחת.

אחרי שנות הבצורת, ובמיוחד לפני שנה, מי שעבר סביב הכינרת היה עד לשפל הגדול, שהביא לשינוי כל ממשק המים, וגילה בבתי-אחת מזחים שצריך היה לחפור מחדש, דבר שגרם נזק לכל נושא התיירות בכינרת, שהתפתח בשנים האחרונות.

למזלנו, השנה האחרונה הביאה לנו שוב גשמים ברוכים. וכשיש גשמים ברוכים, יש לנו בעיה אחרת, שלפעמים אין מה לעשות בעורף המים, וצריך "להגליש" אותם, כפי שאומרים הילדים. ליס-המלח, ויש בזה בזכות, שמענו כאן מהשר, בתשובה על שאלתא, על בעיית השאיבה מהכינרת. קורה

בעזרת המים. אבל זאת עוכרה. הכינרת היום היא במלוא תפארתה.

הסכרתי בהזדמנות קודמת, שיש לנו בעיה עם משאבה. למולי יצאנו מזה, אבל השאיבה איננה במלואה, כי חסרה לנו משאבה.

בכינרת כזאת אפשר לדאוג גם לטיב המים. גם לתיירות, וייתכן שגם לנו ירופי. לי נדמה שמינהל הכינרת, הרשות החוקית האחראית, עשתה דברים מפליאים בשנים האחרונות בכל הקשור לכיוב, בכל הקשור למקומות חנייה מוסדרים, בכל הקשור למודעות שלה לעובדת היות הכינרת מאגר המים החשוב ביותר וכמעט היחיד במדינה.

לכן, לי אין שום התנגדות לכל הצעה שתבוא לשפר ולהיטיב ולסייע להמשך השמירה על האתר. ואני מוכן לקבל כל הצעה שתוצע כאן כדי להיות שותף לדין, להחלטות, ולאחר מכן לביצוע. שבדואי יצטרך להיות מלווה בתקציב מיוחד, שאיננו כרגע ביד.

היור"ר א' נחמיאס:
ולכן, אדוני?

שר החקלאות א' נחמקין:
לכן אני מוכן להצטרף להצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר.

היור"ר א' נחמיאס:
ההצעה שלה היא: דיון במליאה.

יגאל כהן (הליכוד):
אתה רוצה דיון במליאה?

עדנה סולודר (המערך):
לא, לא. יש לנו ועדה.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני אומר: אני מוכן להצטרף לוועדה. אני מבין שהיא חייבת להציע דיון במליאה, אבל אם היא תסכים ונבחר יחד ועדה מתאימה, אציע להעביר את הנושא לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):
אני מבקשת להעביר את הנושא לוועדת הפנים, שבה יש לנו ועדת משנה קבועה לעניין הכינרת.

היור"ר א' נחמיאס:
תודה לאדוני שר החקלאות. חברת הכנסת סולודר מסכימה להעביר את הנושא לוועדת הפנים. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה. מי נגד?

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יב. הצעה לסדר-היום

מניעת הפצת כשר פיגולים במסווה של כשר כשר

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, חוק ההגנה בכשרות נכנס לתוקפו לאחר פרסומי כ"ח באב התשמ"ג.

לגבי מערכת סילוק האשפה — ואדוני סגן יושב-ראש הכנסת השתתף כאחת מישיבות ועדת הפנים בנושא זה — המערכת הזאת מוסדרת יחסית. באגן ההיקוות יש שני אתרים לאיסוף פסולת, האתר הצפוני הוא בקריית-שמונה, והאתר הדרומי — ליד מנחמיה. אבל גם כאן יש להשקיע סכומים לא-גדולים בשביל לגמור ולהבטיח שהמערכת הזאת תעבוד. לשם כך דרוש סכום של כמיליון שקלים.

לסיכום, מינהלת הכינרת, שהיא הגוף המתאם בין כל המשרדים, המתכנן ומוציא לפועל את כל הקידום והתפעול והשמירה על הכינרת, עושה באמת עבודה ברוכה, ואליבא דכל מי שמגיע לאזור היא הצליחה לקדם מאוד את הנושא. אבל אנחנו חייבים לעזור לה לתאם ולהוציא את התקציבים הנדרשים מהמשרדים השונים.

לכן, אני חושבת שצריך לראות בכינרת פרויקט לאומי ייחודי, ועל כל המשרדים הנוגעים בדבר לחת יד לקידומו. נראה לי שאם נקריש לנושא כולו 10 — 12 מיליון שקלים, בהם 8 מיליונים לתיירות, כ-1.5 — 2.5 מיליון לכיוב, ועוד מיליון אחד לנושא האשפה, ניתן יהיה בתוך שלושה-ארבע שנים לגמור ולהסדיר לפחות את הדברים החיוניים ביותר. אם נוסיף על זה בדיקה מחודשת של החקיקה בנושאי הבטיחות והריג, דבר שכבר ביקשנו לעשותו, והתקנת התקנות המתחייבות — נדמה לי שאפשר בתוך שנים מספר להעמיד את הכינרת על בסיס כלשהו, כאשר מצד אחד נוכל לאפשר לה לשמור על טיב המים ופיתוחם כמים ראויים לשתייה, ומצד שני שאכן הכינרת תהיה אחד האתרים החשובים בארץ לחיור ולנופש, וזה לא יהיה על חשבון ויהם המים.

היור"ר א' נחמיאס:
תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אדוני שר החקלאות בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נות וגם נעים להציג את הכינרת מצדה האחר. ראשית, היא הגיעה השנה למלוא תפוקתה. אילו שמענו בשלה שעברה לעצות של המומחים והמבנים ושאינו ממנה פחות 150 מיליון קוב מים, כפי שתבעו ממני בתוקף כל המומחים, ללא יוצא מן הכלל, אלה שבאונברסיטה ואלה שב"מקורות" ובתה"ל, העוסקים בזה יום יום, היה המצב שונה. ואני, בעיקשותי, כדי שלא לפגוע בחקלאות, לקחתי מידת סיכון גדולה יותר ושאינו 150 מיליון קוב יותר. לולא עשינו זאת, היינו עכשיו עדיין עם גשרים פתוחים והיינו מוציאים ליס-המלח 100 מיליון קוב מים הכי טובים שיש במדינה. אני מודה שכל גבורתי היא אחרי המעשה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
זה היה בעזרת שמים.

שר החקלאות א' נחמקין:
בעזרת שמים. יש פה כמה יהודים שנהנים מהמצב הזה.

היור"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום הבאה, מס' 5758: מניעת הפצת כשר פיגולים במסווה של כשר כשר. בבקשה.

לציבור ככשרים למהדרין. זה לא סתם הכשר אלא הכשר למהדרין שבמהדרין.

אדוני השר, תלונות שהופנו למשטרה ולפרקליטות על-ידי הרבנות הראשית וגורמים אחרים בדבר הונאה בכשרות קיבלו תשובות שליליות. מה קורה פה? ומהי התשובה שלהם? התשובה: למה מתעצבים? אין בזה עניין ציבורי. תראו, אין בזה עניין ציבורי.

היו"ר א' נחמיאס:

איך זה? יש חוק.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

יש חוק, אבל אומרים: זה לא עניין ציבורי. האם פגיעה במזיד כדי להונות ציבור גדול, אם מוסר או אדם מרמה את הציבור — אין בזה עניין ציבורי? יחידה מזו: גניח, אדם מכר מצרך לאדם בודד בהטעיה, בנתינת מצרך אחר היורד ברמתו ובאיכותו. לדוגמה: מכרתי, למשל, טבעת נחושת במקום טבעת זהב לאדם. המשטרה גילתה שקיבלתי תשלום בעבור זהב. לזה המשטרה לא תיכנס, ולא תעשה הכול וחביא את האדם שעשה מעשה כזה לרין? היא תעשה, אף שמדובר באדם בודד. וציבור שמונה אלפי אנשים ומאות אלפים, זה כבר לא עניין ציבורי. האם המשטרה והפרקליטות היו עונות לאדם בודד שרומה ועשר נגדו מעשה הונאה — אין בעניין זה עניין ציבורי, אדוני השר? אני חושב שזה דבר מועזע, שיזעזע כל יהודי וכל אדם אשר יש לו עניין בחוק.

עלי לציין, אדוני השר, שלא מזמן נכתב בעיתונות, שבסביבות ח'פה 70% מהכבשים ומהשחיטה הם טרפה, נשחטים בשחיטה לא כשרה, שחיטה בלתי חוקית. גניח שנגיד: בסדר, יהודים דתיים, אפשר לדרת עליהם, אפשר להתעלם מהם, הכול אפשרי, אבל, אדוני השר, אסור לנו להתעלם מדבר אחד: לא רק אנשים המוגדרים כדתיים, שהם מעל ל-70% במדינה, מקפידים על כשרות. גם אלה שאינם מחפלים יום יום, גם אלה שאינם חובשים כיפה יום יום, רוצים לשמור על שולחן כשר בביתם. איך יוכלו לעשות זאת כאשר נעשים דברים מועזעים מסוג זה?

לכן, אדוני השר, החוק בחוקפר, וחייבים לאכוף אותו ולא לעקוף אותו. צריך להעמיד לדין כל אדם או כל חברה העוסקים בהונאה.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, אי-אכיפת החוק על-ידי השלטונות המוסמכים לאכוף אותו, ובכלל זה חוק הונאה בכשרות, היא פגיעה קשה גם בכבוד של הכנסת, פגיעה קשה וחמורה ביותר בחוקי מדינת ישראל, כי יש אפליה בין חוק לחוק. בחוק אחד מטפלים ובחוק שני אין מטפלים.

לכן אני פונה מעל כמה זו אל חברי הכנסת ואל חברי הממשלה לשנות את מדיניותם בעניין זה. לפנות אל השלטונות המוסמכים לטפל בבעיה זו בהקדם האפשרי ולחסל את התופעה הזאת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד דנינו. אדוני שר החקלאות, בבקשה, דברי תשובה.

שר החקלאות א' נחמיאס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי שתשובה מפורטת וארוכה לא תשנה את פני הדברים. אם ליד יכנה יש משחטה העוסקת בשחיטה לא כשרה, שחיטה שחורה, במחתרת; אם

בריוק לפני חמש שנים פחות כמה ימים. החוק הזה, בהסבר שניתן בכנסת, אין בו כפייה רחית, אלא מדובר בחוק הקובע שלא ימכרו לאדם, שכחום לב רוצה לקנות מוצר כשר ורוצה לאכול כשר, מוצר שאיננו כשר ולא ירמו אותו. זהו חוק בעד האמת ונגד השקר — כך הוא הוגדר ב"דברי הכנסת" על-ידי השר לשעבר ד"ר יוסף בורג ועל-ידי חברי הכנסת שהשתתפו בדיון בהצעה. אפילו חברי הכנסת, שמדגישים שהם לא דתיים ולא שומרים כשרות, התבטאו כך.

ירשה לי אדוני היושב-ראש לצטט מ"דברי הכנסת". חברת הכנסת לשעבר תמר אשל אמרה כך: "אחד הדברים המגויגים ביותר הוא להונות את הצרכן". והיא הוסיפה: "אסור להטעות אנשים שכחום לב הולכים לקנות או לקבל אוכל כשר ומתברר שאיננו כשר". חברת הכנסת שולמית אלוני אמרה כך: "אין מחלוקת על כך שיש לאסור הונאה בכשרות. כשם שיש לאסור כל הונאה אחרת. המושג הונאה הוא מעשה פלילי". כך היא דיברה וכך היא הסבירה את החוק.

במדינת ישראל, אדוני השר, קיימות שתי מערכות של התייחסות לחוקים של הכנסת, חוקים שחקקה הכנסת הנכבדה: מערכת אחת של חוקים היא מיוחדת במינה, ורשויות החוק והמשפט עושות ופועלות למען אכיפתם; ומערכת שנייה היא של חוקים והחלטות בנושאים מסוימים, שיש להם קשר או השלכה מסוימת על הנושא הדתי — והכול עושים למען עקיפתם ויש התעלמות מוחלטת מקיום החוק. אני שואל, כבוד השר: האם אין כאן ולוול בכבוד הכנסת? נעזוב עכשיו את הדתיים, אבל הכנסת חקקה חוק — האם אין בזה ולוול? האם אין בזה ולוול מכון כלפי ציבור גדול, הציבור הדתי? האם אין זה אחד הדברים הגורמים לחידוד היחסים בין דתיים ללא-דתיים?

לאחרונה היו תופעות של הונאה בכשרות: מפעל המייצר נקטר בפתח-תקוה הוסיף את המלה "כשר" על המוצר בלי שקיבל רשות לכך. האם אין כאן הונאה, שמפעל מרשה לעצמו להכשיר את עצמו בלי קשר הכשר ממי שמוסמך לכך? האם אין כאן הטעיה מכוונת? האם אין כאן רמאות? היכן רשויות החוק? היכן אכיפת החוק? יבואו ממחקים מבליגיה שלח ממחקים שנשאו חותמת של הכשר, אך לא היתה עליהם כלל השגחה. האין כאן ויוף חותמות — וזיוף זה הדבר הכי גרוע במדינת ישראל — הצעת המוצר, שאיננו כשר, ככשר, בניגוד לחוק? ברפת סמוכה לבית בודד, אדוני השר, במבואות העיר יבנה, פועלת משחטה מאולתרת שממנה יוצאים אלפי עופות ביום — — —

שר החקלאות א' נחמיאס:

איפה?

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

ליד יכנה. מהמשחטה הזאת יוצאים אלפי עופות ביום והם משוקים לאיטליים כרובי הארץ. המשחטה המתחרתית, על-פי גילוי של סופרי "ערב חדש", שחטה בסרט הנע אלפי עופות בשלוש שעות. אין השגחה על השחיטה, כולם התעלמו מהשחיטה השחורה, ולאיש לא אכפת. אדוני השר, אני חושב שזהו שערורייה שהיבים לפעול נגדה ולחסל אותה בהקדם. לא ייתכן שאדם ישתת כמויות כאלה בתנאים סניטריים ירודים, לעומת התנאים הסניטריים הדרושים לכל משחטה, והרבה משחטות המתנהלות על-ידי מועצות דתיות נגזרות, כי החוק מחייב משחטה נקייה, מסודרת עם כל התנאים. והחמור מכול, אדוני השר, הוא שיש כאן הונאה הציבור, פגיעה בכריאות העם, פגיעה בקופת המדינה, ומעל הכול אותם עופות נמכרו

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
הואיל ולדיון זה, אם רוצים לערוך אותו ביעילות, צריכים להזמין גם את נציגי המשטרה ומשרד המשפטים, אולי אפשר להציע שהנושא יועבר לדיון בוועדה, ושם יהיה אפשר לדון בו כראוי.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני אינני מתנגד שנחליט להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת דנינו, האם אתה מסכים להצעת השר?

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:
אם כך, לפנינו הצעה אחת. להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים, ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד ההצעה. מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון בוועדה — רוב
נגד — אין
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
אם כן, ועדת הפנים תדון בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד דנינו: מניעת הפצת בשר פגולים במסווה של בשר כשר.

יג. הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק)

(תיקון — ביצוע החוק), התשמ"ז — 1987 *

(הצעת חבר הכנסת א' שלום)

הלול מגיע ליותר מ-700 מיליון ש"ח, כלומר, חצי מיליון דולר בערך. הוא מקיף אלפי משפחות במשק המשפחתי וקיבוצים רבים. יש אזורים שלמים, בגליל ובפרוודור ירושלים למשל, שעיקר קיומם תלוי בענף הלול. אי-הקפדה ואי-שמירה של הענף ותכנונו יכולות למוטט את כל הענף ולהפוך אלפי משפחות למקרי סעד ולגרום נזק חמור גם לכלכלת המדינה.

מועצת הלול חייבת לפעול על-פי חוק, כדי שיהיו לה מוסדות מאושרים, כמו מליאת המועצה, הוועד הפועל, ועדת מכסות וועדות אחרות. לתפקוד המועצה ולניהולה, כמו להצלחתה או לכישלונה, אחראי שר החקלאות. במצב הקיים עתה אין לו סמכויות מלאות במיני ובאישור הכללים והוועדות. האחריות מוטלת עליו, אך אין לו סמכות. זהו

מזיפים חותמות: אם נוהגים בניגוד לחוק — המפקחים עושים הכול כדי להעביר את הדברים האלה למשטרה. אולם, ברגע שזה בידי המשטרה, ובוודאי בידי הפרקליטות, העניין יוצא מידנינו. לכן אינני יכול לחת תשובה, לפחות לא תשובה מספקת, אם יש כזה עניין ציבורי או אין כזה עניין ציבורי. רק הן קובעות. אולי אם ישונה החוק ותיקבע החמרה רבה יותר, זה יחייב את הפרקליטות לקבוע לעתים קרובות יותר שיש כזה עניין ציבורי. הן קובעות בוודאי לפי החוק שאושר בכנסת.

יתירה מזו, אין כמונו מעוניינים שלא תהיה כלל בארץ שחיטה מחוץ לבית-המטבחיים. אני מתנגד גם לשחיטה כשרה הנעשית בכוכים בתל-אביב, ואתה מכיר אותה. היא לא סניטרית, היא מזיקה, נכון שאולי היא זולה. אנחנו עושים ככל שביכולתנו כדי שכל השחיטה תיעשה בבת-ימטבחיים מוכרים, ושם יש השגחה מעולה, באמת מעל ומעבר, גם מבחינת כוח אדם, גם מבחינת ההקפדה. זה חשוב לגבי התנאים הסניטריים וגם לגבי טיב הבשר על כל מרכיביו.

לכן גם כאן יש בעיה דומה לבעיות אחרות הקיימות במדינה: שוק שחור, כסף שחור, יש האומרים שקיים גם עולם תחתון, ויש גם שחיטה שחורה. כוח המשטרה הקיים איננו יכול לפקח על החוק ולאכוף אותו, מחוסר תקציב, מחוסר כוח אדם, ואי-אפשר להקיף הכול.

נדמה לי שהמצב יחסית לא רע, אבל נעשה משגה אם לא נגביר את הפיקוח. לכן נעשה כל שביכולתנו כדי שדבר זה יפעל בהתאם לחוק ולכוונת המחוקק. איש איננו מעלה על דעתו לנהוג בזלזול בעניין זה, שהוא גם מעוגן בחוק, גם שומר על הכשרות מבחינת היחס בין הדתיים לחילונים, וגם חשוב מאוד לבריאות הציבור.

אינני חושב שיש טעם לקיים דיון נוסף בנושא זה במליאת הכנסת. אני מציע לחבר הכנסת דנינו להסתפק בהודעתי ובהצהרתי שאני רוצה ומתכוון לעשות הכול כדי לשמור על החוק, אם נקיים כאן דיון, לא תצא מזה אכיפה טובה יותר ולא יהיו שינויים בחוק. אולי יהיה כאן רק "בילוי" נוסף של שלושה ורבע חברי הכנסת, היושב-ראש והשר.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, אפשר להעיר?

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק תמ"ז: הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון — ביצוע החוק), התשמ"ז — 1987. חבר הכנסת אפרים שלום, בבקשה.

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תיקון חוק המועצה לענף הלול שהוגש על-ידי נובע מסיבות של מתן אפשרות וכלים למועצת הלול לפעול.

מועצת הלול, שהיא אחת המועצות הגדולות בין מועצות הייצור, קיומה ופעילותה חשובים מאוד. היקף הייצור של ענפי

הנושא במליאת הכנסת, היות שוועדת השרים לענייני חקיקה מצאה את התביעה העקרונית כתביעה מוצדקת, זה צריך לבוא לדיון חוזר. שמטרתו לחפש דרך שלא לסרב את העבודה ולא לאפשר מדי פעם, למשל לשר האוצר, לעכב פעולות שהן בתחום אחד המשרדים מפני שאין הסכמה בין השרים, ועל אחת כמה וכמה שלא לעכב פעולות משרד באחריות של שר, כשאי-ביצוע הפעולות עלול לגרום אחר כך לחקלה קשה מאוד, ורק אותו שר יישא באחריות, אך כדי למנוע את התקלה חייבים לקבל חתימה של שניים. כבר אמרתי שבזמנים שכחם יש הרכב שונה של הממשלה נושא זה על-פי הרכב אינו בעייתי, אבל בתקופה שבה הרכב הממשלה הוא כזה, זו שאלה קשה מאוד וקבועה.

עם זאת, כיוון שהנושא לא בא עדיין על פתורו בוועדה והוא נמצא בדיון, איני יכול לסרב לתביעתו של חבר הכנסת אפרים שלום שהנושא יועבר לדיון טרומי בוועדת הכלכלה, בתקווה שער שהוא יגיע להליכים של חקיקה של ממש, נמצא בוועדת השרים לענייני חקיקה את הפתרון לבעיה הזאת, שאינה ספציפית — היא אופיינית למקרים הרבים הקיימים היום בתחום זה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר החקלאות. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק המועצה לענף הלול והייצור (שיווק) (תיקון — ביצוע החוק), התשמ"ז—1987, לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה. מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון — ביצוע החוק), התשמ"ז—1987, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

פה אחד הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

יד. הצעה לסדר-היום

הקצאת קרקעות לכתות מיסטיות והצורך לפעול נגד הכתות

אמורים לקלוט עוד שבע משפחות מאותה כת. כן הדבר במצפה הורית, שם עוסקים במיטיטציה.

אני מזכיר לחברי הכנסת את הדוח של הוועדה בראשות חברת הכנסת גלוריה-עסא על הכתות. הדוח קבע שהן מובילות רבים לירידה מן הארץ ולשמר. שר החינוך והתהבנות היה צריך לטפל בהן ביסודיות. לחקור ולדרוש מה מעשיהן, ולצערנו, דבר זה לאעשה עד היום. החקירה היתה צריכה להיות כללית ולעומק. למען לא נחזור על אותם מחדלים ואל ניכשל באותם מסיגונים המנצלים את חוסר תשומת הלב שלנו.

לדוגמה, הקצאת הקרקע על הריחצופים לכנסייה המורמונית היתה שגיאה שנגרמה מחוסר תשומת לב. כולם חשבו שיש כאן רק בניית אוניברסיטה רגילה, והיום כולם מודים שנעשתה שגיאה, ולו היה הדבר ידוע מראש, לא היתה ניתנת להם הקרקע ולא היה ניתן להם רשיון הבנייה. אני חושש

אבסורד. גם לא ניתן לסבול את העובדה שבשנתיים האחרונות לא פעלה המועצה לפי הכללים המאושרים. כל חקלאי יכול היה להפך את הסדר ואח החוקים, לפנות לכג"ץ ולשבור את הכלים של המועצה. אני שמח שלא עשו זאת, רק מתוך רגש אחריות שהחקלאים גילו כלפי המועצה, גם לטובתם הם ולמען עצמם.

התיקון המוצע על-ידי בחוק המועצה לענף הלול בא לאפשר למועצה ולשר החקלאות, האחראי לה, לפעול באופן תקין ומסודר.

להלן התיקון המוצע על-ידי: בסעיף 1 לחוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק), התשכ"ד—1964 (להלן — החוק העיקרי), במקום הגדרת "השרים" יבוא: "השר" — שר החקלאות.

בסעיף 2, בכל מקום בחוק העיקרי, במקום "השרים" יבוא "השר".

אני מבקש לאשר את התיקון ולהעבירו לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אפרים שלום. אדוני שר החקלאות, בבקשה להשיב.

שר החקלאות א' נחמיאס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לאשר שהאינפורמציה שהביא חבר הכנסת שלום אכן נכונה. במשך שנה ארוכה היה לי קושי גדול לעשות את אשר מוטל עלי, לא רק במועצת הלול, בגלל אי-הסכמה בין שני שרים, שהם השרים. החותמים על תקנות בדבר הרכב מועצות הייצור, מקרים כאלה קורים לעתים רחוקות בממשלה, אבל נדמה לי שבממשלה זו הם קורים לעתים קרובות מדי. כאשר שני השרים אינם בעצה אחת, הם אינם מסייעים זה לזה. היה לי קל יותר ונוח יותר, ולדעתי זה היה גם לטובת הענפים החקלאיים. לו היו הסמכויות להתקנות תקנות ולאישור התקציב, ההנהלה ודרך הפעולה נתונות לשר אחד, אך לא זה המצב הקיים.

הנושא שהעלה כאן חבר הכנסת שלום הועבר לוועדת שרים לענייני חקיקה. פעמיים ביקשתי ממנו לרדות את העלאת

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 6130, של חבר הכנסת יעקב יוסף: הקצאת קרקעות לכתות מיסטיות והצורך לפעול נגד הכתות.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, התורה אסרה עלינו למכור או לתת במתנה קרקע לגוי. ככתוב: "לא תחנם". דרשו חכמים במסכת עבודה זרה: לא תיתן להם חנייה בקרקע. וכן נפטק להלכה בשולחן ערוך, יורה דעה, סימן קנ"א. אם הדברים אמורים בכל מקרה רגיל, קל-וחומר במקרה שהקרקע מהווה בסיס לחתירה תחת אושיות האומה וארץ-ישראל.

מדובר בהקצאת קרקעות לכתות מיסטיות בכמה מקומות בארץ, כגון במעלה-ציביה, הממוקם בלב שטח 9 ומאוכלס על-ידי שבע משפחות, הנמנות עם כת האמן. בעוד חודש הם

היהודית. לעולם הוא איננו מלווה באמצעות משרד החקלאות. לאחר מכן האישור, לאחר שגוף עולה על הקרקע, קשה לי מאוד להיות הגוף המפקח. אין לנו כשום מקום בתקנות פיקוח מסוג זה.

אני מבטיח מעל במה זו שאין שום צורך לא בדיון ולא בליכון. כל אינפורמציה הנמצאת ברשותכם — נא להעבירה אלי, ואני מבטיח שאמנע מכל ארגון כזה וכל קבוצה, בורדים או רבים, לקבל קרקע של המדינה, כדי שלא יוכלו להיאחזו בקרקע בכוונות שליליות כאלה. גם מקרים שקרו ויש לכם פרטים עליהם — בבקשה להעבירם אלי בכתב, ואעשה הכול כדי לנסות ולחסל זאת.

אני ממליץ שחבר הכנסת המציע יסתפק בהודעתו לכנסת ויסמן על כך שכוונתי היא לסייע ולמנוע מהתופעות השליליות האלה להשתרש במדינת ישראל.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לאדוני שר החקלאות. חבר הכנסת יעקב יוסף, אתה מסכים להסתפק בדברי התשובה של השר?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם היה השר מבטיח לי שיכהן עוד עשר קרנציות — הייתי מסכים להסתפק בדבריו.

שר החקלאות א' נחמקין:

בקרנציה הזאת לא ידוננו.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מציע שוועדה תרן בהצעתו, כי יש להציעי השלכות לגבי העתיד. אם לא, אני מבקש דיון כמליאת הכנסת.

הי"ר א' נחמיאס:

אולי תסכים, ואז אתה מאחל לשר לכהן עוד עשר קרנציות.

אדוני שר החקלאות, אתה מבקש דיון כמליאה?

שר החקלאות א' נחמקין:

אני ממליץ להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

ברצוני לפנות לחבר הכנסת יעקב יוסף ולבקשו שיסתפק בדבריו השר.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הדברים של השר משכנעים, אבל אני שואל על העתיד.

מיכאל איתן (הליכוד):

כאשר יתחלף השר תציע שוב את הצעתך.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זה מה שאמר יושב-ראש הישיבה.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. בפנינו שתי הצעות.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

הוא הסכים.

הי"ר א' נחמיאס:

הוא הסכים? בבקשה, תשאל אותו.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא הסכמתי.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. בפנינו שתי הצעות: האחת, לקיים צדיון כמליאה; והאחרת — להסיר את

מאור שעוד כישלונות כאלה עלולים לסחוף אחריהם נפשות רבות מעם ישראל.

הסכנה בהם היא בראש ובראשונה בהחטאת הרבים בעבודה זרה, והתורה הזהירה אותנו ואמרה: לא יישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי, כי תעבדו את אלוהיהם כי יהיה לך למוקש. זאת ועוד, לא מעט מהיהודים שנסחפו אחריהם ירדו מן הארץ, והם כמעט אבורים לעם היהודי.

תמיד ענו לנו, שמינהל מקרעי ישראל אינו מקציב להם קרקעות ולא היו דברים מעולם. אבל אנשים אלה יושבים כיום על אדמות המדינה. אבקש מן השר לספר לנו איך הם יושבים שם בכל זאת. הורים רבים פונים אלינו בבקשת עזרה, שנועור להציל את בניהם מרשת המיסיונרים הללו. הם צועקים: הצילו! האם יכולים אנו לומר להם שעשינו הכול, שידינו לא שפכו את הדם הזה?

אבקש מהשר לאפשר חקירה לעומק בוועדה, וזה ודאי יועיל לעם ישראל. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יעקב יוסף. אדוני שר החקלאות, בבקשה דברי תשובה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אשר לאיסור למסור את אדמתנו לגוי, אני מנהל ויכוח קשה וממושך, ועל כך אף הותקפתי בעיתון, שלדרוס-אפריקה נידמה אם אכן תתגשמה תביעתי במינהל — וזה נראה לי הדבר החשוב ביותר — שלא למסור קרקעות מדינה לזרים. לו היה הדבר חלוי בי, לא רק על קרקעות המדינה הייתי מחיל זאת, אלא גם על קרקעות פרטיות. הצעתי פעם ופעמיים שחלק גדול מקרקעות המדינה יועברו לקרן-הקיימת, שהיא לא רק של מדינת ישראל אלא של עם ישראל; ואז יש יותר זכויות על הקרקע, כי עם ישראל, עם הקופסה הכחולה, הוא בעל הבית על הקרקעות והוא יכול להקפיד יותר על שמירת הקרקע, שהרי חוקים במדינה הם יותר קשים מבחינת הצורך לדאוג לשוויון מאשר אמנה או החלטה של מוסד יהודי-עולמי לשמור את נכסיו ולא למסור אותם לאחרים.

לכן, אני לא חשוד שאני מקל ראש בשמירה על קרקע. ודאי שאינני חשוד שאני נותן יד להקמת יישוב או יישובים שבהם יתפתחו כיתות מיסטיות כאלה או אחרות.

הבעיה המרכזית שבה עסקה חברת הכנסת מרים גלור-תעסה הייתה, שכחות כאלה רוכשות בארץ בתים פרטיים על אדמה פרטית והופכות אותם למוסד כזה או אחר, לטיפוח עסקיהן. אני חושב שהחוק צריך לעשות לפחות ניסיון להתמודד עם בעיות אלה, שהן קשות ומכאיבות.

בתשובה על שאלה בעל-פה, בתשובה על פניות אלי אמרתי לא פעם אחת: אם רק יובא לידיעתי שיש רצון, יוזמה או כוונה להקים יישוב של משהו, שיש לו קשר עם הגוים והוא מקים יישוב שהוא כעצם עם נטיות לכיתות מיסטיות — אני אדאג שלא תאושר לו המשבצת.

לעתים קורה שנוער, צעירים, אחרי עלותם על הקרקע, לאחר מעבר כל המכוננים הנחוצים, חל אצלם איזה שינוי ומופיעות שם תופעות לא חיוניות. מי כמוכם יודע מה קורה לנו כדור הצעיר כיום, תופעות מתופעות שונות. כשאתה מוסר ליישוב צעיר משבצת קרקע, לאחר מכן זה נתון על-פי הרוכז כדי תנועה שצריכה ללוות את היישוב או בידי הסוכנות

ההצעה מעל סדר-היום. מי בעד קיום דיון במליאה, יצביע.
תודה. מי בעד ההסרה מעל סדר-היום? תודה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
מי נמנע?

הצעתו של חבר הכנסת יעקב יוסף הוסרה מעל סדר-
היום.

חברי הכנסת, ישיבת הכנסת הבאה — מחר בשעה 09:00.
ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:36